

**T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MUSİKİSİ ANASANAT DALI
TÜRK MUSİKİSİ PROGRAMI**

ŞANLIURFA SIRA GECESİ GELENEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Mete CAN**

**Danışmanı
Öğr. Gör. Ümit YILMAZ**

İstanbul – 2009

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

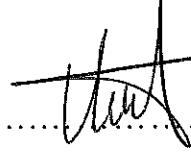
Türk Musikisi Anasanat Dalı Türk Musikisi Programı yüksek lisans öğrencisi **Mete CAN** tarafından hazırlanan “**Şanlıurfa Sıra Gecesi Geleneği**” adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 10.02.2010

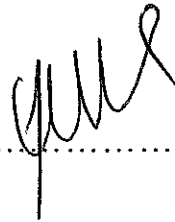
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi: Öğr.Gör.Ümit YILMAZ
Danışman-HAL.Üniv.Türk Musikisi ASD Öğr.Üyesi

.....

Jüri Üyesi : Doç. Dr.Serpil MÜRTEZAOĞLU
İ.T.Ü. Öğr.Üyesi

.....

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Çetin KÖRÜKÇÜ
HAL.Üniv.Türk Musikisi ASD Öğr.Üyesi

.....

İÇİNDEKİLER

Sayfa no:

ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI

GİRİŞ.....	1
------------	---

1. ŞANLIURFA COĞRAFYASINA VE TARİHİNE GENEL BAKIŞ

1.1. Şanlıurfa Coğrafyası.....	2
1.2. Şanlıurfa Tarihi.....	3

2. ŞANLIURFA MÜZİK HAYATINA GENEL BİR BAKIŞ

2.1. Şanlıurfa Tarihinde Musikinin İzleri.....	5
2.2. Şanlıurfa Halk Müziğinin, Türk Müziği İçerisindeki Yeri.....	7
2.3. Şanlıurfa Halk Müziğinin İcra Ortamı ve Biçimi.....	8
2.3.1. Şanlıurfa Halk Müziği Makam Geleneği.....	10
2.4. Şanlıurfa Türkülerinin Karakteristik Özellikleri ve Teması.....	11
2.4.1. Şanlıurfa Sıra Gecelerinde Okunan Repertuar.....	15
2.5. Şanlıurfa Sıra Gecelerinde Kullanılan Çalgılar.....	17
2.6. Şanlıurfa'da Halk Müziği Derleme Çalışmaları.....	18
2.7. Şanlıurfa Halk Müziğinde Kaynak Kişiler.....	29
2.7.1. Ahmet Alaybeyi.....	30
2.7.2. Ahmet Uzungöl (Ahmet Hafız).....	31
2.7.3. Bakır Yurtsever (Bekçi Bakır).....	31
2.7.4. Bedih Yoluk (Kazancı Bedih).....	31
2.7.5. Cemil Cankat.....	32
2.7.6. Halil Uzungöl(Hafız Halil).....	32

2.7.7.Hamza Şenses.....	32
2.7.8.Mahmut Güzelgöz (Tenekeci Mahmut).....	33
2.7.9.Mehmet Ataç (Aliçine Mehmet).....	33
2.7.10.Şükrü Çadırcı (Şükrü Hafız).....	33
2.7.11.Tahir Oturan (Mukim Tahir).....	34
2.7.12.Yusuf Bilgin.....	34
2.7.13.Yusuf Kuşçuoğlu.....	34
2.7.14.Damburacı Derviş.....	35
2.7.15.Osman Özsoy (Bandocu Osman).....	35

3. ŞANLIURFA KÜLTÜR TARİHİ VE SIRA GECELERİ

3.1. Şanlıurfa Kültürüne Kısa Bir Bakış.....	36
3.2. Sıra Geceleri ve Müzik Kültürü.....	36
3.3. Sıra Geceninin Urfa Kültür Hayatındaki Yeri.....	37
3.4. Sıra Gecesi Geleneği.....	39
3.5. Sıra Gecesi ve Ahilik.....	40
3.6. Sıra Başkanı ve Görevleri.....	41
3.6.1.Sıra Grubunu Temsil Etme.....	41
3.6.2.Sırada Disiplini Sağlama ve Sıra Arkadaşlarının Aldığı Kararları Uygulama.....	42
3.6.3.Sıra Arkadaşları Arasında Organizasyonu Sağlama.....	42
3.7. Sıra Gecesi Kuralları.....	42
3.7.1.Sıraya Geliş.....	42
3.7.2.Sırada Oturma Düzeni.....	42
3.7.3.Sırada Misafir Ağırlama.....	43
3.8. Sıra Gecelerinde Giyim.....	44
3.9. Sıra Gecelerinde Oyunlar.....	44
3.10. Sıra Gecelerinde Sohbetler.....	46
3.11. Kadınlarda Sıra Geceleri.....	47

4. SIRA GECELERİNDE İKRAMLAR

4.1. Sırada Acı Kahve (Mirra) ve Çay İkramı.....	48
4.2. Sırada Çiğköfte İkramı.....	50
4.3. Sırada Salata İkramı.....	51
4.4. Sırada Tatlı İkramı.....	51

5. DÜNDEN BUGÜNE SIRA GECELERİ ve TOPLUMA ETKİLERİ

5.1. Eski ve Yeni Sıra Geceleri.....	52
5.1.1. Sıra Gecelerinin Kentleşme Sürecindeki Farklılıkları.....	55
5.2. Sıra Gecelerinin Kültür Turizmine Etkisi.....	57
5.3. Müzikal Gelişim ve Sosyal Ahlak Anlamında Kazandırdıkları.....	58
5.4. Olumlu Olduğu Gibi Olumsuz Etkileri de Varmıdır?.....	58
5.5. Sıra Geceleri ile İlgili Yazı ve Yorumlar	58
5.5.1.Urfa Geceleri.....	58
5.5.2.Sıra Gecesi Sıradan Bir Gece Değildir.....	61
5.5.3.Babamızın Sıra Geceleri.....	62
5.5.4.Sıra Sıra Gidiyor Sıra Gecemiz.....	63
5.5.5.Sıra Gecelerimiz ve Açık Halk Konservatuarımız	65

SONUÇ.....	67
-------------------	-----------

KAYNAKÇA.....	68
----------------------	-----------

EKLER.....	69
-------------------	-----------

Ek -1: Abdullah BALAK, Hasan Fehmi HAYIRLI Hayatları ve Söyleşileri.....	69
Ek-2. Şeref Uslusoy Hayatı ve Söyleşisi.....	80
Ek-3. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları.....	85
Ek-4. Şanlıurfa İlçeleri Fotoğrafları.....	100

ÖZGEÇMİŞ.....	111
----------------------	------------

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Müziği Bölümünde Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanmıştır.

Türk Halk Müziğinde Şanlıurfa Sıra Geceleri ile alakalı kısıtlı çalışma yapılması ve bu çalışmaların Sıra Gecelerinin başka özelliklerini ortaya koyması bu çalışmayı yapmak istememdeki ilk unsur. İkincisi ve benim önemseyerek dikkate alınmasını istediği unsur ise, Şanlıurfa Sıra Gecelerinin sadece müzikli bir eğlence olduğu yolunda insanların inandırılmış olmasının bu kültürü yanlış yansıtmak olduğuna olan inancımdır. Her iki sebep de ilgi çekici oldukları gibi araştırmaya sevk edici bir nitelik taşımaktadırlar.

Bu çalışmamda danışmanlığımı yapan Sayın hocam Öğr. Gör. Ümit YILMAZ' a, Sayın hocam Öğr. Gör. Yücel PAŞMAKÇI' ya, Sayın hocam Yrd. Doç. Çetin KÖRÜKÇÜ' ye, Sayın hocam Öğr. Gör. Melih DUYGULU' ya, Sayın hocam Öğr. Gör. Adem Sevinç, Öğr. Gör. Nilgün ONAT ve Öğr. Gör. Seher Çelik'e, Ş.Urfa' da konu ile alakalı doğru kişilerle irtibatımı sağlayan sayın hocam Melda DUYGULU' ya, Urfa' da çalışmam ile alakalı birçok ayrıntıda yardımlarını sunan Folklor Arş. Sayın Abdullah BALAK ve Folklor Arş. Hasan Fehmi HAYIRLI' ya Profesyonel birikiminden yararlandığım eski Öğr. Gör. Bakır KARADAĞLI' ya ayrıca Ş.Urfa'da sıra gecesini çekimi yapmamız için mağarasında özel bir sıra gecesini tertip eden ses sanatçısı Sayın Fevzi ÖZKAYA' ya KANAL URFA sorumlusu Sayın Kadir ÇELİKCAN'a, yardımcı olacak nitelikte kişilerle irtibatımı sağlayan Ziraat Mühendisi Sayın Mehmet MIZRAKLI' ya, Urfa yöresi ile ilgili kaynaklarını bana temin eden Siverek Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yön. Kur. Başkanı Hayri GENÇ' e, fikir ve görüşlerinden faydalandığım Sayın Şeref USLUSOY' a, Şanlıurfa'nın Türkülerini en içten seslendiren Sayın Nuri SESİGÜZEL' e, fikirlerinden her zaman faydalandığım Sayın Hülya SÜER'e, yardımını her defasında sunan Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Öğr.Gör. Fidan Özbey'e, değerli arkadaşım Kezban ARSLAN' a, çalışmam süresince hiç bir desteğini esirgemeyen, Sayın hocam Öğr. Gör. Müslüm AKDEMİR'e saygı ve sevgilerimi bir borç bilirim.

İstanbul - 2010

Mete CAN

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Mete CAN
Anasanat Dalı :Türk Musikisi
Programı :Türk Musikisi
Tez Danışmanı : Öğr. Gör. Ümit YILMAZ
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – Mart 2010

ŞANLIURFA SIRA GECESİ GELENEĞİ

ÖZET

Halk mektebi olarak bildiğimiz Sıra Geceleri sosyal, ahlaki ve müzikal yönden son derece önemli değerlerin öğretildiği geceleridir. Bu çalışma, Şanlıurfa Sıra Gecelerinin bir takım maddi kaygılar sebebiyeti ile yozlaştırılarak, bütünlüğünün bozulmaya yüz tuttuğunu vurgulamak için hazırlanmıştır.

Kaynak tarama ve bilirkişilerle karşılıklı görüşme yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışma, 5 bölümden oluşmuştur.

Birinci bölümde; Şanlıurfa'nın Coğrafi konumu ve adının kaynağı ele alınırken, Şanlıurfa'nın İslamiyet öncesi, Osmanlı dönemi ve kurtuluş savaşı sonrasındaki durumu hakkında kısa bir bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde; Şanlıurfa'nın müzik yaşantısı, müziğinin teması, çalgıları, icra biçimi, makam geleneği, derlemeleri ve bu derlemelere kaynak olarak gösterilen ustaları hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde; Şanlıurfa Sıra Gecelerinin müzik kültürü ve ahilikle olan ilişkisi incelenirken, Sıra Gecesinde başkanlık yapan kişinin, görevleri ile Sıra Gecesi kuralları hakkında bilgi verilmiştir.

Dördüncü bölümde; Sıra Gecelerinin vazgeçilmez ikramları ve tatları hakkında bilgi verilmiştir.

Beşinci ve son bölümde; Sıra Gecelerinin zaman içerisinde geçirmiş olduğu olumlu ve olumsuz değişikliklerle beraber kentleşme sürecindeki yozlaşma evresi, incelenirken, toplumun kültürel ve sosyal anlamda gelişimlerine neler kattığı hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde aynı zamanda değerli üstatların Sıra Geceleri ile yazmış oldukları yazılar da örneklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şanlıurfa, Urfa, Sıra Geceleri, Gelenek

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Mete CAN
Field : Türk Musikisi
Program : Türk Musikisi
Supervisor : Lecturer. Ümit YILMAZ
Degree Awarded and Date : Master – March 2010

ŞANLIURFA'S SIRA NIGHT CONVENTION

ABSTRACT

Sira Nights we know as Public school are the nights that very important values are taught in terms of social, moral and musical way. This study has been prepared to point out that integrity of Şanlıurfa Sira Nights have started to degeneration by getting corrupted due to a number of financial concerns.

This study that methods of literature scanning and interview with experts are used comprises 5 chapters.

In the first chapter; while the geographical location and the source of its name of Şanlıurfa were handled; short information about the situation of Şanlıurfa before Islamism, Ottoman period and after independence war was given.

In the second chapter, the information related to the music life, music theme, instruments, performance manner, mode convention of Şanlıurfa, compilations and masters shown as source for these compilations were presented.

In the third chapter, in examining the relationship of Şanlıurfa Sira nights with music culture and ahi-order, the information with regard to the duties of the person making chairmanship to Sira night and rules of Sira night was given.

In the fourth chapter, information on essential carters and tastes of Sira Nights was presented.

In the fifth and last chapter, while corruption stage in urbanization process with positive and negative changes subjected by Sira Nights in time was analyzed, information was given about what it had added to development of society in social and psychological aspects. In addition, the articles written by valuable masters on Sira Nights were sampled in this chapter.

Key Words: Şanlıurfa, Urfa, Sira Nights, Convention

GİRİŞ

Müziğe ve müzikli eğlencelere değer veren Şanlıurfa'nın sayısız ses sanatçısı, bestekâr ve hoyratçı yetiştirdiği bilinmektedir. Katılımcısı olan kişiler, hoşgörü ve edep sahibi olabilmenin yanı sıra, usul ve erkanı da bu gecelerde öğrenirler. Şanlıurfa halkının birçoğu eskiden olduğu gibi sıra geceleri düzenlemekte, haftada bir veya iki gece, evlerinde, misafirhanelerde ya da özel olarak hazırlanmış oldukları oda ve mağaralarda toplanarak bu geleneği sürdürmektedirler.

Şanlıurfa Sıra Gecelerinin medya tarafından, olduğunun dışında lanse edilmesi, zihinlerde Sıra Gecelerinin sadece müzikli ve içkili bir gece olduğu yolunda fikirler oluştururken, geleneğin de yanlış ifadelendirilmesini sağlamıştır. Dolayısı ile yetişmekte olan gençlerimizin böylesine güzel bir halk mektebi olan, Sıra Geceleriyle aralarında olması gereken ilişki sağlanamamıştır.

Bu çalışma, Sıra Geceleri, kaynak tarama ve bilirkişiler ile görüşülerek elde edilen bilgiler ışığında, gerçek anlamı ile anlatılmaya çalışılmıştır. Ayrıca toplumda bıraktığı sosyal ve kültürel etkilere de değinilmiştir. Bu konuda çalışma yapmak isteyenlere doğru bir kaynak olabileceği düşünülmüştür.

1. ŞANLIURFA COĞRAFYASI VE TARİHİ

1.1. Şanlıurfa Coğrafyası

Türkiye Cumhuriyetinin Güneydoğu Anadolu bölgesinde doğuda Mardin, batıda Gaziantep, kuzeyde Adıyaman, kuzeybatıda Diyarbakır illeri ve güneyde Suriye sınırı ile çevrelenmiş bir sınır ilidir.

Şanlıurfa ilinde merkez ilçeye birlikte 11 ilçe, 26 belediye, 30 bucak, 1,080 köy ve 1,624 köy altı yerleşim yeri vardır. Ortalama yükseltisi 518 metre olan Şanlıurfa 18,584 (D.İ.E. 1997) kilometrekarelik yüzölçümü ile Türkiye' nin 7. büyük ilidir.¹

Şanlıurfa'nın ilçeleri ise şunlardır:

Merkez;	(Bkz. Ek-4, A.1)	Harran;	(Bkz. Ek-4, A.7)
Akçakale;	(Bkz. Ek-4, A.2)	Hilvan;	(Bkz. Ek-4, A.8)
Birecik;	(Bkz. Ek-4, A.3)	Siverek;	(Bkz. Ek-4, A.9)
Bozova;	(Bkz. Ek-4, A.4)	Suruç;	(Bkz. Ek-4, A.10)
Ceylanpınar;	(Bkz. Ek-4, A.5)	Viranşehir;	(Bkz. Ek-4, A.11)
Halfeti;	(Bkz. Ek-4, A.6)		

¹ <http://www.turkish-madia.com>

1.2. Şanlıurfa Tarihi

İÖ. 2000 yıllarında Hurrilerin elinde bulunan Urfa İÖ. 7. yy' da İranlı Medler tarafından zapt edilerek İÖ. 13 yy' a kadar Medlerin elinde kaldı. Yine bu yıllarda Makedonya imparatoru Büyük İskender, bütün Anadolu ve İran'ı ele geçirip, Urfa bölgesini de kendi himayesine aldı.²

İskender'in ölümünden sonra burada İskenderin generallerinden Selevkos' un kurduğu egemenlik sürdü. Selevkos kurduğu bu şehre Makedonya'nın başkenti olan Edessa'nın adını verdi.

Urfa imparator Caracalla döneminde İS. 216 yılında Roma imparatorluğu topraklarına katıldı. Roma imparatorluğu 395 yılında Doğu ve Batı diye ikiye ayrıldığı zaman Urfa Doğu Roma (Bizans)'ın payına düşmüştü. Bizans kralları şehri büyük ölçüde onardılar. Hamamlar, hastaneler ve stadyumlar yaptılar. Müslümanlığın doğuşundan kısa bir süre sonra 639 yılında İyaz Bin Ganem kumutanlığındaki Araplar şehri savaşmadan ele geçirdiler. Birkaç defa şehre saldıran Bizanslılar 1030-1087 tarihleri arasında Urfa'ya egemen oldular. 1087 yılından sonra Selçuklu Türkleri Urfa ve çevresini aldılar.

Urfa 1516 yılında Yavuz Sultan Selim'in padişahlığı döneminde Osmanlı İmparatorluğu topraklarına katıldı ve Rakka eyaletine merkez oldu. Osmanlı imparatorluğu'nun gerileme dönemlerinde Urfa ve çevresi tamamen başıboş bırakılarak, çöl kanunları ile yönetilmeye başlanmıştı. Burada yaşayan insanlar bu tür eski yöntemlere son vermek için Milli Aşireti öncülüğünde birleştiler. Bu aşiretler Urfa ve bölgesinde ki soygunculara karşı hayvan ve topraklarını koruma yolunda birlikte hareket etmişlerdir. 1890 yılına kadar devam eden bu yaşam ve korunma biçimi, Sultan II. Abdülhamit'in tahta geçmesiyle birlikte değişti. Sultan II. Abdülhamit Viranşehir'de Hamidiye Alaylarını kurarak Urfa ve bölgesinin güvenliğini tamamen Milli Aşireti Reisi İbrahim Paşa'ya bıraktı.³

² <http://www.turkish-media.com>

³ <http://www.turkish-media.com>

7 Mart 1918 İngilizler Urfa'yı işgal etti. Bir süre sonra yerlerini Fransız kuvvetlerine bıraktılar. Ekim 1919'da İngilizlerden sonra Urfa'ya giren Fransızlar burada da Maraşta yaptıkları gibi kadınları taciz edip sebepsiz birçok cana kıydılar.⁴

Ali Saip Bey'in jandarma komutanı olarak atanmasından sonra 3 bin kişilik bir kuvvet meydana getirildi. 7 Şubat 1920'de şehirdeki Fransız komutana bir ultimatom verilerek 24 saat içinde Urfa'yı boşaltmaları istendi. Fransız komutanın zaman kazanmaya yönelik cevabı ve devreye İngilizleri sokarak Osmanlı Hükümetine baskı yapmaya kalkışmaları üzerine 8-9 Şubat gecesi Fransızlara karşı taarruza geçildi. Çarpışmalar 10 Nisan'a kadar devam etti. Bu tarihte Fransızlar, birliklerinin yarısını kaybetmiş olarak Urfa'yı terk ettiler.⁵

1984'te çıkarılan bir kanunla, İstiklal savaşı sırasında Fransız işgalcilerine karşı gösterdikleri şanlı direnişten dolayı Urfa adının başına "Şanlı" getirilerek Şanlıurfa denmiştir.⁶

⁴ <http://www.marasliyiz.biz>

⁵ ÇAYCI Prof. Dr. Abdurrahman, Milli Bağımsızlık Çağdaşlaşma Önderi Hayatı ve Eseri, Yay. Ankara, 2002 s.219

⁶A. MARAŞ Mehmet, Peygamberler Şehri, Şanlıurfa Belediyesi Kültür Hizmetleri Serisi, s-20 Ankara,1999

2. ŞANLIURFA MÜZİK HAYATINA GENEL BİR BAKIŞ

2.1. Şanlıurfa Tarihinde Musikinin İzleri

Şanlıurfa musiki tarihinde söz edilecek en eski şahsiyetlerden biri, 154-222 tarihleri arasında yaşayan Bardaysan'dır. Bardaysan'ın ailesi Erbil'den Urfa'ya gelip yerleşmiştir. Putperest olup Bereket Tanrıçası Atargatis'e tapınan Bardaysan, ilk eğitimini Suruç ile Halep arasındaki Menbic (Mabbog) şehrinde almış ve daha sonra Urfa'ya gelmiştir. Büyük bir din filozofu, büyük bir şair ve iyi bir sporcu olan Bardaysan, okçulukta, nişancılıkta ve binicilikte de hüneri ile tanınmıştır. Müziğe de düşkün olup, dünyaya gelen oğlunun adını "Ahenk" manasına gelen "Harmonius" koymuştur.

Bardaysan, Kral VIII. Büyük Abgar ile aynı dönemde yaşamıştır. Urfa'da onunla birlikte eğitim almış ve saraya da sık sık misafir olmuştur.

Bardaysan, Süryanice yazdığı mersiyeleri aynı zamanda bestelemiş veya besteletmiştir. Bardaysan'ın dini ayin ile müziği birleştiren ilk fikir ve sanat adamı olduğu söylenir. O dönemde Urfa'daki musikinin, yeni doğmuş bulunan Hıristiyanlığı etkilediği anlaşılmaktadır.

Türk Musikisi'nde adını, Urfa şehrinin eski adından almış "Rehâvî" denilen bir makam bulunmaktadır. Aslı Ruhavi olmalıdır ki, manası, Urfalı, Urfa'ya ait ve mensup demektir. Eskiden çok kullanılmıştır. Sonraları yerini tamamen Rast almıştır. İki türlü Rehavi vardır. Birincisi basittir, Rast makamına benzeyen bir makamdır. Asıl Rehavi ise Bayatî makamıyla Rast makamının birleşiminden meydana gelen bir terkiptir. Rehavi makamına Urfa halk müziğinde bugün rastlanılmamaktadır.⁷

⁷ KÜRKÇÜOĞLU S. Sabri, v.d, Ş.Urfa Uygarlığın Doğduğu Şehir, Şurkav Yay. Ş.Urfa 2002, s.312, 313, 314

Rehavi makamının yanı sıra Arap musikisinde "Urfa Makamı" diye bilinen bir makam da bulunmaktadır. Bu makam, Urfa'da kullanılan "Urfa Divan Makamı"dır. Bugün birçok Arap ülkesinde kullanılmaktadır. Bu durum, Şanlıurfa Halk Müziğine özgü bir makamın Arap müziğini etkilediğini göstermektedir.

"Urfa-Mahur Makamı" ise Irakta kullanılan yeni bir Arap Musikisi mürekkep makamıdır. Bunlardan başka bir de -mahalli tabirle- "Kılıçlı Makamı" denilen bir makam vardır. Bu makamda bir Urfa hoyrat çeşidi bulunmaktadır.

İşte; Rehavi, Urfa, Urfa-Mahur ve Kılıçlı makamlarının Urfa ile ilişkili olması, tarihte musikinin Urfa yöresinde ne kadar etkin olduğunu gösteren örneklerdir.

Urfa'da müziğin gelişme sebeplerini ve seyrini incelediğimizde, Osmanlı döneminde, saraydan herhangi bir sebep ile sürgün edilen birçok musikişinasın Urfa'ya, Elazığa ve çevre illere gönderildiği sonucuna rastlarız. Bu müzisyenlerin yıllarca edinmiş oldukları müzik birikimlerini yöredeki insanlarla paylaşmaları ve onlara aşılama, halkın müzikal anlamda klasik türk müziği ile tanışmasına sebep olurken, halk müziği ile harmanlamalarına da olanak vermiştir.

1725-1925 yılları arasında faaliyetini sürdüren Urfa Mevlevihanesi'nde icra edilen tasavvuf musikisinin Urfa halk müziğine önemli etkileri olmuş ve bugünkü Halk müziğinin temellerini oluşturmuştur diyebiliriz. Tasavvuf musikisine ait repertuarın içinde okunan İlahi, Nefes ve kırık havalara Şanlıurfa'da "çifte" deyimini kullanılmaktadır. Yine bu repertuarın içinde münacat, naat, mersiye, kaside, ve gazel gibi "tek" (solo) okunan eserlerde vardır.

20. yüzyılın ilk başlarında savaştan dolayı musikinin duraklama dönemine girdiği görülmektedir. Daha sonra Cumhuriyet dönemiyle birlikte yeniden gelişmeler görülmüştür. Taş plakların yaygın olduğu dönemler, müziği seven Urfalı tüccarların, İstanbul'a gittiklerinde o günün en beğenilen sanatçıların taş plaklarını getirmeleri halk için keyif verici bir olay haline gelmiştir. Getirilen bu plaklar Urfalı müzik icracıları tarafından dinlenmiş ve öğrenilen eserler daha sonraları çeşitli meclislerde özellikle de sıra gecelerinde icra edilmiştir.⁸

⁸ A.g.e., s. 312, 313, 314

Bir yandan da yörenin sanatçı ruhlu insanları yeni eserler meydana getirerek Urfa'da musiki kültürünün gelişimine katkıda bulunmuşlardır.

1926 yılında derleme çalışmaları yapmak üzere Dar'ül-Elhan (İstanbul Konservatuarı)'ndan Şanlıurfa'ya gelen heyette bulunan Ekrem Besim Bey, daha sonra derlemelerle ilgili hazırlanan Dar'ül Elhan'ın "Anadolu Halk Şarkıları Defteri"nin önsözünde Şanlıurfalı musikişinaslar ve icraları hakkında: "... Şunu ilave etmek isterim ki, Urfa'da dinlediğimiz zevatın hemen cümlesi, müziğe az çok vakıf insanlardı. Terennüm ettikleri parçaların hangi makamda olduğunu ve seyrini bilerek okuyorlar. Urfalıların sesleri çok temiz ve tizdir. ilk işittiğim vakit erkek sesinin bu kadar yüksek perdelere fennin vesaitinden istifade etmeksizin erişebileceğine hayret ettim" diye yazmaktan kendini alamamıştır.

1932'de Atatürk'ün isteği üzerine Türkiye'de kurulan "Halkevleri" bünyesinde Dil, Tarih, Edebiyat ve Folklor şubeleri kurulmuştur. Urfa Halkevi'nde ise musiki faaliyetleri bu dönemde yoğunlaşmış ve kurumsallaşmıştır. Halkevi'nde halkbilimi alanında geniş ölçüde derleme çalışmaları da yapılmıştır. Urfa Halkevi'nin bir yayın organı da olması sağlanırken, 1951'e kadar çalışmaları titizlikle sürdürülmüştür.

Daha sonra "Urfa Musiki Cemiyeti" kurulmuş ve uzun yıllar (1955-1975 arası) bu cemiyette eğitim ve sanat faaliyetleri devam etmiştir.⁹

2.2. Şanlıurfa Halk Müziğinin, Türk Müziği İçerisindeki Yeri

Şanlıurfa müzik meclislerinde icra edilen sözlü ve sözsüz eserler, makam ve üsul bakımından çok zengindir. Türk müziğinin makamlarından birçoğunu, Şanlıurfa türkülerinde görmek mümkündür. Müzik meclislerindeki okuyucular, türkülerin yanı sıra şarkıları da iyi bir şekilde icra ederler. Hatta çoğu kez Sıra geceleri ve bu tür toplantılarda müzik, klasik türk müziği eserleri ile başlar, gecenin ilerleyen saatlerinde ise türkülerle devam eder.¹⁰

⁹ A.g.e., s. 312, 313, 314

¹⁰ A.g.e., s. 324

Klasik sazlardan; Kanun, Ud ve Keman gibi algılar Şanlıurfa müzik meclislerinde de kullanılır. Bunun sebebi müzik meclislerinde sıkça klasik eserlerin okunmasıdır. Meclislerde ud, kanun ve keman gibi sazların kullanılması, türkülerin yanında Şarkı ve gazellerin icra edilmesi nedeniyle, Şanlıurfa meclislerinde icra edilen müziğe; "Klasik Türk ve Türk Halk Müziğinin", i içe olduğu bir yapıya sahiptir denilmesi uygun olur.¹¹

2.3. Şanlıurfa Halk Müziğinin İcra Ortamı Ve Biçimi

Şanlıurfalının yaşamının her döneminde müzik mevcuttur. Düğünde, kına ve asbap gecelerinde, bayramda, dağ yatılarında, sıra gecelerinde, arkadaş toplantılarında müzik icrası vardır. Bazı esnafın kendine zğü bir hoyrat söyleyiş (Bahçeci, taşçı ve kalaycı gibi) tarzı olması, yedisinden yetmişine kadar hemen hemen her Şanlıurfalının müzik toplantılarına katılarak türkü, Şarkı, gazel ve hoyrat söyleyebilmesi Şanlıurfa'da müziğin ne derece yaygın olduğunu bizlere göstermektedir.

Gelin olacak kızın evinde yapılan ve "Kına Gecesi" adı verilen kadın eğlencelerinde, kadınlar çeşitli türküler ve maniler okuyarak geceyi Őenlendirirler. Erkeklerde ise, yazın " bağ-bahçe " ve " dağ yatılarını" da; kışın ise arkadaş gruplarıyla yapılan "Sıra Geceleri"nde; düğünden bir gece önce damat için yapılan " asbap gecelerin " de makam geleneğine göre türküler ve hoyratlar okumak bir gelenektir.

Şanlıurfa' da yapılan eğlence, düğün, kına ve asbap gecelerine belirli gruplar katılıp buralarda müzik icra ederler. Eğlence meclislerinde Şarkı, türkü, hoyrat ve gazel okunur. Çeşitli meclislerde müzik icra eden bu guruplara Şanlıurfa'da "Takım" adı verilir. Her takım kendi ustasının veya kurucusunun adı ile söylenir. Mesela Mukim Tahir'in, Kel Hamza'nın, Tenekeci Mahmud'un takımları gibi. Mevlt gruplarında ise Hacı Nuri Hafız'ın, Tenekeci Mahmud'un, Halil Hafız'ın, Őıh İbrahim'in, Boze'nin oğlu Ahmed'in, Kazancı Bedih' in ve Kyneki Yehye'nın takımları gibi.¹²

¹¹ A.g.e., s. 324

¹² A.g.e., s. 321, 322

Şanlıurfa'da eskiden gelini yaya veya atla müzik grubu eşliğinde getirirlerdi; bu getirme esnasında her sokak başında bir fasıl yapılır, ünlü hoyrat okuyucuları köşebaşlarında birer hoyrat okuyarak düğün alayını şenlendirirlerdi. Yine avlulu evlerde yapılan mahalli düğünlerde "Dörtlü Degenek Oyunu" nun bir bölümünde oyuncular oyunu durdurur ve en güzel hoyrat okuyanın başına mendili koyar bu hoyratçı zurna eşliğinde en yanık hoyratını okur ve o esnada evin damından erkek düğününü seyreden kadınlar da zılgıt çalarak karşılık verirler. Böylece düğün daha şenlenir, oyuncular daha bir coşkuyla oyunlarını bitirirler.

Türkü okuma merakı, el sanatları ile uğraşan zanaatkarlar arasında da çok yaygındır. Culhacı (dokumacı), debbağ (derici), keçeci, tenekeci, kazancı, kazzaz gibi meslekleri icra edenler hem çalışır hem de türkülerini mırıldanırlar. Simitçi bile kafasındaki simit tezgâhı ile dolaşırken hem türküsünü söyler hem de simidini satar. Bahçeci, bahçesini çapalarken bir yanık türkü ve hoyrat söylemeden edemez. Kalıpçısı, demircisi, birçok meslek erbabında, çalışırken türkü ve hoyrat söyleme alışkanlığı vardır. Kadınlar beşikteki çocuklarını uyutmak için söyledikleri ninnilerin yanında bazen yanık türküler de okurlar.

Şanlıurfa'da, İstanbul ve Anadolu Tasavvuf Musikisinden çok farklı nitelikleri olan bir " Dini Musiki Geleneği" de mevcuttur. Bu repertuarın içinde okunan İlahi, Nefes ve kırık havalara Şanlıurfa'da "çifte" deyimini kullanılmaktadır. Yine bu repertuarın içinde münacat, naat, mersiye, kaside ve gazel gibi "tek" (solo) okunan eserlerde vardır.

Birçok yöremizde olduğu gibi Şanlıurfa'da da sünnet ve evlenme törenlerinde veya ölüm nedeniyle mevlit okutmak bir gelenektir. Genellikle yatsı namazından sonra tertiplenen mevlit ve zikir gibi dini törenlere katılan tasavvuf meclislerinde, memleketin güzel sesli hafızları ve makamşinasları tef (bendir) eşliğinde okudukları dini menkıbe ve methiyeler arasında "çifte" denen ilâhilerin yanı sıra gazeller ve hoyratlar da okurlar. Bilhassa genç ölümlerinde yapılan "Şivan"(feryad,çığlık)larda, kadınlar ölen kişiye methiyeler dizerek ağıtlar yakarak ağlar ve duygulu sözler ile orada bulunanları da ağlatır.¹³

¹³ A.g.e., s. 321, 322

2.3.1.Şanlıurfa Halk Müziği Makam Geleneği

Şanlıurfa'da icra edilen müzik sistemli ve bilgiye dayalı bir yapı içerisinde. Sıra Geceleri, asbap geceleri, dağ yatıları ve buna benzer tüm toplantılarında icra edilen müzikte makamlara ve geçişlerine hususiyetle önem verilir. Bu anlamda bu işi en iyi bilenlerin önderlik etmesi ile müzik icrası başlar ve sürdürülür.

Şanlıurfalı müzik icra ederken, makam geleneğini uygulamakta o kadar hassastır ki, Şanlıurfa'da herhangi bir sanatçının değeri, makam bilmesi ve bildiği makamları icra edebilmesi ile ölçülür.

Şeref USLUSOY ile yaptığımız söyleşide kendisi icrada makam geçişlerinin önemini şöyle açıklıyor:

“Urfa Sıra Gecesinde makam geleneği çok önemlidir. Diyelim ki rast makamında müziğe başlandı, bu makamın arasında katılımcılardan birisi hicaz makamında bir eser okursa hemen ters ya da ayıplar gözle bakarlar. Bir makama ait şarkı, türkü, hoyrat, gazel ve en son kırık havaları okunup bitirildikten sonra bir diğer makama geçilir. Arada başka bir makama geçiş dediğim gibi hoş karşılanmaz”. (Bkz. Ek-2, s.77)

Türküler ve uzun havalar, çeşitli arkadaş toplantılarında, düğün, kına gecesi gibi törenlerde söylenir. Fakat esas olarak makam seyrine göre icra ediliş, sıra geceleri'nde, dağ yatıları'nda ve asbap geceleri'nde olur. Bu toplantılarda, belirli bir makamla (genellikle Rast veya Divan'la) başlayıp daha sonra diğer makamlarla fasıl sürdürülür. Geceye katılanlar makam sırasına ve seyrine göre türküler, uzun hava (hoyrat) ve gazeller okuyup meclisi coşkun bir müzik şölenine çevirirler. Meclisin şevk ve neşesi arttıkça birçok makamlar geçilir ve icra edilen müzik daha da zenginleşir.¹⁴

¹⁴ A.g.e., s. 322, 323

Şanlıurfa Halk Müziği eserleri, kaba taslak makam tasnifine tabi tutulduğunda, eserlerin 14 makama yayıldığı görülür. Bir kısım eserlerin belirli makam kalıp ve kurallarına uymaması bir eksiklik olmayıp aksine müsbet yönde bir zenginlik olarak sayılabilir.

Şanlıurfa ezgilerinde kullanılan makamlar, sayı çokluğuna göre şöyledir: Uşşak, Hüseyni, Hicaz, Muhayyer, Hüzam, Gerdaniye, Sâba, Mahur, Çargâh, Kürdi, Karcıgâr, Segâh, Rast ve Hicazkâr.¹⁵

2.4. Şanlıurfa Türkülerinin Karakteristik Özellikleri ve Teması

Şanlıurfa, Halk müziği repertuarı anlamında karakteristik bir müzik yapısına sahiptir. Bir takım özellikler anlamında diğer yöreler ile benzer yönler arz etse de (tizlik, ölçü, v.s) kendine has duygulu ve kuvvetli bir ifade biçimi göstermektedir.

Türkülerin icrasında sesler; gür, parlak ve geniştir. Türkülerin duygulu ve yanık oluşu ile hançere süslemeleri ayrı özelliktedir. Ezgiler 3 ile 12 ses arasında seyrederek.

Şanlıurfa türkeleri arasında hem ağır tempolu, hem de hareketli ve oynak türküler bulunmaktadır. Türkülerinin ezgi yapıları monoton olmayıp çok inişli çıkışlı zengin ezgi motiflidir. Usul ve ritm yapısı da hayli zengindir. Ezgilerinde genellikle 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10 ve 12 zamanlı ölçüler kullanılmıştır.

Müzik, Şanlıurfalının hayatının önemli bir bölümünde yer aldığından kafası, ruhu, gönlü, müzik aşkı ile doludur. Yaşantısındaki hüznü, acıyı, sevinci kendisine bu topraklarda yaşamış olan peygamberlerin, miras bırakmış olduğu ruhani güçlülük ile müziğine yansıtmıştır.¹⁶

Ağlama yar ağlama (Anam)

Mavi yazma bağlama

Giderem tez gelirem (Anam)

Ele gönül bağlama

¹⁵ A.g.e., s. 322, 323

¹⁶ A.g.e., s. 321

Eyledir yar eyledir

Gerdan altı yayladır

Almış yarı dizine

Hem öper hem söyletir

Çoğu zaman aşkın en doruk noktasında sevgiliye yakılan bir uzun hava ile kabahatini dahi kabullenir:

Küsme dilber barışalım

Her kabahat bendedir

Her kabahat bende ise

Ela gözler sendedir

Sevilen bir yiğidin öldürülmesi üzerine de en yanık türküleri Şanlıurfalının ağzından duyabilirsiniz.

Mezarım üstüne gülü ektiler

Yeni gelin kimin kefen diktiler

Bütün ahbaplarım boyun büktüler

Nen eyle Zekim nen eyle

Cenazem geçiyor sen şivan eyle

Tüm bunların yanı sıra Şanlıurfa türküleri genellikle gurbet, ayrılık ve hasret üzerinedir:

Çadır kurdum gurbet elin düzüne

Hasret kaldım ana baba yüzüne

Baş koymadım nazlı yarin dizine

Kardaş kâh gidelim sılaya doğru

Kardaş kâh gidelim Urfa'ya doğru

Urfa'nın çayları çağlayıp akmaz

Garibem üzüme kimseler bakmaz

Beklerim postayı mektubum çıkmaz

Diyarı gurbette ağlar gezerim

Şanlıurfalının mayası kahramanlıkla yoğrulmuştur. Özgürlük ve vatan sevgisi için hiç bir fedakârlıktan kaçınmayan, bağıri yanık Anadolu insanına tipik bir örnek teşkil eder. Şanlıurfa türkülerinde kahramanlık örneklerini de her zaman görebiliriz:

Kolumu salladım toplar oynadı

Karadaş içinde asker kaydadı

Yaşasın Urfalılar teslim olmadı

Dı yeri yeri kumandanlar yeri

Askerlerin gidiyor dönmüyor geri

Şanlıurfalı, türküsüne bazen bir tarihi olayı yüklemiştir. Yukarıda örneği verilen türkü Urfa'nın 1920 yılındaki düşman işgalinden kurtuluşunu işlemiştir.

Abdullah Balak hoca ile yaptığımız söyleşide Urfalı ve Urfa türküleri hakkında şunları ifade ediyor;

“Urfalıların sesi niye güzel, neden böyle sevdalı, neden bu kadar gamlı, neden türküleri dertli ve aşk üzerine... H.z. İbrahim ateşe atılıyor ona aşık olan Nemrut'un kızı Zeliha ise aşkı için kendini ateşe atıyor. Böylesi bir aşk var mı sizce dünyada. Oradaki odunlar balık olduğu zaman onların aşkı da ilahi bir sevda olarak tüm Urfalıların kalplerine ve ruhlarına yayılıyor. Onun için Urfalılar doğuştan aşık doğuştan yaralı ve müzisyen. Ben bütün bunları burada yaşayan Peygamberlerin bu toprakta yaşayan insanlara manevi bir miras bırakması neticesinde olduğuna inanıyorum. Eskiye dayanan bir türkünün oluşma şeklini anlatayım. Osmanlı döneminde burada Hamidiye alayları vardı. Burada Viranşehir de İbrahim paşa ve hamidiye askerleri var Rus harbine gidilecekse emir gelir ve Rus harbine gidilir. Bir Rus harbine gitme esnasında Urfalı bir erin gördükleri ve yaşadıklarını türküleştirmişler. Oradaki harp ortamını ve çektikleri vatan ve ana hasretini anlatan mükemmel bir hicaz türküsü. Bu türküyü her okuduğumda gözlerim yaşarır. Bir askerın en içten duyguları. Muş'a giderken Bitlis'e varmışlar ve Bitlis te kar yağıyormuş herkes aç perişan dükkanların darabaları tahta tabiki onları kırıp yakıyorlarmış donmasınlar diye”...(Bkz. Ek-1, s.73)

Ordumuz gitti Muş'a dayandı
Daşı toprağı kana boyandı
Bitlis'i gördüm yüreğim yandı
Ağlama aney belki gelirem
Ölüm olmazsa seni görürem
Ağlama aney belki gelirem
(Rûz-ı mahşerde seni görürem

Oradan Hasan Kalesine geliyorlar.

Hasan Kalesi yüce bir kale
Etrafı aney dağı kerbela
Binbaşı gitti dönmedi hala
Ağlama aney belki gelirem
Ölüm olmazsa seni görürem
Ağlama aney belki gelirem
(Rûz-ı mahşerde seni görürem

Estere bindim oldum süvari
Bir anam vardı başı belalı
Bir çavuş düşmüş mavzer yaralı
Ağlama aney belki gelirem
Ölüm olmazsa seni görürem
Ağlama aney belki gelirem
Rûz-ı mahşerde seni görürem

Yukarıda örneği verilen türkü Erzurum 93 (1878) Osmanlı-Rus savaşından izler yansıtmaktadır:

2.4.1.Şanlıurfa Sıra Gecelerinde Okunan Repertuar

Sıra Gecelerinin sosyal ve kültürel anlamda edindirdiklerinin yanı sıra, müzikal anlamda da katkıları büyüktür. Bu katkılar içerisinde usul, makam, saz ve söz icrası akla ilk gelenlerdir.

Okuyucu, doğru bir biçimde sesini kullanmayı öğrendiği gibi, hangi makamın arkasına hangi makamı okuması gerektiğini de bu geceler sayesinde öğrenir.

Repertuar anlamında katılımcılarına adeta açık bir konservatuar eğitimi veren Sıra Gecelerinin, müzikli sohbetlerine genellikle Rast makamıyla başlanıldığı bilinilmektedir. Buna sebep olarak, Rast makamının, pes seslerde dolaşması neticesinde sesi ısıtmak için sağladığı fiziksel rahatlık gösterilebilir. Müzikli sohbetlerine halen, Rast makamı ile başlanması uygun görülürken, diğer makamlarla da başlanması yanlış olarak değerlendirilmez.

Bakır KARADAĞLI hoca ile yaptığımız görüşmede, Sıra Gecelerinde okunan şarkı ve türkülerin, bağlı olduğu makamlar içerisinde, nasıl icra edildiğini Rast makamı üzerinde inceleme fırsatı bulduk.

Sıra Gecelerinde İcra edilen Şarkı ve Türkü repertuarından bazı örnekler:

RAST:

a)Rast peşrev ya da taksim ile başlar.

b)Klasik müziğimizdeki ağır aksak şarkılar okunur. “Cevr Olur İmkanı Vuslat Vermeyen İmaların”. Duruma göre bu eser sayısı 3’e çıkarılabilir.

c)Sengin semai usulünde birkaç eser okunur. “Bilmem ki Neden Bana Hor Bakıyorsun”

d)Müsemmen usulünde 2 yada 3 eserle devam eder. “Habgahı Yare Girdim”

e)Rasta gazel açış yapılır. Gazelhan 1. ve 2. mertebeleri okur. “Hasılım Yok Seri Koyunda”

f)3. mertebede gazelhanın sesi yeterli ise Mahur makamı ile devam eder. En son yine rast makamında karara gelir. “Unut Beni Kalbimdeki Hicranla Yalnız Kalayım” Rast makamı ile devam edilir.

g) Daha sonra Mahur makamında şarkı ve türküler ile devam eder. “Saba Tarfi Vefadan Payam Yokmu”, “Gülşeni Eshar Açtı”, arada Kılıçlı makamında serbest ve ritimli kısımları olan bir gazel okunur. “Ya Bülbül Güle Kon Dikene Konma” serbest ve ritimli kısımları okunur.

h) Mahur makamı içerisinde Nikriz geçkileri olan bir türkü okunur. “Nazlı Yar Geliyor Pınar Başından” Sonrasında Nikriz makamında uzun hava ile devam eder. Bu makamın yöredeki ismi Kesik’ tir. “Duman Duman Olmuş Şu Karşıkı Dağlar”.

g) Mahur makamında hareketli türküler ile devam eder. “Bu dere yonca”, “Feleksen Ne Feleksen” “Urfamızın Dört Etrafı Bağçalar”

h) Rast makamının sonuna doğru gazel okunur. Gazelin 4. mertebesinde (Urfada buna Düğah denilir) gazelhan Saba makamına geçer. Sonra tekrar ses geçkisi ile Rast makamında karar verir.

HİCAZ:

Sazendelerden Ud ya da Kanun solo ile hicaz gezinti yaparak okuyucuları hazırlar. Şarkı veya türkülerle makama girilir. Genelde şarkı ile başlarlar. “Bülbülün Göğsü Al Olur” Arada gazel okunur “Nice Bir Hasreti Dildar İle Biryân Olayım” İsfahan hoyratı okunur. “Sen Gidersen Seni Kimden Soram Yar” arkasından Mesnevi hoyratı okunur. “Sanem Sesime Geldin” makamın bitirilmesine doğru hareketli türküler okunur. “Kara Köprü Narlıktır”, “Mektebin Bacaları...”

KÜRDI:

Sazendelerin makamı gezinerek okuyucuları hazırlaması ile Kürdi makamına girilmiş olur. Bu makama ait türküler ile sonlandırılır. “Gözel Acep O Ruhları Gül Sinemi Hunum Görmezmi”, “Bahçeye Kuzu Girdi”

UŞŞAK

Sazendelerin makamı gezinerek okuyucuları hazırlaması ile Uşşak makamına giriş yapılır. Bu makama ait şarkılar okunur. “Akşam oldu Hüzünlendim Ben Yine” Ardından Gazel okunur. Gazelin 1. kıtasından sonra şarkı ya da türküler ile devam edilir. Bu noktada Urfa’ya has olan İbrahimi Hoyrat okunur. “Koyunlar Kuzuyanda” ve türküler ile sonlandırılır. “Çoban Kızı”, “Kara Çadır Düzedir”. Divan hoyrat “Ağlama Naçar Ağlama”

HÜZZAM

Hüzzam taksim yapılır; Hemen arkasından bu makama ait şarkılar okunur. “Bu Ne Sevgi Ah” Ardından Gazel okunur. “Söyle Doktor Söyle Teşhis Eyledin Yaremi” eserinin ardından bu makama ait eserler ile sonlandırılır. Araya bu makama yakın olan Segah makamından şarkılar, gazeller, hoyratlar ve türküler okunabilir.

Sıra Gecelerinin Halk Müziği Kökenli geçmişi ve repertuarı, geleneğin var oluşundan bir müddet sonra Saray eşrafından bu yöreye sürgüne gönderilen musikişinasların, Klasik Türk Musikisini halka aktarması sonucunda değişikliklere uğramıştır. Dolayısı ile bu geleneğin çıkış noktasında icra edilen repertuar sadece Halk Müziği Repertuarı iken, sonraları Klasik Türk Müziği eserleri de icra edilmiştir. Bütün bu değişiklikler Sıra Gecelerinin daha zengin bir repertuar ile devam etmesini sağladığı gibi, Klasik Türk Müziğimizin ve Halk müziğimizin ortak olarak sunulduğu Geceler haline gelmesine de sağlamıştır.

Günümüzdeki Sıra Gecesi repertuarlarını incelediğimizde, yukarıda örnek olarak gösterdiğimiz Makamlara ait Şarkı ve Türkülerin yanı sıra, Son dönem bestekarlara ait bestelerinde bu gecelerde okunduğunu görmek mümkündür.

Bu durum, Sıra Gecelerinin kendi içerisinde değişikliklere ayak uydurarak, güncellendiğinin göstergesidir.

2.5. Şanlıurfa Sıra Gecelerinde Kullanılan Çalgılar

Kullanılan çalgıların oldukça çeşitli olması Şanlıurfa'nın Halk müziğinde önemli bir yer teşkil etmesine sebep olmuştur.

Şanlıurfa da kullanılan çalgılar zenginliği ile dikkat çekicidir. Bu durum müzik icra edilen meclislerde, yapılan müziğin dinleyenler ve icra edenler için duyum kalitesini arttırırken, izleyicisini de etkileyecek görsel bir ahenk oluşturuyor.

Yaygın olarak kullanılan çalgılar:

Cura,

Keman,

Çöğür,

Kaval,

Bağlama,

Zurna,

Divan Sazı,

Davul,

Ud,

Tef,

Cümbüş,

Darbuka,

Urfa Tanburu,

Kaşık,

Kanun,

Zilli Maşa,

Çarpara,

Leğen.

Zaman içerisinde birçok gelenek ve bunlara bağlı olan kuralların değişikliğe uğradığı gibi, Sıra gecesi geleneğinin de değişikliklere uğradığı bir gerçektir. Örnek olarak, Sıra Gecelerinin çalgıları en başında kullanılan çalgılardan farklılık göstermiştir. Önceleri bu geceler içerisinde kullanılan Neşetkâr ve Rebap isimli iki çalgı aletinin günümüzde kullanılmadığı bilinmektedir. Bunun yanında, daha önceleri kullanılmayan Davul ve Zurna'nın günümüzde kullanılması da Sıra Gecesi içerisinde kullanılan çalgılarda değişiklikler olduğunun göstergesidir.

Davul ve zurna daha sonraları görsel ve turistik anlamda düzenlenen Sıra Gecelerinde katılımcılarını daha fazla eğlendirmek ve bir anlamda iştiraklerini sağlamak maksatlı kullanılmıştır. Geleneksel anlamda yapılan sıralarada bu iki enstruman yer almaz.

2.6. Şanlıurfa'da Halk Müziği Derleme Çalışmaları

Şanlıurfa Halk Müziği ile ilgili yapılan en önemli derleme çalışmalarını; 1926 yılında Dar'ül Elhan heyetinin, 1938 yılında Ankara Devlet Konservatuarının derleme ekibinde bulunan Muzaffer Sarısözen'in, Osman Özsoy (Bandocu Osman)'un, TRT'nin, 1976 yılında MİFAD'ın, Fatih Yükselmiş, Fikret Otyam, Mehmet Özbek, Necati Aydın, Osman Güzelgöz, Abuzer Akbıyık, Salih Turhan, Kubilay Dökmetaş ve S. Sabri Kürkçüoğlu ile 1991 yılından itibaren Şanlıurfa DTHM Korosu'nun yaptığı çalışmalar olarak sayabiliriz.¹⁷

¹⁷ A.g.e., s. 314 - 319

Derleme alışmaları kronolojik olarak şoyledir:

- a) Dar'ül Elhan Heyeti'nin 1926 Yılında Yapmış Olduğu Derleme alışması Urfa türküleriyle ilgili ilk kapsamlı derleme alışması Dar'ül Elhan Heyeti'nin (İstanbul Konservatuarı) Yusuf Ziya Demircioğlu başkanlığında yaptığı çalışmadır.

Dar'ül Elhan (İstanbul Konservatuarı) heyeti; türkü, uzun hava ve oyun havaları derlemek üzere Anadolu'ya dört gezi yapmıştır.

Yapılan dört derleme çalışmasında yurdun çeşitli yörelerinden 850 kadar türkü notaya alınmış; bunların önemli bir kısmı plağa kaydedilmiştir. Bu plaklar sıhatsız arşivleme ve imkansızlık yüzünden birkaç yıl içinde bozulmuştur.

Heyet, birinci araştırma gezisinde, 31 Temmuz 1926 tarihinde şanlıurfa'ya gelmiştir.

Bu geziye Yusuf Ziya Demircioğlu, Rauf Yekta, Dürri ve Ekrem Besim katılmışlardır. Birinci araştırma gezisi Urfa'nın yanı sıra Adana, Gaziantep, Niğe, Kayseri, Sivas illerini de kapsamıştır. Bu gezide 250 adet halk türküsü ve oyun havası derlenmiştir.

Ekrem Besim Bey'in Urfa türküleri ve okuyucuları hakkında güzel tespitleri vardır.

"Konservatuarın Türk Halk şarkılarını toplamak için Anadolu'ya iki sene sıra ile çıkardığı iki heyetle, birincisinin semere-i mesaisini kısmen muhtevi olan bu risalede Türkiye'de ilk defa olarak ciddi ve fenni bir surette bu vadide çalışmaya başlayan heyetin seyahatinden bir nebze bahsetmek isterim.

Bu seyahatin, ne gibi düşüncelerin, messeratın ve ihtiyacatın mahsl olduğunu, evvelki defterlerde muhterem meslektaşlarım izah ettikleri cihetle o nukattan sarf-ı nazar edip, asıl seyahatten ve gezdiiğimiz yerlerden toplanan halis Türk müziği nüveleri olan halk şarkılarından bahs etmeye gayret edeceğim.¹⁸

¹⁸ A.g.e., s. 314 - 319

Heyet, İstanbul'dan 31 Temmuz 1926 tarihinde hareket ederken, çizilmiş bir program vardı ve kendisine kati bir istikamet tayin etmiş bulunuyordu. Herkesin kemal-i iştiyakla bahsettiği ve dinlediği vakit hususiyeti dolayısıyla büyük bir zevk aldığı meşhur "Urfa Ağzı" tabir edilen üslûp hepimizi o şair memleketine celp etmiş idi, binaenaleyh seyahat müddetimizin mühim bir kısmı Urfa'da geçti.

Avrupalıların sitayişle yad ettikleri Türk misafirperverliğinin en koyusunu Urfa'da bulursunuz. Heyetimiz orada çalıştığı müddetçe ne kadar hüsn-ü kabul gördüğünü, ne gibi samimi rabitalar tesis ettiğini unutmaz, bu husus; maksadımızı, hangi gayeye doğru gittiğimizi, velev ki, kabul olduğu kadar veciz bir surette izah etsek, şimdiye kadar görülmemiş, işitilmemiş bir iş için, yani en doğrusu kendi memleketlerinde ehemmiyet vermedikleri uzun havalar, oyun havalarını toplamak uğrunda İstanbul'dan kalkıp diyar diyar gezmek anlaşılacak şey değildi. Fakat hiç de böyle olmadı. Urfa Valisi Fuat Beyefendi, Türk Ocağı Reisi bulunan eşraftan Hacı Mustafa Reşit Bey gibi münevver zevat derhal teşebbüs ettiğimiz işin ehemmiyetini idrak ettiler, asıl nağmeleri bize verecek olanlar ise eski Urfa şarkılarının bir defa bu suretle tesbit ettikten sonra artık ziyaa uğramayacağını anladılar ve memnunen, seve seve mesaimize iştirak ettiler, hepsine alenen teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Anadolu'nun her tarafında olduğu gibi halk teganniyatı o havalide de iki türlüdür. Uzun hava, kayabaşı tabir ettikleri usülsüz yani ritmsiz parçalarla muayyen ritm dahilinde terennüm edilen parçalar. Uzun havaları Urfa'da (divan) ve (hoyrat) olarak iki tip şeklinde tasnif edebiliriz. Şunu ilave etmek isterim ki, Urfa'da dinlediğimiz zevatın hemen cümlesi müziğe az çok vakıf insanlardı. Terennüm ettikleri parçaların hangi makamdan olduğunu ve o makamın seyrini bilerek okuyorlar. Keyfiyeti iki nokta-i nazardan tetkik edecek olur isek, herhalde başka başka neticeler elde ederiz. Filvaki, makamların dar çerçevesi içinde kalmayan, daha doğrusu okuyt şurutu bilmedikleri için onlardan tamamiyle azâde olan halk musikişinasları herhalde (halkçılık) nokta-i nazarından daha çok müraccahtırlar; çünkü onlar nasıl hissiyatını zincirlemiyor ise o hissiyatın dili olan musikiyi de dört duvar arasına almıyorlar.¹⁹

¹⁹ A.g.e., s. 314 - 319

Diğer taraftan Urfalıların müzik ile kısmen iştilgal etmiş olmaları velev ki bu muayyen bazı nukata münhasır kalmış olsun, o memleket ahalisinin tabii ve coğrafi vaziyetinin icabatındandır.

Uzun hava tiplerinde Divan herhalde diğeri olan hoyrattan daha çok musanna ve daha sanatkârane vücut bulmuş bir numunedir. Müzik nokta-i nazarından gazele çok müşabih olan divanın (Meyan) kısmına tecnis tabir ederler.

Güftesi, hoyratın güftesi, yerli şairlerin arasından alınır.

Hoyrat ise bütün halkın en ufak çocuktan en ihtiyar köylüye kadar herkesin terennüm ettiği havadır.

Mecmuamızda neşrettiğimiz kırık hava tabir ettikleri mevzun şarkıların adedi ise namütenahidir Şurası şayanı hakikattir ki, 2/4, 6/8 ve 10/16 vezinlerin çokluğu yanında 9/8 vezini gibi mütebellir bir hususiyete malik olan ritm çok azdır.

Urfalıların sesleri çok temiz ve tizdir. İlk defa işittiğim vakit erkek sesinin bu kadar yüksek perdelere fennin vesaitinden istifade etmeksizin erişebileceğine hayret ettim.

Ekrem Besim Bey'in Urfa'ya ziyareti sonrasında edindiği düşüncelere bakılırsa: Urfa ve Urfalıların ses kullanım tekniklerinden etkilendiğini anlaşılmaktadır. Üzerinde hususiyetle durduğu ses berraklığı ve tizliği, Urfalı okuyucular için bu günde kabul ettiğimiz önemli bir gerçektir.

Konservatuarımızın memlekete naçiz bir hizmet olarak ziya'dan vakiye ettiği halk türkülerini tespit ve neşr uğrunda faaliyetine devam etmesini memnuniyetle karşılayan büyüklerimizden gördüğümüz teşvike mukabil, minnettarlığımı burada arz etmeyi bir vecibe addederim." Ekrem BESİM

Mahmut Ragıp Gazimihal de, "Anadolu Türküleri ve Müzik İstikbalimiz" adlı kitabında bu ilk derleme gezisine dair Yusuf Ziya Demircioğlu'nun anlattıklarına yer vermiştir.²⁰

²⁰ A.g.e., s. 314 - 319

Ayrıca Yusuf Ziya Demircioğlu "Anadolu Köylerinin Türküleri" isimli kitapta 18 Şanlıurfa türküsünün sözlerine yer vermiştir. Bu türküler şunlardır: Ağlama yar ağlama, Az kaldı bayram ola, Kalenin ardında üç ağaç incir, Harman yeri sürseler, Gidin bulutlar gidin, Çaya indim çağlarım, Karanfil ekilende, Elinde altın terazi, Arabası mavi boya, Petekte üzüm kara, Giderem ben de ben de, Oğlan gider oduna, Giderem burdan artık, Evlerinin önü yoldur yolaktır, Hüvengın yollarında, Çelik pazarında ufacak taşlar, Ben de gittim bir geyiğin avına, Vara vara vardım bu kara taşa.

- b) Ankara Devlet Konservatuarı'nın 1938 Yılında Yapmış Olduğu Derleme Çalışması Urfa'da yapılan ikinci önemli derleme çalışması Ulvi Cemal Erkin başkanlığında Muzaffer Sarısözen'in de katılımıyla Ankara Devlet Konservatuarı tarafından yapılan derleme çalışmasıdır.

1938 yılında Urfa'ya gelen heyet, Urfa'nın ileri gelen ustalarından; türkü, uzun hava ve oyun havaları kaydetmişler ve daha sonra bunların bir kısmını notaya alarak radyo arşivine kazandırmışlardır. Bu derleme çalışmasında Mukim Tahir, Hacı Nuri Hafız (Başaran), Şükrü Hafız (Çadircı), Bayan Saniye, Mehmet Sağlamkol (Kurrik Mehey), Mehmet Bardakçı, Hakim Ercan, Bekir Kaynak, Karaköprülü İsmail, Nusret Ergun, Kadir Yılmaz, Hüseyin Simitçi, İsmail Şimşek gibi Urfa'nın meşhur okuyucularından derlemeler yapmışlardır.

Bu derlemelerin ses kayıtları; Ankara Devlet Konservatuarında, TRT'de, Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma Genel Müdürlüğü arşiviyle Abuzer Akbıyık ve Sabri Kürkçüoğlu özel arşivinde bulunmaktadır.

1938 yılında Şanlıurfa'da yapılan derleme çalışmasında tespit edilen ve arşivlerde bulunan banttaki türkü, uzun hava ve oyun havaları şunlardır:

Urfa hoyratı / Mehmet Sağlamkol (Kurrik Mehey),

Taşa vurdum / Mehmet Sağlamkol (Kurrik Mehey),

Urfalıyam ezelden, Tutam yar elinden tutam / Mehmet Bardakçı,²¹

²¹ A.g.e., s. 314 - 319

**Dağlar başı kışladı, Güzel senin ne belalı başın var, Bugün bayram
günüdür, Pınarın başında yatmış uyumuş, Kahveyi kaynatırlar / Mehmet
Bardakçı,**

Lokman kimin (Uzun hava) / Mehmet Bardakçı,

Dön beri yüzün göreyim / Mehmet Bardakçı,

Mersiye, Yara sızlar (UH) / Mahmut Küçüksüslü,

Kavalla oyun havası / Kavalcı Ramazan,

Kavalla oyun havası / İsmail Şimşek,

Gelemem ben / Mehmet Sağlamkol,

Bağlama ile oyun havası / Hakim Ercan,

Ben sıhmamı al isterem / Hafız Nuri Başaran,

Ağam etme bu nazı, Urfa'nın bedenleri, Tavus kuşu / Mehmet Sağlamkol,

**İndim kuyun dibine, Pencereden kar geliyor (UH), Çadır kurdum
düzlere, Divan hoyratı / Hafız Nuri Başaran,**

Bağlama ile oyun havası / Hakim Ercan,

Yine doğdu güneşler (Hoyrat) / Hafız Nuri Başaran,

Kavalla karayılan oyun havası / Kavalcı Ramazan,

Anadolu oyun havası, Urfa mahpushanesi / Balo Atar,

Bağlama ile oyun havası, Hasan Dağı oyun havası / Siverekli Mehmet Çelik,

Delali Mihrican oyun havası, Deloyloy oyun havası / Siverekli Mehmet,²²

Evlerinde var badiya / Bekir Kaynak,

²² A.g.e., s. 314 - 319

Gülizar oyun havası, Çarşıda nişe / Tahir Oturan (Mukim Tahir),

Bu bağ bizim olaydı / Bekir Kaynak,

Bu pınar eşme pınar / Tahir Oturan (Mukim Tahir),

Atımı bağladım / Bayan Saniye,

**Anama söyleyin damda yatmasın (Ağıt),Senin yazın kışa benzer /
Karaköprülü İsmail,**

Mahpushane, Saray yolu / Nusret Ergun,

Kışla şarkısı / Nusret Ergun,

Yüce dağ başında / Fehmi Torkan,

Abdo'nun mezarını (UH) / Tahir Oturan (Mukim Tahir),

Küstürdün barışamam / Şükrü Çadircı,

Ayrıldım özlerinden (UH), Bu derenin armudu / Kadir Yılmaz,

Havayi deli gönül (UH) / Tahir Oturan (Mukim Tahir),

Bülbüller düğün eyler / Şükrü Çadircı,

Seherde girdim bağa / Şükrü Çadircı,

Gül iken açıldım soldum / B.Gürses,

Derdi bile (UH) / Kadir Yılmaz,

Karalar giymişim (UH) / Kadir Yılmaz,

**Hamra çarşaf başında, Kekliğimi doyurdular / Nusret Ergun, Bağlama ile
oyun havası / Hüseyin Simitçi, ²³**

²³ A.g.e., s. 314 - 319

- c) Osman ÖZSOY'un (Bandocu Osman) Yaptığı Derlemeler 1940-1950 yılları arasında Urfa'da bando takımını kurup yürüten Osman Özsoy Urfa Halkevi'nde musiki faaliyetlerinde bulunmuştur. Bu hizmetleri sırasında birçok kişiye nota ve solfej öğretmiştir. Bu yıllarda Urfa türküleri ve oyun havalarını da derlemiştir. Derlediklerini "Urfalı Musikişinaslar ve Halk Türküleri" adlı bir defterde toplamıştır. Bu defter Abuzer Akbıyık'ın arşivinde bulunmaktadır.
- d) Fikret OTYAM'ın Yaptığı Derlemeler 1953 yılında Dünya Gazetesi'nde çalışırken ilk kez bir röportaj için geldiği Urfa'ya sevdalanan Fikret Otyam 48 yıl boyunca Urfa'ya yılda birkaç kez gelip gitmiştir. Bu gezilerinin bazılarında Urfa Türkülerinden derlemeler yapıp bantlara kaydetmiştir. Bu bantları 1994 yılında ŞURKAV arşivine vermiştir. Bantlar üzerinde çalışılmaktadır.

Yıllar önce bir yazısında *"Doğduğum Aksarayı çok seviyorum ama anam, keşke Urfa'da doğursaydı beni, sorulduğunda ben de URFALIYAM diyebilseydim"* diye yazan Fikret Otyam 1960 yılının Mayıs ayında Urfa'ya yaptığı bir seyahatindeki izlenimlerini "Gide Gide 3/ Harran Hoyrat Mayın" isimli kitabında ise şöyle anlatıyor:

"Akşamdı... Urfa Palas Oteli önündeydim. Akıl almaz, dinlemesi doyulmaz, bir ses, beni olduğum yere çaktı. Bütün Urfa inliyor desem inanın yalan değil gerçek... Kahvede kürsülere oturmuş Urfalılar 'huşu' içindeydiler.. İşte dedim, İlhan'a duyurmak istediğim hoyrat bu.. Dinledim biraz daha.. Koşarak dar sokaklara daldım. Dar sokakların birisinde bir ev vardır. Kapısında 'Urfa Musiki Cemiyeti' yazar.. Kapıyı yumruklamaya başladım, halk oyuncusu canım insan İsa Barak açtı kapıyı 'Hoş gelmişsen Baboo ' dedi, 'yorulmuşsandır.

- *Aman İsa , bir yerde bir hoyrat okuyorlar bizim İlhan (İlhan Başgöz) dinlese deli olur.*

- *Şaşırdı.*

*Baktım iç odadan bir türkü gelir. Kulak kesildim. Usulca girdim içeri. Yirmi kadar vardılar. Bizim uzun İlhan, TK 30 Grundig'i kurmuş, ses kaydediyor.*²⁴

²⁴ A.g.e., s. 314 - 319

Dışarıdan duyduğum türkü buradan yayılıyordu. Hem kayıt yapıyorlar, hem de dışarıdaki hoparlöre veriyorlardı türküyü.."

Fikret Otyam bir sonraki seyahatinde ise şöyle anlatıyor Urfalıyı ve Urfa müziğini:

"Urfa Musiki cemiyeti yöneticilerine haber ulaştırdık.. Dileklerimizi duyurduk.. Derneğin üyeleri halis Urfa çocukları, insanları. Çoğu esnaf .. İş güç sahibi.. Garip dostu kişiler.. Tenekeci Mahmut Güzelgöz, Sazcı Aziz Çekirge, Şoför Mehmet Sağlamkol (Kurrik), yüz yaşında Hafız İsmail Baba, Mustafa Çölkesen, öğrenci Yavuz Tapucu, Kemal Geçgil, Mehmet Şengül, İsa Barak, İbrahim Ağan unutulur insanlar değil. Mahmut Güzelgöz dükkânını kapatıp geldi.. Asırlık Urfa türkülerini bilen bu mert insan, garip dostu, yiğit sesli.. Kazancını, üç günlük kazancını düşünmedi. Şoför Mehmet Kurrik, yüklü kamyonu kirikoya vurup uzattı dost elini.. İsa Barak, hele İsa Barak üç gün üç gece gözlerimize baktı, nasıl yararlı olabilirim diye.. Urfa'yı sevdiğimi biliyorlardı, Urfalıları sevdiğimi biliyorlardı, yüreklerini açtılar.. Unutulmaz.."

Şanlıurfalılar adına, Sayın Otyam'a teşekkür edilmek istenmiş ve 2001 yılının 11 Nisan günü onun adını taşıyan Harran kütüphânesi kendisinin de katılımı ile Vali Muzaffer Dilek tarafından hizmete açılmıştır.

- e) Fatih YÜKSELMİŞ Tarafından Yayınlanan "Urfa Halk Türküleri " Kitabı Fatih Yükselmiş, derlediği Urfa türküleri ve hoyratlarının sözlerini 1963 yılında "Urfa Halk Türküleri" ismiyle küçük boyutta bir kitap olarak İstanbul'da Çelikkilt Matbaası'nda basılarak yayınlanmıştır.
- f) MİFAD Tarafından 1976 Yılında Yapılan Derleme Çalışması Urfa'da yapılan önemli bir derleme çalışması da MİFAD (Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi) tarafından yapılmıştır. Bugünkü adı HAGEM (Halk Kültürlerini Araştırma Genel Müdürlüğü)' dir.²⁵

Bu çalışmada Yaşar Doruk başkanlığındaki heyet, Şanlıurfa'ya gelerek meşhur okuyucu ve kaynak kişi Tenekeci Mahmut, Bakır Yurtsever, Abdullah Balak ve Ahmet Alaybeyi'nden 350 civarında türkü ve oyun havası derlemiştir.

²⁵ A.g.e., s. 314 - 319

Daha sonra derledikleri bu türkü ve oyun havalarından 39 adedi notaları ile birlikte "Şanlıurfa'dan Derlenen Türküler ve Oyun Havaları" adlı kitapta, 1977 yılında Milli Folklor Araştırma Dairesi tarafından yayınlanmıştır.

- g)** Mehmet ÖZBEK' in Yaptığı Derleme Çalışmaları Şanlıurfalı THM Sanatçısı Mehmet Özbek, Urfa'da bulunduğu (1960'lı yıllarda) talebelik yıllarında meşhur ustaların meclislerinde bulunmuş ve birçok türkü derlemiştir. Daha sonra İstanbul Radyosu'nda ve TRT Müzik Dairesi'nde görev yaptığı yıllarda bunları değerlendirerek radyo repertuarına kazandırmıştır. Ayrıca 1975 yılında yayınladığı "Folklor ve Türkülerimiz" adlı kitabında 50 adet Urfa türküsünün sözlerine yer vermiştir.
- h)** Osman GÜZELGÖZ' ün 1981 Yılında Yaptığı Derleme Çalışması 1981 yılında Osman Güzelgöz, babası ünlü okuyucu ve kaynak kişi Tenekeci Mahmut Güzelgöz' den 8 kaset türkü ve uzun hava derlemiştir. Bu derleme çalışmasında A.Cihat Kürkçüoğlu ve Bakır Karadağlı da sazlarıyla Tenekeci Mahmut Güzelgöz'e eşlik etmişlerdir.
- i)** Abuzer AKBIYIK ve S. Sabri KÜRKCÜOĞLU'nun Yaptıkları Derleme çalışması Abuzer Akbıyık ve S.Sabri Kürkçüoğlu, 1975 yılından itibaren Şanlıurfa türküleri, uzun havaları ve oyun havalarıyla ilgili mahalli kasetleri arşivlemişler ve 1980 yılından itibaren de Şanlıurfa'nın kaynak kişileri, bestekârları ve okuyucularıyla yüz yüze görüşerek birçok ezgi derlemişlerdir.

Tenekeci Mahmut Güzelgöz, Yusuf Kuşçuoğlu, Şükrü Hafız (Çadırcı), Mahmut Ağa (Yetkin), Değirmenci Kadir, Bekçi Bakır (Yurtsever), Ahmet Alaybeyi, Abdullah Balak, Şükrü Algın, Mehmet Ataç, Mustafa Şahin, Mehmet Sağlamkol (Kurrik Mehey), Ahmet Cankat, Doğan Güllüoğlu, Mustafa Dişli, Kazancı Bedih (Yoluk), Karaköprülü İsmail, Şemsi Parmaksız, Mustafa Savaş, Fırıncı Mehmet Gözoğlu, Halil Binbaşoğlu, Nenê Mehey, Hellan Bakır (Keçeloğlu), Halil Damdam, Mehmet Delioğlu, Fevzi Atlıoğlu, Bedir Çağlayan, Saime Kazazoğlu, Cihat Kürkçüoğlu, Osman Doğan, Cülha Hafız,²⁶

²⁶ A.g.e., s. 314 - 319

Halil Yıldırım, Bedirhan Kırmızı, Osman Bengisu, Saatçı Yusuf Hafız, Mehmet Nacak, Sait Küçük, Ziya Küçüköğlü, Abdülkadir Algın, Arif Çelik gibi Urfalı kaynak kişi, okuyucu ve bestekârla yüzyüze görüşmeler yapılmış ve bu derleme çalışmaları banta kaydedilmiştir. Özel arşivlerinde bulunan bu bantlarda yer alan bazı ezgiler, TRT arşivine kazandırılmıştır. TRT arşivlerinde yer almayan bazı türkü ve oyun havalarını arşive kazandırmak için çalışmaları devam etmektedir. 1996 yılından itibaren Abuzer Akbıyık ve S. Sabri Kürkçüoğlu'nun bu çalışmalarına Osman Güzelgöz, Salih Turhan ve Kubilay Dökmetaş da iştirak etmişlerdir.

- j) Necati AYDINLI Tarafından 1997 Yılında Yayınlanan ÖYKÜLERİYLE ŞANLIURFA TÜRKÜLERİ Kitabı Şanlıurfa Devlet THM Korosu'nda 1990 yılından itibaren 5 yıl misafir sanatçı olarak çalışan bağlama sanatçısı Necati Aydınli'nin Şanlıurfa türküleri çalışması bir diğer derlemedir. 1997 yılında Şanlıurfa'da Özdal Matbaacılık'ta "Öyküleriyle Şanlıurfa Türküleri" ismiyle kitap olarak basılarak yayınlanmıştır. Kitapta 190 türkü notasıyla yer almaktadır.
- k) 1999 Yılında Yayınlanan ŞANLIURFA HALK MÜZİĞİ Kitabı Şanlıurfa Halk Müziği ile ilgili son dönemde yapılan en önemli derleme ve yayın çalışması Abuzer AKBIYIK, Salih TURHAN, Sabri KÜRKÇÜOĞLU, Osman GÜZELGÖZ, ve Kubilay DÖKMETAŞ tarafından hazırlanan ve Ekim 1999'da Şanlıurfa Valiliği'nce yayınlanan "ŞANLIURFA HALK MÜZİĞİ" kitabıdır.

Şanlıurfalıların ve aynı zamanda kültür- sanat dünyasının istifadesine sunulan bu eser; 16*24 cm ebadında, 664 sayfa ve dört bölümden oluşmakta. I. Bölümünde 311 sözlü kırık hava (türkü); II. Bölümünde 14 adet oyun havası ve gezinti; III. Bölümünde 46 adet hoyrat, maya, ağıt, ve diğer uzun hava tarzı eserler; IV. Bölümünde ise 28 adet gazel, divan gibi klasik eserler bulunmakta ve kitapta toplam 399 eser notasıyla yer almaktadır.

Ayrıca kitapta sözlük, konu ile ilgili kaynakça, 103 biyografi ve 156 fotoğraftan oluşan sanatçılar albümü bulunmaktadır.²⁷

²⁷ A.g.e., s. 314 - 319

Şanlıurfa Halk Müziği'ne büyük katkı sağlayacak olan ve "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yıl Dönümü"nde yayınlanan bu kapsamlı çalışma, müzisyenlerin, araştırmacıların, öğrencilerin ve diğer ilgililerin ellerinin altında bulundurabileceği önemli bir başvuru kitabı olacak durumdadır.

- l) TRT Repertuarında Bulunan Şanlıurfa Türkülerini Derleme Çalışmaları Şanlıurfa türküleriyle ilgili olarak 1960 yılından bu yana gerek TRT adına gerekse kişisel derleme yapıp TRT repertuarına kazandıran isimler ise şunlardır. Emin Tugay, Ahmet Yamacı, Abdullah Balak, İzzet Altınmeşe,²⁸ Nida Tüfekçi, Muzaffer Sarısözen, Ahmet Bayram, Bakır Karadağlı, Kubilay Dökmetaş, Salih Turhan, Bedir Çağlayan, Mustafa Canan, Bedirhan Kırmızı, Yücel Paşmakçı, Yavuz Tapucu, Ramazan Şenses, Nihat Mercanlı, Selahattin Ererhan, Bünyamin Aksungur, Cemil Cankat, Mehmet Özbek, Selahattin Alpay, Bakır Yurtsever, Abdülkadir Algın, Osman Güzelgöz, Melih Duygulu, Süleyman Yıldız, Adnan Ataman'ı sayabiliriz.
- m) Kültür Bakanlığı Şanlıurfa Türk Halk Müziği Korosu'nun Derlemeleri Devlet Türk Halk Müziği Korosu 1991 yılında kurulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır. 10 yıllık çalışmaları içerisinde çok sayıda yöre ezgisi korodaki sanatçılar tarafından derlenerek notaya alınmış ve çeşitli dönemlerdeki konserlerde bu eserler icra edilmiştir.²⁹

2.7. Şanlıurfa Halk Müziğinde Kaynak Kişiler

Türk Halk Müziği içinde ezgi yapısı ve sayısının zenginliği, kaliteli icrası ile seçkin bir konuma sahip olan Şanlıurfa Halk Müziği yöre sanatçılarının ses rengi ve ağız özellikleriyle bütünleşerek güzellikler dünyasının kapısını açmıştır. Öyle ki; geçmişte ve günümüzde Şanlıurfa, ülkemizde adeta bir "Türk Halk Müziği Konservatuarı" rolü oynamıştır.³⁰

²⁸ A.g.e., s. 314 - 319

²⁹ A.g.e., s. 314 - 319

³⁰ A.g.e., s. 324 - 327

Radyo, televizyon ve sahnelerde Halk Müziğinin icra edildiği ilk günden bugüne kadar yetişen, Türk Halk Müziği sanatçılarından, repertuarına Şanlıurfa türküleri almayan sanatçı hemen hemen yok gibidir.

Yıllardan beri, radyolarda, sahnelerde, televizyonlarda, plak ve kaset dünyasında gözle görülür Şanlıurfa türküleri varlığı ve etkisi yaşanıyor diyebiliriz.

Müzik kültürü, tarihi kadar köklü olan, bugün için yediden yetmişe birçok kişinin müzikle amatör veya profesyonelce uğraştığı Şanlıurfa'da, sayıca çok fazla olan Şanlıurfalı müzisyen ve bestekârların tamamının biyografilerini yazmanın ne kadar zor olduğu bilinen bir gerçektir. Kapsamlı bir biyografi çalışması başlı başına bir kitap konusudur.

Bu sebeple Şanlıurfa Halk Müziğinin temel taşlarından sayılan ve halk müziğimizin günümüze ulaşmasına sebep olan "kaynak kişiler" imizden birkaçının biyografisi alfabetik sırayla aşağıda sunulmuştur.³¹

Şanlıurfa Halk Müziğinin Önemli Kaynak Kişileri

2.7.1. Ahmet Alaybeyi

1935 Yılında Urfa'da doğdu. Babasının ismi Celal, annesinin ismi Hayriye'dir. Bir devlet kurumunda muhasebecilikten emekli oldu. Babası ve ağabeyi müziğe meraklıydı, kendisi de ailesindeki müzik ortamında yetişti. Gençlik yıllarında Tenekeci Mahmut'tan istifade ederek müzik bilgisini ilerletti. Urfa'da çeşitli dönemlerde üç musiki cemiyetinde çeşitli çalışmalarda bulundu. Talebeler yetiştirdi. Makamları ve Urfa makam geleneğini çok iyi bilmektedir. Urfa tavrında bağlama çalar.

Derlediği türküleri TRT repertuarına alınmıştır. 1976 yılında MİFAD'ın Şanlıurfa'da yaptığı ve 340 adet türkü ile uzun havanın derlendiği çalışmada kaynak kişi olarak, diğer kaynak kişilerle birlikte kendisinden de istifade edildi.³²

³¹ A.g.e. s. 324- 327

³² A.g.e.,s. 325

2.7.2.Ahmet Uzungöl (Ahmet Hafız)

1930 yılında Urfa'da doğmuş ve 1992 yılında vefat etmiştir. Babasının adı Bozan, annesinin adı Emine'dir. Evli ve altı çocuk babası idi. Müzik merakı, küçük yaşlarında başlamış ve meşhur ustaları dinleyerek makamları öğrenmiştir. Daha sonra Şanlıurfa'nın ünlü müzik ustalarıyla fasillara katılmış; okuduğu gazel ve hoyratlarla Şanlıurfaluların gönlünde taht kurmuştur. Kasetlerde okuduğu gazeller, dinleyenlerin çok takdirini kazanmış ve halen sevilerek dinlenmektedir. Urfa'da "çifte" denen ilâhileri de çok güzel okumuş ve Urfa'da bu konuda yapılan derlemelerde kaynak kişi olarak kendisinden faydalanılmıştır.³³

2.7.3.Bakır Yurtsever (Bekçi Bakır)

1909 yılında Urfa'da doğmuş ve 1985 yılında Şanlıurfa'da vefat etmiştir. Musikiye küçük yaşlarda başlamıştır. Ustası Pehel'in Ahmet Hafız'dan makamları öğrenmiştir. Hacı Nuri Hafız'dan da mevlüt okumasını öğrenmiştir. 30 sene kadar mevlüthanlık yapmıştır. Bekçilik yaptığı için kendisine "Bekçi Bakır" denilmiştir. Muzaffer Sarısözen'in hazırladığı "Yurttan Sesler" programına zaman zaman çağrılmıştır. Ayrıca radyoda çeşitli Şanlıurfa programlarına katılmıştır. TRT repertuarında derlemeleri yer almaktadır. Birçok plak yapmıştır.³⁴

2.7.4.Bedih Yoluk (Kazancı Bedih)

1926 yılında Şanlıurfa doğdu. Asıl mesleği kazancılıktır. Belediye'den emeklidir. Müziğe küçük yaşlarda başlayan ünlü gazelhanlardan biridir. Müziği sevmesinde Necip Şihe, Nacar Celal adlı ustalar etkili olmuştur. Tenekeci Mahmut Güzelgöz'den de makamları öğrenmiştir. Fuzûli, Kuddûsi, Nâbi ve Yaşar Nezihe gibi divan şairlerimizin gazellerini kendine has bir tavırla okur. Gazellerin yanında şarkı, türkü ve hoyratları da seslendirmektedir. Bir güfteyi farklı makamlarda gazel olarak icra edebilme yeteneğine sahiptir. Ud, tanbur ve cümbüş çalmasını bilir. Şanlıurfa'ya özgü gazel okuma geleneğinin son temsilcisidir. Son yıllarda birkaç kaseti ve CD'si çıkmıştır.³⁵ (Bkz. Ek-3, A.1)

³³ A.g.e., s. 325

³⁴ A.g.e., s. 325

³⁵ A.g.e., s. 325

2.7.5.Cemil Cankat

1913 yılında Şanlıurfa'da doğmuş 1976 yılında Şanlıurfa'da vefat etmiştir Babası Onbaşı Mehmet, annesinin adı Ayşe'dir. Evli olup 3 çocuğu vardır. Esas mesleği şoförlüktür. 19 yaşında "Pencereden kar geliyor" adlı ilk plağını doldurur. Okuduğu plak çok sevilince, plaklar birbiri ardına gelir ve 300 civarında plak yapar. Ünü yurt sınırlarını aşmıştır. Bilhassa Arap ülkelerinde sevilerek dinlenmiştir. Halep, Şam ve Kahire'de konserler vermiştir. Ses sanatçılığının yanında aynı zamanda da bestekârdır. Plağa okuduğu eserlerin çoğunu kendisi bestelemiştir. Birçok filmde başrol ve yardımcı rollerde oynamıştır. Plaklara okuduğu eserlerden bazıları TRT repertuarına alınmıştır.³⁶

2.7.6.Halil Uzungöl (Halil Hafız)

1928 yılında Şanlıurfa'da doğmuş, 1992 yılında vefat etmiştir. Evli ve 6 çocuk babası idi. Çeşitli camilerde müezzinlik ve imamlık yapmıştır. Babası meşhur gazelhanlardan Bozan Emmi'dir. Şanlıurfa'nın son yıllarda yetiştirmiş olduğu en güzel ses, en güzel tavıra sahip kişilerden biridir. Sesi çok temiz, parlak, etkileyici ve yüksektir. Usta bir mevlüthan, gazelhan ve hoyrat okuyucusudur. İlk hafızlık derslerini kurra Mehmet Hafız'dan, makam derslerini de Hacı Nuri Hafız'dan almıştır. İyi bir edebiyatçı olup gazeller yazmıştır..³⁷

2.7.7.Hamza Şenses

1904 yılında Şanlıurfa'da doğmuştur. Tanburacıoğulları'ndandır. Ses sanatkârı ve bestekârdır. Müziğe üç telli saz çalarak başlamış, bilahare tanbura ve cümbüş çalmasını öğrenmiştir. Sesi çok dik, temiz ve etkileyicidir. Mukim Tahir'le aynı dönemlerde yaşamıştır. Şanlıurfa'da Halkevi Sahnesi'nde ve Aynzelha gazinolarında programlar yapmıştır. Bir müddet de İstanbul sahnelerinde çalışmıştır. Çok temiz giyinen ve modern görünüşlü bir kişiydi. "Kışlalar doldu "Kız adın Fatma güzel", "Nazmiyem gel beni yakma", "Adanalı esmer olur can yakar", "Duman duman olmuş karşiki dağlar" taş plağa okuduğu eserleridir.³⁸

³⁶ A.g.e., s. 325

³⁷ A.g.e., s.326

³⁸ A.g.e., s.326

2.7.8.Mahmut Güzelgöz (Tenekeci Mahmut)

1919 yılında Şanlıurfa'da doğmuş ve 1988 yılında vefat etmiştir. Babasının adı İbrahim, annesi İslim'dir. Esas mesleği tenekeciliktir. Kütüphâne memurluğundan emekli olmuştur. Şanlıurfa'nın folklor tarihinde en büyük müzisyen ve kaynak kişilerden biridir. Devrin en büyük ustalarından istifade etmiştir. Şanlıurfa repertuarında icra edilen türküleri, hoyratları, gazelleri bilir ve makam esasına göre eksiksiz okurdu. Şanlıurfa ile ilgili; hikâye, masal, mani, gazel, atasözleri ve benzeri folklorik bilgilerin hemen hemen hepsinde söz sahibi idi. Büyük bir halkbilimcisi ve müzik üstadı idi. Şanlıurfa adına birçok türküyü TRT repertuarına kazandırmıştır. Ayrıca MİFAD tarafından Şanlıurfa'da yapılan derleme çalışmalarında kendisinden kaynak kişi olarak faydalanılmıştır.³⁹

2.7.9.Mehmet Ataç (Aliçine Mehmet)

1931 yılında Şanlıurfa'da doğmuş ve 1994 yılında vefat etmiştir. Babasının ismi Reşit'tir. Evli ve 4 çocuk babası idi. Cümbüş ve ud çalar. Ustası Mukim Tahir'dir. Müzik toplantılarında edindiği bilgileriyle içinden gelen duyguları bestelere döküp sevilen eserler yaptı. Yaptığı eserler birçok sanatçı tarafından kasetlere ve plaklara okundu. "Derbederim yoktur yuvam", "Felek hançerini almış eline" sevilen eserlerindedir.⁴⁰

2.7.10.Şükrü Çadırcı (Şükrü Hafız)

1917 yılında Şanlıurfa'da doğmuş ve 1993 yılında vefat etmiştir. Türk Halk Müziği ve Sanat Müziği dalında 70 civarında eseri vardır. Şanlıurfa'nın yetiştirmiş olduğu en ünlü bestekârlarından biridir. İki yaşında iken gözlerini kaybetmiştir. Devrin birçok ustalarından faydalanmıştır. Devrin birçok klasik ve halk türküleri sanatçıları eserlerini severek icra etmiştir. 1938 yılında Şanlıurfa'ya derleme yapmaya gelen Muzaffer Sarısözen, kendisinden "Küstürdün barışamam", "Bülbüller düğün eyler", "Seherde girdim bağa" adlı türküleri derlemiştir. TRT repertuarında eserleri bulunmaktadır.⁴¹

³⁹ A.g.e., s.326

⁴⁰ A.g.e., s.326

⁴¹ A.g.e., s.326

2.7.11.Tahir Oturan (Mukim Tahir)

1900 yılında Şanlıurfa'da doğmuş ve 1945 yılında Zonguldak'ın Yenice ilçesinde vefat etmiştir. Babası Mukimlerden Hacı Abdurahman'dır. Ailece sevilen ve sözleri geçen varlıklı bir aileye mensuptur. Küçük yaşlarda bolluk içinde yetişti, ömrünün son döneminde yoksul düştü. Okuduğu gazel, hoyrat ve türkülerinde Urfa şivesini en mükemmel şekilde kullandı. Bağlamayı ve darbukayı çok iyi çalardı. 1938 yılında Muzaffer Sarısözen, Şanlıurfa'da yaptığı derleme çalışmalarında, kendisinden kaynak kişi olarak istifade etmiştir. 1944 yılında 35 kişilik bir ekiple Türkiye'de konser turnesine çıkmıştır. Taşplağa okuduğu eserleri; "Ayağında kundura", "Kapıyı çalan kimdir" , "Elleri pambık", "Kırmızı kurdele", "Hüsnün senin ey dilber nadide kamer mi"dir.⁴²

2.7.12.Yusuf Bilgin

1920 yılında Şanlıurfa'da doğdu. Babasının adı Halil, annesinin adı ise Zemzem'dir. Esas mesleği helvacılıktır. Şanlıurfa makam geleneğini bilir. İlahi ve gazel okumada ustadır. Arûz vezniyle yazdığı şiirleri vardır. Keskin bir zekâyaya sahip olup yüzlerce beyit gazeli eksiksiz olarak ezbere bilirdi. Çok geniş bir ilâhi repertuarı vardır. Şanlıurfa'nın ünlü ustaları Mukim Tahir, Kîdê Hafız, Ahmet Hoca, Dede Osman ve Tenekeci Mahmut'la birlikte birçok meclislerde bulunmuştur..⁴³

2.7.13.Yusuf Kuşçuoğlu

1911 yılında Şanlıurfa'da doğdu. 1989 yılında vefat etti. Babasının adı Reşat, annesinin adı ise İsmet'tir. Evli 8 erkek, 7 kız olmak üzere 15 çocuk babası idi. Maddi yönden varlıklı bir ailenin çocuğuydu. Buğday Pazarı'nda zahirecilik yapmaktaydı. Daha sonra Ankara'ya yerleşerek kuşçuluk yaptı. Gençlik yıllarında müziğe olan merakından dolayı Mukim Tahir gibi devrin müzik ustalarının meclislerine katılarak onlarla birlikte okudu. "küçük hanım bere giymiş başına" türküsü kaynak kişi olarak kendisinden derlenmiştir.⁴⁴

⁴² A.g.e., s.326

⁴³ A.g.e., s.327

⁴⁴ A.g.e., s.327

2.7.14.Damburacı Derviş

1877 yılında Şanlıurfa'da doğdu 1957 yılında vefat etti. "Tamburacı" lakabı dayılarından kendisine gelmiştir. Kendisi baba tarafından Timuroğulları'ndandı. Esas mesleği oturakçı (Bedesten'de halıcı) idi. Küçük yaşlardan beri müziğe meraklıydı. Devrin birçok ustalarına hizmet etti ve olgunlaştı. Ustaları; Mehiş'in oğlu Ali Hafız, Hacı İbiş, Cürre Mehmet, Mehsim'in oğlu Mehmet'tir. Bütün makamları ve makam geleneğini çok iyi bilirdi. En çok sevdiği ve okuduğu makamlar Rast, Hicaz, Segâh, Sâba ve Araban'dır. Günümüzde okunan gazel, hoyrat ve anonim türkülerimizin oluşmasında çok önemli katkıları olmuştur. Birçok ustalar yetiştirmiştir.⁴⁵

2.7.15.Osman Özsoy (Bandocu Osman)

1908 yılında Şanlıurfa'da doğdu. Babası Hacı Ali, annesinin adı Adile'dir. çocukluk ve gençlik yılları Şanlıurfa'da geçmiştir. 1972 yılında vefat etmiştir. Bursa sanat Okulu'nda 2 yıl Musiki Nazariyatı dersleri aldı. Daha sonra Urfa Sanat Okulu'nun bando kısmına devam ederek Yüzbaşı Mehmet ve Ali Rıza Bey'den solfej ve armoni dersleri aldı. Notayı, solfeji ve diğer müzik bilgilerini ileri düzeyde öğrendi. 1934 yılında Mardin'de, daha sonra da Urfa'da bando takımını kurdu. 1950 yılına kadar bu görevi yürüttü. Bu hizmetleri sırasında birçok kişiye nota ve solfej öğretmiştir. Şanlıurfa Halk Müziği ile ilgili türkü ve oyun havaları derleyerek, "Urfalı Musikişinaslar ve Halk Türküleri" adlı bir defterde toplamıştır. İcracı ve ekip şefi olarak birçok konserlerde bulunmuştur. 1946 yılında Gaziantep'ten başlayıp İstanbul'a kadar birçok ilde konserler veren ve sadece Şanlıurfalı sanatkârlardan oluşan bir ekibin şefliğini yapmıştır.⁴⁶

⁴⁵ A.g.e., s.327

⁴⁶ A.g.e., s.327

3. ŞANLIURFA KÜLTÜR TARİHİ VE SIRA GECELERİ

3.1. Şanlıurfa Kültürüne Kısa Bir Bakış

Şanlıurfa denince akla ilk olarak Balıklıgölü, türküleri, türkücüleri, yanık hoyratları, sıra geceleri, çiğköftesi gelir. Bunların dışında Şanlıurfa folkloruyla ilgili, gelenek ve görenekler, atasözleri, beddular, bilmece, halk hikâyeleri, masallar, çocuk oyunları, el sanatları, efsâneler gibi birçok konu Şanlıurfa folklorunun ayrılmaz parçalarıdır.

Şanlıurfa, folklor yönünden de eskiye dayanan bir seyir takip eder. Bugün derin bir folklor hazinesi olan Şanlıurfa'da yapılacak araştırma ve derlemeler, Şanlıurfa folkloru hakkında daha ayrıntılı bilgiler vereceği gibi, şu andaki folklorumuza daha değişik boyutlar getirecektir.

Bugün, sıra gecesi, dağ yatısı, düğün, nişan, gelin hamamı gibi birçok gelenek bütün canlılığıyla sürdürülmeye çalışılmaktadır. Sanayileşme, nüfus artışı ve teknolojinin gelişmesi, bugün mevcut olan birçok özgün halk kültürü ürününün zamanla yok olması ve bir kısmının da değişmesine neden olacaktır.

3.2. Sıra Geceleri Ve Müzik Kültürü

Müzik; ırkları, dini, dili, inancı, toprağı ve bayrağı ayrı insanları aynı çatıda birleştirecek, bir araya getirecek bir güce sahiptir. Günümüze gelinceye kadar çeşitli seyirler ve gelişmeler kaydeden müzik, toplumla etkileşip bütünleşen sanatların başında yer almıştır. Duygu ve düşüncelerin ses, söz ve ezgilerle anlatıldığı bir iletişim aracı olan müzik, aynı zamanda kültürün temel öğelerinden biridir. Düşüncenin ve felsefenin şekillendirdiği, beyinle doğrudan bağlantısı olan bir “gönül dili” olan müzik, aynı zamanda insanlığın ortak malı olarak da görülmektedir.⁴⁷

⁴⁷ KÜRKCÜOĞLU S. Sabri, Sıra Geceleri ve Müzik Kültürü, Şanlıurfa Sembol Gazetesi, 2007

Güzel insanlar, yaşadıkları ortamda “güzellik duygusu” ile güzelşeyler üretirler. Bu güzelliklerden pay almak isteyen insanlar da bihtiyaçlarını, üretilen güzel sanat eserlerinden karşılayarak ruhlarını doyurmuş olurlar.

İnsan ruhu, duygusu, akli ve zekâsı, kültürü ve birikiminin ürünü olarak üretilen “güzel müzik eserleri” kuşaktan kuşağa aktarılarak daha sonra gelen insanların duygu ve düşünce dünyalarını oluştururlar. Sanat ve kültür adamları, bir yandan toplumların değerleriyle şekillenir, diğer yandan da yarattıkları eserlerle toplumu etkileyerek şekillendirirler. Halk Müziğimiz de bu süreçte yüzyıllar boyu halkımız tarafından üretilmiş, beğenilerek icra edilmiş, biçimlenmiş, dilden dile, kulaktan kulağa dolaşmış, yaşatılmış ve günümüze kadar gelmiştir.

Şanlıurfa'da müziğin gelişmesi, yaygınlaşması, yaşatılması ve yeni eserlerle yeni sanatçıların ortaya çıkışında en önemli faktör “sıra geceleri”, “oda toplanmaları” ve “dağ yatı geceleridir. Genellikle kış gecelerinde, birbirine yakın yaş grubundaki arkadaş gruplarının, her hafta bir başka arkadaşın evinde olmak üzere, haftada bir akşam, belirli bir niteliğe ve düzene göre sıra ile yaptıkları toplantılara Şanlıurfa'da "sıra gecesi" denilmektedir. Genç yaşından itibaren sıra gecesine katılan Urfalı bu gecelerde gelenek ve göreneklerini, müzik kültürünü, toplumsal yaşam kurallarını saygıyı, hoşgörüyü ve dayanışmayı öğrenmektedir.

Sıra gecelerinin yanı sıra, 1932-1951 arası “Urfa Halkevi”nde müzik faaliyetlerini yoğun bir şekilde görmekteyiz. 1955-1975 arasında ise “Urfa Musiki Cemiyeti”nde, değerli ustalardan Mahmut Güzelgöz (Tenekeci Mahmut), Karaköprülü İsmail, İzzet Delioğlu (Demir İzzet), Mehmet Şengül, Abdurrahman Savaşan (Camgöz Abe), Neyzen Hafız İsmail Baba (Kıde Hafız), Mehmet Sağlamkol (Kurrik Mahey), İsa Barak, bağlama ustası Aziz Çekirge ve Ahmet Alaybeyi gibi güzel insanlar yüreklerini açarak, asırlık Urfa türkülerini, gazellerini ve hoyratlarını gençlere öğreterek kültürel mirasın bugünlere gelmesini sağlamışlardır.⁴⁸

3.3. Sıra Gecesinin Urfa Kültür Hayatındaki Yeri

Sıra gecesinin Urfa kültür hayatındaki yerini şöyle özetleyebiliriz. Urfalı, genç yaşından itibaren sıra gecesine katılarak, cemaatle oturup kalkmayı, gelenek ve

⁴⁸ KÜRKÇÜOĞLU S. Sabri, Sıra Geceleri ve Müzik Kültürü, Şanlıurfa Sembol Gazetesi, 2007

göreneklerini, adâb-ı muâşeret kurallarını, cemaatte konuşmanın adabını, yeri geldiği zaman konuşmayı, yeri geldiğinde dinlemesini bilmeyi, büyüğüne saygıyı öğrenir. Bu yönüyle “sıra gecesi” bir halk mektebidir.

Sıra Geceleri sadece müziğin icra edildiği geceler değildir bazı zamanlarda kitaplar okunarak açıklamaları yapılır. Bu şekilde katılımcısı olan gençlerin edebi anlamda da gelişimlerine yardımcı olunmuş olunur.

“Sıra geceleri” bir birlerinin derdine ortak olmak gibi arkadaşlık ve dostlukların daha derin bir şekilde ortaya konduğu gecelerdir. Herhangi birisinin yakını ölse diğer arkadaşları oluşabilecek her türlü sorunu arkadaşıyla beraber göğüsler. Böyle hüznü anların paylaşılmasının yanı sıra mutlu anlarında beraber paylaşıldığı gecelerdir.

Şanlıurfa'da müziğin gelişmesi ve yaygınlaşmasının en büyük nedeni sıra geceleridir. Bu geceler bir usta çırak geleneğine uygun olarak müziğin öğretildiği ve icra edildiği meşk ortamıdır. Tamamen ustalarını dinleyen yeni katılımcılar burada makam bilgisini öğrenmekle beraber seslerini doğru bir şekilde nasıl kullanmaları gerektiğini de öğrenirler. Bu yönüyle sıra geceleri bir “Halk konservatuvarı”dır.

Keklik, at.ve tazı gibi belirli hayvanlara merakı olan aynı ilgi alanlarındaki insanların bir araya gelerek ortak noktada buluşabildikleri ve ortak sohbetler edebildikleri gecelerdir, bu yönüyle sıra gecesi bir cemiyet, bir dernek gibidir.

Her türlü sosyal, kültürel ve ekonomik sorunların sohbetinin edildiği ve kendilerince çözüm arandığı anların yaşandığı geceler olması özelliği iledebirer istişare toplantıdır.

Sıra geceleri sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın yoğunlaştığı ve pratiğe dönüştüğü yerdir. Sıra arkadaşları kendi aralarında yardımlaşma sağladıkları gibi, sıra gecelerinde toplanan paralarla fakirlere yardım edilir.⁴⁹

⁴⁹ CENGİZ Cengiz, Şanlıurfa Unesco Yolunda, Şanlıurfa Sembol Gazetesi, 2009.

Sıra geceleri geleneksel “Tolaka” ve “Yüzük fincan” oyunlarının oynandığı, geleneklerin yaşatıldığı gecelerdir.

Sıra gecesi, Urfa ve Urfalının tanıtımının yapıldığı bir lobidir.

Sıra gecesi; zengin Urfa sofrası yemeklerinden çiğköfte ve tatlılarının yenildiği, misafirlere tanıtıldığı ortamlardır.⁵⁰

3.4. Sıra Gecesi Geleneği

“Sıra” kelimesi sözlükte “ bir çizgi üzerinde yan yana veya ard arda olan nesne veya kimselerin tümü, bu biçimdeki topluluğun durumu, belirli bir niteliğe ve düzene göre dizilme durumu” olarak tarif edilmektedir.⁵¹

Tarih süreci içerisinde bazı geleneklerimiz yozlaşmakta, bazıları da çeşitli nedenlerle kaybolmaktadır. Buna karşılık bazı geleneklerimiz ise ilk günkü şevki ve heyecanı ile sürdürülmektedir. İşte tüm canlılığıyla gerek Urfa, gerekse Urfa dışındaki Urfalıların sürdürmekte oldukları geleneklerden biri “sıra gecesi” geleneğidir.

Yıllardan beri “sıra gecesi” her fırsatta medyanın ilgisini çekmiştir. Sıra gecesinde icra edilen müzik fasılları program yapımcılarının ilgi odağı olmuş ve çeşitli program yapımcıları tarafından çekilerek “sıra gecesi” adıyla hemen hemen bütün televizyon kanallarında yayınlanmıştır. “Zügürt Ağa”, “Eşkıya” gibi birçok filmlerde sıra gecesi sahnesine yer verilmiştir. Bazı televizyon kanallarında “sıra gecesi” adıyla her hafta yayınlanan müzik programları düzenlenmiştir. Birçok gazete ve dergilerde sıra gecesiyile ilgili haber ve makale çıkmıştır. “Urfa sıra gecesi”, “Urfa geceleri” adıyla kasetler çıkarılmıştır. Urfa'ya gelen misafirlere ve üst düzey bürokratlara sıra gecesi” adıyla müzikli eğlence geceleri düzenlenmiştir. Çeşitli kuruluş ve derneklerce, Urfa dışında “sıra gecesi” adıyla geceler düzenlenmiştir. Böylece sıra gecesi, Urfa'da yaşayan bir gelenek olma yolunda, Urfa'nın bir simgesi ve Urfa kültürünün bir tanıtım gecesi olmuştur.⁵²

⁵⁰ CENGİZ Cengiz, Şanlıurfa Unesco Yolunda, Şanlıurfa Sembol Gazetesi, 2009.

⁵¹ Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yay, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1988.

⁵² T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Eylül 2009.

Sıra gecesi adı altında düzenlenen televizyon programlarının bir kısmında sıra gecesi içindeki sohbet, oyunlar ve müzik gibi bölümler yansıtılmaya çalışılmışsa da, birçoğunda sıra gecesinin sadece müzik faslı bölümü yer almıştır. Bu nedenle de sıra gecesi denildiği zaman, yaygın olarak “müzik gecesi” anlaşılmaktadır. Halbuki müzik, sıra gecesinin sadece bir bölümüdür. Sıra gecesinin müzik yanında çok daha başka fonksiyonları vardır.

Sıra geceleri müzikli bir sohbet ortamı olmanın yanı sıra, gerçek anlamı ile geleneklerin yaşatıldığı, insanların halen değişen ve yozlaşan dünyaya karşı güzel kalan değerler olduğunu gösterircesine sürdürmekte olduğu gece toplantılarıdır.⁵³

3.5. Sıra Gecesi Ve Ahilik

İnancının gereğini ibadet şevkiyle müzik eşliğinde dile getiren Anadolu Alevi Bektaşî toplumunun, sazlı-sözlü semah meclisleri veya zikirde ritmi ön plana çıkaran, Kadirilik, Rufailik ve Mevlevilik gibi tasavvuf kollarından bir etkileşim olduğu söylenilebilir. Fakat Urfa'nın inanç tarihi içinde adı geçen, tasavvuf kollarından çok, musikiyi hiç bir şekilde tasvip etmeyen Nakşiliğin etkili olduğu dikkate alındığında, Sıra Gecesi'nin tarihi kökenlerini farklı bir tasavvufî yapı içinde aramak gerekir.

Sıra Gecesi'ni inanç yapımız içinde şekillenmiş bir ritüel olarak araştırdığımızda karşımıza; Anadolu'yu yurt edinmeye çalışan işi, aşî, ve eşi denk insanları mezhep ve meşrep farkı gözetmeksizin bir araya getirmeye çalışan Ahilik çıkar.

Eline diline beline sahip ol!... Gerek Ahilerin el kitabı niteliğindeki Fütüvvetnamelerde gerekse Osmanlı tarihini konu alan yerli ve yabancı bir çok eserde; Anadolu'da dünyanın ilk melek birliklerini örgütleyen Ahilerin, haftanın belirli günlerinde Sıra Gecesi'ni çağrıştıran motiflerle bezeli toplantılarda bir araya gelerek sohbet ettikleri zikredilmektedir....

Şu farkla ki, bu tür toplantıların nedeni ve ağırlıklı gündem maddesi; günümüzde düzenlenen Sıra Gecesi gibi sadece müzik, ikram ve sohbet değildir.⁵⁴

⁵³ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Eylül 2009.

⁵⁴ <http://www.forumalev.net>

Toplantılarda öncelik; esnaf ve sanatkarın iş, işçi sorunları ile diğer sosyal, siyasal ve ekonomik konularına verilirdi. Bölgenin tabiatına ve kültürüne uygun ikramlar ve müzik bir çeşni olarak ikinci-üçüncü planda yer alırdı..."⁵⁵

3.6. Sıra Başkanı Ve Görevleri

Sıra başkanı gecenin başlangıcından sonuna kadar yönlendirilmesi gereken her işi ustalıkla koordine etmekle yükümlü olan kişidir. Genelde kendisine hürmet edilen ve sözü diğer insanlarca önemsenen kişilerden seçilir. Söyledikleri, yabana atılmaz ve şartsız uygulanır.

Sıra başkanı, sıra gecelerine katılan grubu temsilen, grup üyeleri tarafından oy birliği ile seçilir. Sıra gecesini başkanı grubu genel anlamda temsil etmekte, kararların alınmasında oy çoğunluğunu sağlamakta, kargaşanın çıkmasını önlemektedir.

Sıra elemanları, kendi aralarından bir başkan ve başkanın olmadığı zamanlarda başkanın görevlerini yerine getirmek üzere bir başkan yardımcısı ve hesap işlerine bakmak üzere bir muhasip seçerler.

Bazı sıralarda sadece başkan seçilir. Sıra başkanına başkan diye hitap edilir. Sırada başkan seçilen kişi, üzerine düşen görevleri yerine getirerek arkadaşları arasında birlik ve beraberliği sağlamaya çalışır. Hastalık, sıradan ayrılma vb. gibi çok zaruri bir durum olmadıkça sıra başkanı değiştirilmez. Sıra başkanının ilk görevi de sıra gurubunu temsil etmektir.

3.6.1.Sıra Grubunu Temsil Etme

Sıra başkanı grubunu her zaman temsil eder. Yanına aldığı birisi ya da sadece kendisi sıra arkadaşlarının arasında hasta olan var ise ziyaretlerine gider. Yine aynı şekilde sıra arkadaşlarının arasında yakını ölmüş olan var ise taziyelerine gider. Sırada toparlanmış paraları ihtiyacı olanlara ulaştırır.

⁵⁵ <http://www.forumalev.net>

3.6.2.Sırada Disiplini Sağlama ve Sıra Arkadaşlarının Aldığı Kararları

Uygulama

Başkanın görevleri arasında disiplini sağlamak ve arkadaşlarının aldığı kararları uygulamakta vardır. Sıraya herhangi bir sebep sunmadan geç katılmak, alkollü gelmek, argo konuşmak (kötü bir dil kullanmak) gibi disiplin dışı durumlarda bu kişileri uygun bir dille uyarır ve bir daha yapmamalarını sağlar.

Sıralarda alınan kararlar sıra disiplini için gerekli cezaları içermektedir. Sıra disiplini bozulduğunda, sıra gecesi başkanı, daha önceden karar verilmiş olan cezayı uygular. Ceza genellikle sembolik para cezasıdır. Toplanan para kasada biriktirilir ve yardım amaçlı kullanılır.

3.6.3.Sıra Arkadaşları Arasında Organizasyonu Sağlama

Sıra başkanı geceye herhangi bir sebeple gelemecek olan kişi veya kişilerin mazeretlerini sıra arkadaşlarına bildirmelidir.

Sıra arkadaşları arasında organizasyonu sağlamak için, sıra başkanı toplu ziyaret ve gezilerde belli bir planın oturtulmasını ve uygulanmasını sağlar.

3.7. Sıra Gecesi Kuralları

Yüzyıllardır kendini yozlaşmalardan korumaya çalışan sıra gecesi geleneğinin önemli kuralları vardır. Sıra kuralları giyimden misafir ağırlamaya kadar geniş bir yelpazededir.

3.7.1.Sıraya Geliş

Önceden belirlenmiş gün ve saatte kararlaştırılan yerde bulunulmalıdır. Geç kalmadan vaktinde orada olunmalıdır. Kişinin ya da kişilerin gelemediği sebep önemli bir sebep ise bu sıra başkanına daha öncesinde belirtilmiş olmalıdır. Ancak gelmeme sebebi önemli olmayıp aynı zamanda başkana da haber verilmez ise para cezası uygulanır.

3.7.2.Sırada Oturma Düzeni

Sıraya gelenler ev sahibinin kendisi, yardımcıları ve oğulları tarafından karşılanarak içeri kadar getirilir. Burada ilk gelenler yeni gelenler için ayağa kalkarak selam verir ve buyur ederler. Gelen kişide selam verip herkesle tokalaştıktan sonra uygun bir yere oturur.

Sırada, yaşça büyük olanlar ve misafir olanlar saygının göstergesi olarak üst tarafa oturtulur. Koltuk veya sandalye bulunmayan, geleneksel döşenmiş, yer minderleri bulunan sıra odalarında genellikle herkes bağdaş kurarak oturur. Ayak uzatılmaz. Hastalık sebebiyle ayağını uzatmak zorunda kalanlar sıra arkadaşlarından özür dilemek zorundadır.

3.7.3.Sırada Misafir Ağırılama

Sıra Gecesine gelenlere ilk olarak acı kahve (mırra) ikram edilir.(Bkz. Ek-3, A.2) Bunun ardından ise çay ikramına geçilmektedir. Özellikle çay konuklara sıra gecesini boyunca ikram edilmektedir.

Sıra gecelerinin kendine has tatları bulunmaktadır. Bunların başında çiğköfte gelmektedir. Sıra gecesinde her şeyin bir usulü olduğu gibi, yemek bölümünün de bir usulü vardır. Örneğin davet eden kişi kim ise yemeklerin yapımından ikramına kadar genel mesuliyet ona ve çocuklarına aittir.

Sıra gecesinde sohbet veya müzik faslının bitmesine yakın bir vakitte çiğköfte yoğrulmaya başlanır. Her sıranın çiğköfteciyi bellidir. (Bkz. Ek-3, A.3)

Çiğköfte yoğrulurken evin gençleri bir yandan da sofrayı kurarlar. Çiğköftenin yanında mevsimine göre marul, salatalık, nane, pırpırım (semizotu) ve kuzukulağı, siyarpızı, tere gibi otlar ikram edilir. Ayran da, çiğköftenin yanında isteyenlere sunulur. Çiğköftenin yanında cacık, koruk salatası, çoban salatası, zeytin bostanası da ikram edilmektedir.

Çiğköftenin ardından kadayıf, katmer,*şıllık, daş ekmeği, küncülü akıt, palıza, baklava ve *şire gibi mahalli tatlılardan ikram edilir.

Yapılan ikramların masrafını her hafta farklı bir kişi üstlenir ancak sıra arkadaşları gençlerden (öğrencilerden) meydana geliyorsa, yemek masraflarının bir kişiye yük olmaması amacıyla giderler bölüşülür. Buna yerel ağızda “Herefene” denilmektedir. Herefene geleneği aslında Ahilik kültürüne dayanmaktadır.⁵⁶

⁵⁶ YOLCU Mücahit, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Eylül 2009

Herefene kelimesi, Ahilik geleneğinde topluca yemek yeme anlamına gelen “Herifane” kelimesinin zamanla değişmiş halidir.⁵⁷

3.8. Sıra Gecelerinde Giyim

Sıra gecelerinde en önemli kurallardan biri doğal olmaktır. Özel bir giysisi olmayan sıra gecelerinde herkes günlük ve rahat bir giyimle sıraya gidebilme özgürlüğüne sahiptir. Giysiler temiz olmalıdır. Örneğin esnaf olan, iş kıyafetiyle sıraya katılmaz.

Abdullah Balak hoca ile yaptığımız söyleşide, kendisi şunları ifade ediyor:

“Herkes en rahat edeceği ve temiz giyisilerini giyer. Yani televizyonlarda yapılan sıra gecelerinde giyilen yöresel kostümler giyilmez bunlar aynen davul ve zurnanın sonradan sıra gecelerine girmesi gibi girmiştir. Tabii ben bunlara sıra gecesini zenginleştiren unsurlar diye bakıyorum. Kendi içerisinde geliştirilmeye ihtiyacı yok sıra gecelerinin ancak televizyonda yayınlanan bir sıra gecesini için bu kostümlerin kullanılması görsel bir ahenk oluşturuyor”. (Bkz. Ek-1, s.70)

3.9. Sıra Gecelerinde Oyunlar

Hasan Fehmi HAYIRLI hoca ile yaptığımız söyleşide kendisi şöyle ifade ediyor;

*“Gençlerin Sıra Gecelerinde büyüklerin düzenlediklerinden farklı olarak oyunlar oynanır. Bu oyunlar “tolaka” ve “fincan” dediğimiz oyunlardır. Fincan oyununu büyüklerde oynar. **Tolaka oyunu:** En az 5-6 kişi ile oynanan bir oyundur. Bu oyunun oynanabilmesi için iki araç gereklidir. Birincisi, avuç içine sığacak kadar büyüklükte bozuk para veya yüzük; ikincisi ise, oyunda ceza alan oyuncunun eline vurmaya üzere bükülmüş boyun bağı (atkı), havlu veya kemer, İşte bu ceza aletine “tolaka” denir.*

Tolaka Oyunu: En az 5-6 kişi ile oynanan bir oyundur. Bu oyunun oynanabilmesi için iki araç gereklidir. Birincisi, avuç içine sığacak kadar büyüklükte bozuk para veya yüzük; ikincisi ise, oyunda ceza alan oyuncunun eline vurmaya üzere bükülmüş boyun bağı (atkı), havlu veya kemer, İşte bu ceza aletine “tolaka” denir.

⁵⁷ BEYDİLLİ Süleyman, Genç Yaklaşım Dergisi, 2008

Oturan oyuncular iki elini birleştirerek ileri uzatır. Ebe, avuç içine saklanacak Şeyi eline, ceza aleti tolakayı da koltuğunun altına alarak ayağa kalkar. Bu sırada diğer oyuncular ellerini birleştirmiş ve ileriye doğru da uzatmış olarak ebeyi beklemektedirler. Ebe, her oyuncunun önünde durarak, elini oyuncuların birbirine yapışık ellerinin içinden geçirir. Elindeki bozuk parayı oyuncuların ellerine bırakır gibi yaparak tüm oyuncuları dolaşır. Ebe, bu işi birkaç defa tekrarlar. Ebe tüm oyuncuları birkaç defa dolaşırken, saklanacak olan bozuk parayı kimseye belli etmeden herhangi bir oyuncunun eline bırakır.

Bozuk para eline bırakılan oyuncu hiç sesini çıkarmaz, renk vermez. Ebenin sorduğu herhangi bir oyuncu saklanan paranın kimde olduğunu bilirse, ebenin eline ceza aleti ile bir tane vurur ve kendisi ebe olur. Yeni ebe de oyundaki yerini alınca oyuna devam edilir. Ebenin sorduğu oyuncu, paranın kimde olduğunu bilmezse, bu defa ebe onun eline ceza olarak (paranın saklı olduğu oyuncunun söylediği kadar) vurur. Oyuna da yine aynı ebe devam eder.

Yüzük Fincan Oyunu: Bu oyun için en az 5, en çok 10 kulpsuz fincan (acı kahve fincanı) ve bir yüzük gerekmektedir. Bu oyun için sıra elemanları iki gruba ayrılır. Bir grup tepsiyi ve fincanları alarak gizliden yüzüğü tepside ters dizili fincanlardan birinin altına saklar. Karşı grubun tepside ters dizili fincanların altından yüzüğü bulması oyunun temel özelliğidir. Oyuna başlayan taraftan biri tepsiyi görünmeyen bir köşeeye götürür ve fincanlardan herhangi birinin altına yüzüğü saklar. Tepsiyi yavaşça karşı tarafın önüne bırakır. Karşı taraf oyuncuları aralarında tartışarak, yüzüğün hangi fincanın altında olduğunu bulmaya çalışır. Fincanları kaldırmak, karşı tarafın temsilcisi tarafından yapılır. Temsilci, ellerini fincanların üzerinde Şöyle bir gezdirirken, karşı taraf oyuncuları fincanı saklayanların yüzlerine bakar ve heyecanlanıp heyecanlanmadıklarını anlamaya çalışır. Dolu fincan üzerindeyken herhangi birinin yüzü değişirse, o fincanı kaldırması gerektiği konusunda temsilcilerini uyarırlar.

Temsilci, fincanı kaldırmadan fincanın “boş” veya “dolu” olduğunu söyler. Temsilci birinci fincanı kaldırırken “dolu” der ve yüzüğü bulursa takımına 10 sayı kazandırır ve aynı zamanda tepsiyi hazırlama kendi takımına geçer. Ama “boş” dediği fincanları tek tek kaldırırken yüzüğü bulursa, fincan adedi kadar sayı alabilirler. Diğer tarafta kaldırılmayan fincanların sayısı kadar sayı verilir. Yüzüğü ilk saklayan taraf yüzüğü saklamaya devam eder.

Oyun bu şekilde önceden kararlaştırılan sayı bulununcaya kadar devam eder”.
(Bkz. Ek-1, s.71)

3.10. Sıra Gecelerinde Sohbetler

Haftada bir genelde hafta sonları düzenlenen gecelerde iştirakçiler geçmişte bu yana önem arz eden birçok husustan bahsederler. Şanlıurfa ili içerisindeki sorunlar olmakla beraber il dışı ve ulus genelindeki her türlü konu bunu kapsamaktadır.

Bu toplantılarda sohbet ile birlikte, musiki dinlenir, çığköfte yenilip çay ve kahve içilir. Kendine has kuralları olan sıra gecelerinin vazgeçilmez musiki ve paylaşımı getiren sohbetlerdir.⁵⁸

Abuzer Akbıyık, kendi yayını olan `Şanlıurfa Sıra Gecesi` adlı kapsamlı kitabında, 1950 yılında bu yana, Urfa Sıra Geceleri`nde icra edilen musiki fasıllarının büyük ölçüde kaydedildiğini, böylece yüzlerce bantlık bir `Urfa Müzik Arşivi` oluştuğunu söylemektedir. Sıra gecelerinde musikinin usta-çırak geleneği içinde, yöreye has makam geleneğine uygun olarak sıra elemanlarınca icra edildiğini belirten Akbıyık, kitabında *“Müzik faslı Rast veya Divan makamından başlayarak Uşşak, Hicaz ve gecenin durumuna göre diğer makamlarla devam eder, Kürdi veya Rast makamıyla son bulur. Bu makamlar icra edilirken o makama göre şarkı türkü okunur. Arada ise hoyrat ve gazel okunur. Müziğe yeni başlayanlar, bu gecelerde ustaları dinleyerek müzik bilgisi ve makamları öğrenirler”* diye belirtmektedir. (Bkz. Ek-3, A.4)

Bunların yanında, araştırmacılara göre, sözlü bir kültürden gelen Anadolu için, sıra geceleri ayrı bir önem taşımaktadır.⁵⁹

Sıra gecelerindeki anlayışa göre, bilgiyi insanoğlunun göz göze gelmesindeki sıcaklıkla aktaran `sohbet` geleneği, genlerimize işlenmiştir. İki dost yan yana gelince söz sözü, arşın bezi açmaktadır.

Anlatılanlar *`laf u güzaf` *kabilinden olmamak şartıyla dertleri uzaklaştırır, problemleri halleder.⁶⁰ Bir/iki nesil öncesine kadar geceler uzamaya başlayıp, bağ

⁵⁸ AKBIYIK Abuzer, “ Şanlıurfa Sıra Gecesi ”, Kişisel Yayınlar, Ş.Urfa, Mart 2006, s. 87

*Laf u Güzaf: Boş ve faydasız söz.

*Kabilinden: Gibi, türünden, çeşidinden

⁵⁹ <http://www.tumgazeteler.com>

⁶⁰ <http://www.tumgazeteler.com>

bahçe işleri tatile girince akşamları insanlar evlerde, konaklarda, köy odalarında bir araya gelir, sohbet eder, Battal Gazi, Siyer-i Nebi, Muhammediye gibi kitaplar okunurdu.

*İstişare toplantıları olarak bilinen sıra gecelerinin temelinde saz, söz, şiir ve muhabbet bulunmaktadır.⁶¹

3.11. Kadınlarda Sıra Geceleri

*Kadınlar daha çok gündüz sıra gezerler. Buna sıra günü denir.*⁶² Yapılan bu toplantılar da kadınların gün dedikleri gezilerindeki gibi, misafirleri için hazırlanmış oldukları kurabiye ve pasta türü yiyecekler ikram edilir. Bunlara ek olarak ve ismi kadınlarda sıra olduğu içinde ismine yakışan ve olmazsa olmaz çiğ köftede mutlaka ikram edilir. Bazı zamanlarda, hanımların eşlerinin sıra gecesine katılması neticesinde kendileri de aynı gece sıra gezerler. Bu durum eşlerinin gittikleri sıra gecesini dönüşü hanımlarını almalarına kadar devam eder. Kadın sıralarında da, erkeklerinkinde olduğu gibi sohbet edilir, oyunlar oynanır, türkü, mani söyleyerek eğlenilir. Kışın sıra gezen kadınlar, bahar geldiğinde kıra giderler.

⁶¹ <http://www.tumgazeteler.com>

⁶² A.g.e. Mart 2006, s. 110

*İstişare: Bir konuda, bir kimseden düşüncesini sorma, danışma.

4. SIRA GECELERİNDE İKRAMLAR

4.1. Sırada Acı Kahve Ve Çay İkramı

Sıraya gelenlere ilk olarak sigara ve acı kahve ikram edilir. Acı kahveye Urfa'da “Mırra” denilir. Acı kahve yapmak için önce çekirdek kahve kavrulur ve iri çekilir. Çekilen kahve “gümgüm” denen büyükçe cezveye konularak iyice kaynatılır, kaynayan kahve başka bir cezveye süzülür, dinlenen kahve tekrar süzülür. Süzülen kahveye “hel” denen ve özel bir tad veren bitki tohumu da konur ve kaynatılarak sıcak olarak misafirlere ikram edilir. Kahve, misafirlere özel kulpsuz fincanlarla sunulur.(Bkz. Ek-3, A.5) Mırra, fincanın dibine az miktarda konulur ve iki defa verilir.

Acı kahvenin yapılması gibi, içilmesinin de kendine has kuralları vardır. Bu kurallardan birkaçını şöyle sıralayabiliriz.

Sıra gecesinde acı kahve, misafirler ilk geldiğinde ve kalkacakları sırada olmak üzere iki defa ikram edilir. Her ikramda fincana az miktarda acı kahve konur, (Bkz. Ek-3, A.6) misafir kahveyi içer ve fincanı geri uzatır.(Bkz. Ek-3, A.7) Mırrayı dağıtan, tekrar fincana az miktarda kahve koyarak misafire verir. Misafir ikinci kez uzatılan kahveyi de içerek teşekkür eder.(Bkz. Ek-3, A.8) ve fincanı, kahveyi dağıtana geri verir. Burada iki püf noktası vardır. Kahveyi içen, kahve fincanını yere koymamalı ve mutlaka kahveyi verene iade etmelidir. Kahveyi içenin fincanı yere veya masaya koyması kahveyi dağıtana büyük hakaret sayılır. Bunun cezası kahveyi veren bekârsa, evlendirmesi veya fincanın altınla doldurulup bunun kahveyi dağıtana verilmesidir.⁶³ Urfa'ya gelen yabancıların çoğu bu kuralları bilmedikleri için çoğu kez fincanı yere koyar, orada bulunan, bu kuralı o yabancıya hatırlatır ve kahveyi dağıtana da onun yabancı olduğunu ve bu kuralı bilmeden fincanı yere koyduğunu, amacının hakaret olmadığını söyleyerek “hoş görmesini” ister.

⁶³ A.g.e. Mart 2006, s. 90

Abdullah BALAK hoca ile yaptığımız söyleşide kendisi şöyle ifade ediyor;

“Evin gençleri kapıda beklerler kapı çalınır ve gelen misafir salona kadar getirilir. İçeri girince misafir sıra sahibi kalkar ve ağırlar hoş geldiniz der. Misafirler oturunca sarılı veya paket sigaralardan ikram edilir. Sonra acı kahve yani “murra” ikram edilir. Bu kahvenin yapımı da zordur yapan kişinin 2 ya da 3 saati gider. Kavrulması, dövülmesi hatta dövülmesi esnasında belirli bir ritmik düzen ortaya çıkar. O da ayrı bir alemdir. Kahve dövmekte ayrı bir ustalıktır herkes beceremez. Kavrulduktan sonra dövülür, dövüldükten sonra güm güm dediğimiz büyük cezvelerde kaynatılır şerbet yapılır. Şerbetten sonra küçük bir kaba konarak yine kahve ilave edilir orta bir kahve olur. 3 – 4 aşama geçtikten sonra artık özü çıkar biz buna acı kahve diyoruz. Fincanda verilir kendisine ikram edilen kişi o fincanı yere koymaz ayıptır. Koyarsa da içini altın ile doldurur”. (Bkz. Ek-1, s.69)

Hasan Fehmi HAYIRLI ile yaptığımız söyleşide hoca şunları ilave ediyor;

“Bir ağaya ziyarete gidilir. Ağanın yanında da azap dediğimiz hizmetlisi var durumuda iyi değil ve evlenmek niyetinde, acı kahveyi getirip kendisine ikram eder. Ağada fincanı yere koyar yanındakiler ya ağam ne yaptın sen şimdi, bu adamda evlenecek, sen fincana altın doldur ki biz bu çocuğu evlendirelim derler. Ağada “eğlen ve seğlen” yani başım üstüne der ve içini altınla doldurur. Oradaki maksat o gencin grurunu kırmadan ona evlenmesi için gerekli maddiyatı sağlamaktır. İşte yıllarca sıralarda alınan eğitimin, adabın, sevginin ve alçak gönüllülüğün örneğidir bu olay”. (Bkz. Ek-1, s.69))

Sırada, acı kahveden sonra çay ikram edilir. Çay biraz geciktiğinde, sıra arkadaşlarından bazıları esprili bir şekilde çayın geciktiğini ev sahibine hatırlatırlar; “Yahu bu çayız Halep'ten mi geli?”, “Niye bele gecikti”, “Çay suyuz yoksa komşudan gettrah” veya birkaç arkadaş “Çay içinde adalar” gibi içinde çay geçen türküleri söylemeye başlarlar. Ev sahibi çayın geciktiğini anlar ve hemen çayları getirir.

Sıra gecesinde acı kahve ve çaydan başka, yazın ayran ve şurup ikram edildiği de olur. Sıra gecelerinde alkollü içecek kesinlikle içilmez.

4.2. Sırada Çiğköfte İkramı

Sıra gecelerinde yemek olarak “çiğköfte” yapılır, nadiren diğer yemekli sıra geceleri de vardır. Diğer bir ifade ile “Çiğköfte” sıra gecelerinin değişmez yemeğidir diyebiliriz. Sırada sohbet veya müzik faslı biterken köfteyi yoğuracak kişi ve ona yardımcı olacaklar köfte yoğurmak üzere kalkarlar. Daha önce bulguru, eti, isodu (kırmızı pul biberi) ve diğer malzemelerin hazırlanmış olduğu diğer odaya geçerler. Köfteyi yoğuracak olan, elini güzelce yıkayarak işe başlar. Köfte kıvamına geleceği sırada, sofraya serilmeye başlanır. Köfte ile beraber yenilecek has (marul), beyaz lahana, salatalık, turp, nane, pırpırım (semizotu) ve Urfa'da yetişen hardal, kuzukulağı, suyarpızı, tuzik pendik ve tere gibi dereotlarından mevsimine göre bulunanlar sofraya dizilir.(Bkz. Ek-3, A.9) Ayran ve ekmek de sofraya konulduktan sonra hazır olan çiğköfte herkese bir tabak olacak şekilde servis yapılır.

Şeref USLUSOY' ile yaptığımız söyleşide şöyle ifade ediyor;

“Çiğ köfte olmazsa olmazdır. Bunun dışında meyve veya tatl, herkes kendi durumuna göre hazırlar sofrasını. Çok aşırıya kaçmakta kişiye ceza getirebilir. Maddi durumu yerindedir ve aşırı yemekler yapmıştır. Sen neden en başta konuştuğumuz gibi yapmadın tekrar bir sıra daha yapacaksın cezası gelebilir. Bunun sebebi ise; maddi durumu yerinde olmayan diğer katılımcılar sıra kendilerine geldiğinde bu şekilde bir masa hazırlayamayabilir ve kendilerini kötü hissedebilirler düşüncesidir. Ancak başta da söylediğimiz gibi olmazsa olmazı çiğ köftedir.” .(Bkz. Ek-2, s.77)

İyi köfte yoğurmak bir meziyettir. Sıraya gelen her kişi iyi köfte yoğuramaz. Her sıranın köfte yoğurana bellidir ve o kişi veya kişiler sıra gecesinde köfteyi yoğururlar.(Bkz. Ek-3, A.10) İyi yoğuramayan biri, köfte yoğurursa köfteyi hamurlaştırır, yiyenler “yuvalak köftesine benzemiş” gibi nüktelerle yoğurana takılırlar; köfteyi yoğuran, yoğurduğuna yoğuracağına pişman olur.⁶⁴(Bkz. Ek-3, A.11)

⁶⁴ A.g.e. Mart 2006, s. 92-93-94

4.3. Sırada Salata İkrarı

Sırada iğkftenin yanında bostana, salatalık veya maruldan yapılmış cacık, zeytin bostanası veya koruk salatası, oban salatası gibi salata ve cacıklar ikram edilir.

4.4. Sırada Tatlı İkrarı

Sıra gecelerinde iğkfteden sonra kadayıf, *şılık, katmer, baklava veya daş ekmeği, *küncülü akıt, *palıza, *şire gibi mahalli tatlılardan herhangi biri ikram edilebilir. Sıra sahibinin hanımı maharetli ise, bu tatlılar evde hazırlanır, yoksa çarşıdan alınır.⁶⁵ (Bkz. Ek-3, A.12)

⁶⁵ A.g.e. Mart 2006, s. 102

***şılık Tatlısı**: Yufka şeklindeki ekmeğin üzerine şeker şerbeti dökülerek yapılan hafif bir tatlıdır. Hafif olması sebebi ile bu isim verilmiştir.

***Kncl Akıt**: Pekmez ve knc (susam) kullanılarak yapılan tatlı.

***Palıza**: Nişasta ve süt,bazende su kullanılarak yapılan şekerli ve zboyalı, suya konularak yenen tatlı.

***şire**: zm kaynatılıp kurutulması ile elde edilen bir tatlı

5. DÜNDEN BUGÜNE SIRA GECELERİ VE TOPLUMA ETKİLERİ

5.1. Eski ve Yeni Sıra Geceleri

Şanlıurfa'nın kültürel birikiminin en önemli yanlarından biri, şüphesiz "Sıra Geceleri"dir. Sıra Gecesi kültürü Şanlıurfa'ya has olmakla birlikte son yıllarda medya sayesinde dünyaca tanınmış bir etkinlik haline gelmiştir. Ancak medya bu etkinliği ortaya koyarken kuvvetli bir anlatımla Sıra Gecelerinin, eğlence için tertip edilen geceler olduğunu vurgulamıştır. Oysa ki sıra geceleri sadece bir eğlence etkinliği değildir.

Sıra geceleri açık konservatuar, hayat mektebi, usta çırak ilişkisinin temel alındığı, dostlukların güzellikler içerisinde yaşandığı ve neşelenmek içinde tüm bunlara müzik unsurunun eklendiği gecelerdir.

Kendi içerisinde çok derin manalar bulunduran sıra gecelerinin gerçek işlevini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- a) Sıra geceleri Urfa kültüründe genellikle kış gecelerinde yakın arkadaşların oluşturdukları grupların, kendi aralarında haftada bir toplanıp çeşitli etkinlikler yaptıkları gecelerdir.
- b) Sıra gecesi televizyon kanallarının lanse ettiği gibi sadece müzikten ibaret olan bir organizasyon da değildir. Müzik sıra gecelerinin sadece bir bölümüdür. Sıra gecelerinde dinî, toplumsal, siyasî sohbetler yapılır, bu alanlara ait eserler okunur ve üzerinde yorumlar yapılır.⁶⁶

⁶⁶ BEYDİLLİ Süleyman, Genç Yaklaşım Dergisi, 12 Eylül 2008.

- c) Sıra gecesi arkadaşlığı, dayanışma örneğidir. Çünkü sıra arkadaşları arasında yapılan sohbetler, insanların yoğun geçen iş hayatında bir nebze olsun rahatlamasını sağlamaktadır. Sıra arkadaşları arasında maddî anlamda zor durumda olan birisi varsa, ondan habersiz herkesin gücü nispetinde para toplanarak maddî sıkıntı çeken kişiye teslim edilir. Sıra arkadaşlarından birinin yakınının düğününe ya da taziyesine tüm sıra arkadaşları katılır. Bu durum gerçek arkadaşlığın hem sevinci, hem de hüznü paylaşmak anlamına geldiğinin göstergesidir.
- d) Sıra gecelerini müzikli yapmak bir zorunluluk değildir. Müzikle ilgilenen ve enstrüman çalabilen kişilerin sıra gecelerinde şarkı ve türküler okunabilir. Müzikli yapılan “Sıra Gecesi” geleneği Şanlıurfa ve çevresinde müzik kültürünün gelişmesine katkıda bulunmuş bir halk mektebidir. Bu tip sıra geceleri halk müziğimize yeni türküler ve büyük sanatçılar kazandırmaktadır. Mukim Tahir, Damburacı Derviş, Kel Hamza, Bekçi Bakır, Tenekeci Mahmut, Seyfettin Sucu, Kazancı Bedih, Mahmut Coşkunes, İsmail Badıllı, İbrahim Tatlıses ve Mehmet Özbek gibi sanatçılar Urfa’da yetişmiş büyük ustalardır.
- e) Sıra gecelerinde alkollü içecek kesinlikle içilmez. Sıra arkadaşlarının içerisinde alkol kullananlar olsa da kendilerine alkollü içecek getirilmesini beklemezler. Çünkü sıra gecesinde alkollü içecek içilmesini evinde buldukları arkadaşlarına saygısızlık olarak kabul ederler.

Günümüzde basının bu geleneği ulusal anlamda ortaya koyarken, yanlış birtakım işlevleri, bu geleneğin içerisinde başından beri var olan temel esasmış gibi göstermesi, halkta yanlış izlenimler oluşmasına sebebiyet vermiştir. Bunların başında alkol tüketimi ve sonrasında davul, zurna ve hatta giyilmesi şartmış gibi gösterilen yöresel kıyafetler gelir.⁶⁷

⁶⁷ BEYDİLLİ Süleyman, Genç Yaklaşım Dergisi, 12 Eylül 2008.

Gazeteci Mahmut Boz bir yazısında şöyle açıklıyor:

“Bu işin de tadı kaçtı, daha doğrusu tad-mad yoktu ki zaten. T.V.’lerde Sıra Geceleri programı yapan veya otel ve gazinolarda halkı eğlendiren bu türde 29 grup varmış ve bu sektörden Üç Bin’e yakın kişi ekmek yiyiyormuş. Bunu ben söylemiyorum, Zekeriya ÜNLÜ hemşerim söylüyor. Alınlarının teriyle kazanıyorlar ya siz ona bakın.

Öncelikle şunu söyleyelim ki eskiden Sıra Gecelerinin Yüzde Doksan’ında İÇKİ içilmez, bırakın İçkiyi URFA’ lı gençler büyüklerinin yanında SİĞARA dahi içmezler.

Urfa’daki Sıra Geceleri Büyüklerden oluşan topluluklarca yapılırdı. Sırası gelen ev sahibi KANTARA biçimindeki kalın taşlarla örülü bir odada Mangalda yakılan büyükçe odun kömürü ateşi üzerinde Acı Kahve ‘MIRRA’ kaynatılarak içilirken misafirlerde doldurur ve hal-hatır sorulduktan sonra bu kez MEŞK’ e – FASIL’ a başlardı. Dede Efendi’den tutunda akla gelen Klasik Türk Müziği ve Sanat Müziği ile Yöresel şarkılar, Divan Havaları, Şair Fuzuli, Nabi ve Sultanların Şiirinden oluşan Şarkı ve Gazeller peş-peşe söylenirdi. Tabi bu Fasillara zaman-zaman ara verilerek dinlenme sırasında günlük hayata dair yorumlar yapılırdı. Bu arada Çiğköfte ‘ de yoğurulur ve tüm Yeşillikler sofrada bir baharı andırırdı. Arada ufak bir Fasil ve Çay molasının ardından Baklava, Şıllık, Kıрма- Künefe Kadayıf, Üzüm Pestili, Kesme ve Cevizli Sucuk veya Sütlaç ikram edilirdi. O günkü ev sahibinin durumuna göre bu ziyafet yapılırdı, kimse laf etmezdi, ‘Ben bunu yaptım-sen bunu yaptın’’denmezdi, çok ayıptı ve hiç kimsenin aklına gelmezdi. Kırgınlık, küskünlük yok, çünkü her gece bir evde toplanılırdı. Akraba, Komşu ve Arkadaşlar.

Sıra Gecelerinin çoğuna gençler gelmezdi. Onların grupları ayrı idi ve birazda hareketli olurdu. Çocuk hiç getirilmezdi. Urfa’ daki bir anımı anlatayım; iyi hatırlıyorum, 11 yaşında iken bir akşam büyük Dayımlara gittik. O günde Sıra Gecesi varmış bende karşı odadan grubun odasına geçtim, o esnada Fasil başlayacaktı, akortlar yapılıyor, sesler alınıp – veriliyor, karşıda oturan büyük Dayım işaretle benim odadan çıkartılmamı istedi.⁶⁸

⁶⁸ <http://ozdiyarbakirgazete.com/>

Bunun farkına varan ve çocukları çok seven halamın kocası ve Kral T.V. deki Sıra Gecesi Programının Müzik Hocası ve Koordinatörü Udi Şeref USLUSOY ‘ un babası H. Nuri USLUSOY rahmetli dayıma dönerek; “ bırakın otursun” diye çıkmamı engelledi. Urfa’nın Fransız İşgaline karşı savunma yapan ve onları kovan MİLİS KUVVETLERİ ‘nin başında gelen yaşlı bir bilge idi. Çocukları Fasil içinde konuşarak, gülerek konsantrasyonu bozmamaları için getirmezdilerdi. Şimdi olsa çocuk yuvasına çevirirlerdi.

Bu anlattıklarım 1948-52 yıllarının nezih Sıra Geceleriydi. Şimdi her şey yüzeysel yapmacık ve dejenere olmuş”.⁶⁹

Görülüyor ki zaman, her şeyi değiştirdiği gibi sağlam temeller üzerine kurulu olan geleneklerimizi de değiştiriyor. Kimi zaman eskisi gibi önemsenerek uygulanmamasından kimi zaman ise maddi bir takım kaygılar sebebiyeti ile geleneklerimiz eskiden yaşatıldığı gibi yaşatılmıyor.

5.1.1. Sıra Gecelerinin Kentleşme Sürecindeki Farklılıkları

Dünü ve bu günü ile incelediğimiz sıra gecelerimizin, eski şekliyle yansıtılmaya çalışıldığı Şanlıurfa ilinde bile, değişime uğramış ve daha öncede değindiğimiz ticari kaygı içeren sıra gecelerine rastlamak mümkün.

Şanlıurfalı bu geleneğini yaşatmaya çalışırken, global anlamda herkesi olumsuz yönde etkileyen, ekonomik krizi de ağır bir şekilde yaşıyor. Bu durum, geleneğe hizmet eden Urfalıların, aralarında birçok grup kurarak, maddi kaygılarla turist ağırlama ve eğlendirmeye yönelik etkinlikler düzenlemelerine sebep oluyor. Dolayısı ile gelenek asıl amacından uzaklaştırılıyor. Asıl amaçları zevk ve eğlence almak olan turistler, Sıra gecelerinin sadece müzikli ve insanları eğlendirmeye yönelik geceler olduğunu düşünerek gecelerini sonlandırıyorlar. Ülkelerine dönüş yapan turistler kendilerini bu denli eğlendiren Sıra geceleri ile alakalı akıllarında kalan karelerden bahsediyorlar. Şüphesiz, sabaha kadara içkilerimizi içerek davul zurna eşliğinde halay çektik deyişleri o gece ile alakalı söylenen ilk ve son sözcükleri oluyor. Gecenin temel yapısıyla alakalı gerekli açıklamalar ve örneklerin sunulmayışı, insanların bu düşüncelerle gittikleri yerlerden ayrılmasına sebep

⁶⁹ <http://ozdiyarbakirgazete.com/>

olurken, kültür mirasımız olan Sıra Gecesi geleneği de bir kez daha amacının dışında sonlandırılıyor.

Bununla beraber, bu geleneği korumaya çalışan gruplar olduğu gibi, gelenek içerisindeki kuralları, temel esas olarak alan gecelere rastlamakta mümkündür. Söz konusu gecelerden birisine katılmak, zaruri ihtiyaçmış gibi uygulanması gereken bir husustur. İçerisinde bulunulunca, böylesine anlayışın hakim olduğu, büyüklerin küçüklere sevgi ile yaklaşırken, küçüklerinde büyüklerine gönülden hizmet ettiği, muhteşem bir gece yaşanmış olunacaktır. Sonunda bu gecede edindiğiniz değer, herkesin gerçekten birbirine yardım etmek için uğraştıkları ve kim ne der ne demez diye düşünmeden, sadece arkadaşlarınız gülsün diye, dışarıda yapmayacağınız esprilerin bile alçak gönüllülükle yapıldığı, egolardan uzak ve müzikle ilgilenen insanların da müzik icra ettiği bir gecenin edinimi olacaktır.

Ustaların ilk kez aralarında bulunuyorsanız sıra başkanına kim bu misafirimiz diye sormalarıyla sizi tanımak istemeleri, üzerinizde başka bir heyecan oluşturacaktır. Sizin bu geceyle alakalı neden orada olduğunuzun da önemi var tabii... Görmek istediğiniz, bu bütünlüğün nasıl kuruluyor olduğu ve dinlemek istediğiniz de gazeli çok iyi okuyan bir usta ise, olunması gereken yer olarak kesinlikle tarif edilebilir. Atlanılmaması gereken bir gerçekte şudur; eğer ki amacınız ses icracısı olmak ise gerçekten size fazlasıyla etki edecek bir gece olacaktır. Her an sizi de dahil etmek isteyip hadi bir tanede sen oku diyerek sizi dinlemek isteyen kulaklar da olacaktır. Buradaki amaç sizinde katılımınızı sağlamaktır. Sohbet ve eğlencelerle devam eden gece, yine ertesi günde damağınızda tadını hissettirecek olan çiğ köfte ikramıyla devam edecektir. Artık sıra ev sahibinin sizi uğurlamasına kalmıştır. Aklınızda oluşan tek soru, neden bitti? sorusu olacaktır.

İstanbul'da ise bu anlatılanları yaşayabileceğiniz bir yer yok denebilir. Her şeyin yozlaştırılarak yaşatıldığı İstanbul'da, bu geleneğin de gerçek anlamının dışında sürdürüldüğü gözden kaçmayacak kadar ortadadır. Çevremizde ve özellikle medyada yapılan gecelerde bir çok İstanbul mekanı tanıtılmakta ve hatta sıra gecelerinin tam anlamı ile yaşatıldığı yerler olarak gösterilmektedir. Böylesine tavsiye edilen yerlerden birisine gittiğinizde, yapılan sıra gecesinin tamamen bu kültürün ve geleneğin dışında, eğlence için yapılan bir gece olduğunu anlamanız fazla vaktinizi almayacaktır. Bu şekilde ticari kaygılar ön plana alınarak yapılan gecelerde, özellikle Şanlıurfa geleneği koruyucularının sakındığı içkinin, ilk planda

olması gözden kaçmayan ilk unsur olarak karşımıza çıkıyor. Sonrasında ise üstatların sıra gecelerinde olmaz dedikleri, davul ve zurnanın kendisini göstermesiyle, ortada hep beraber oynayan insanların oluşması an meselesi haline geliyor. Artık sıra gecesi, sıra gecesi olmaktan çıkmış ve tamamen maddi bir takım kazançlar ön planda tutularak gelen kişileri eğlendirmek amacına sapmıştır. En acısı ise bu gecelere sıra gecesi denilmesidir.

Şanlıurfa ya gittiğimizden tam 3 gün sonra, katıldığımız bir sıra gecesinde, hayranlık uyandıran ve ahenk içerisinde başlayıp neticelenen bir gece yaşarken, bundan tam 15 gün sonra İstanbul'da bize tavsiye edilen bir yerde tam tersine bir sıra gecesi yaşamamız bizi olumsuz anlamda etkilemişti. Şanlıurfa da yaşadığımız gecede, bizim orada olmamız halinde de yaşanılacak olan gecenin aynısının yapılması, özellikle rica ettiğimiz husus oldu. Tabii ki çekimin bir takım yerlerinin montajını yaparken kesmek zorunda olduğumuz o zamana has özellikleri olan anlarda yaşandı. Bunlar kimi zaman çok hoş, kimi zaman izleyicisini ağlatacak derecede hassas anlardı. Bilimsel bir çalışmada bu görüntülerin deşifre edilmemesi adına bu bölümler çıkartılmıştır. Çıkardığımız bu bölümlerin dışında kalan diğer görüntüler ile yine aynı gecenin, İstanbul gibi bir metropolde nasıl yansıtıldığını içeren görüntüleri arşivimizde dvd haline getirilerek saklanmıştır. Bu görüntülerle alakalı edindiğimiz izlenim çalışma içerisinde birçok noktada belirtilmiştir.

5.2. Sıra Gecelerinin Kültür Turizmine Etkisi

Urfa'da Sıra geceleri geleneği, Urfa Kültürünün muhteşem mirrası, çiğ köftesi, şıllık tatlısı, tarihi yapıları, sağlık dağıtan balıklı gölü, Peygamberlerin şehirdeki manevi emanetleri, halkın bitmek bilmeyen müzik sevgisi, insanların bu değerlerle örtüşen misafirperverliği, şehrin, kültür turizminin başkenti olmasını sağlamıştır.

Kentte sürekli düzenlenen sempozyumlar ve sıra geceleri, turistleri çekebilmek için düzenlenen tanıtımlar son yıllarda etkisini iyice göstermiştir. Valilik, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi üç koldan çalışarak büyük bir hedef belirlemişlerdir. Şanlıurfa'nın bu hedefi, en yakın gelecekte bir milyon turisti ağırlamaktır.

5.3.Müzikal Gelişim ve Sosyal Ahlak Anlamında Kazandırdıkları

Şanlıurfa'da müziğin gelişmesi ve yaygınlaşmasının en büyük nedeni sıra geceleridir. Bu geceler, usta-çırak geleneğine uygun olarak müziğin öğretildiği ve icra edildiği meşk ortamlarıdır. Müzikle ilgilenenler bu gecelerde türküyü, gazeli, hoyratı, şarkıyı, makamı, usulü, notayı öğrenir. Müzik terbiyesini burada alır. Bu yönüyle sıra geceleri, bir "halk konservatuarı" dır. **(Bkz. Ek-3, A.13)**

Urfalı, genç yaşından itibaren sıra gecesine katılarak, cemaatle oturup kalkmayı, gelenek ve göreneklerini, adab-ı muaşeret kurallarını, cemaatte konuşmanın adabını, yeri geldiği zaman konuşmayı, yeri geldiğinde dinlemesini bilmeyi, büyüğüne saygıyı sıra gecesinde öğrenir. Bu yönüyle sıra gecesini, bir halk okuludur.

5.4. Olumlu Olduğu Gibi Olumsuz Etkileri de Var mıdır?

Sıra geceleri sayesinde insanlar birbirleriyle tanışır, konuşur, arkadaşlıklar, dostluklar oluşur. Urfa'da, birliğin, beraberliğin, sevginin, hoşgörünün tohumu sıra gecesinde atılır, yıllarca süren sıra gecelerinde bu tohum büyür ve ulu bir çınar olur. Bu nedenle Urfa'da sıra gecesini, "sıra arkadaşlığı" çok önemlidir. Yıllarca süren sıralardaki arkadaşlıklar, zamanla yakın dostluklara dönüşür.

Böylesine güzellikleri insanlara paylaştıran, yardımlaşma, sohbet ve meşk ortamının akla gelebilecek hiçbir olumsuz etkisi olmadığı, rahatlıkla söylenebilir.

5.5. Sıra Geceleri İle İlgili Yazı ve Yorumlar

Sıra Geceleri ile yazılan birçok yazıya rastlamak mümkündür. Bu Geleneğin önemini, bir kere daha ortaya koyan çeşitli yazılardan ilk etapta göze çarpanları aşağıda sıralandırılmıştır.

5.5.1.Urfa Geceleri

Urfa'nın mavi gündüzleri başka, mavi geceleri bambaşka bir güzelliktedir. Güneşin altında Urfa, bembeyaz; bir ruh kadar saf, temiz ve ulvi uzar gider.⁷⁰ Ne var ki, beyazlık ve saffette yer-yer nefsin ruha düşen gölgesi gibi karamsı, sarısı lekeler görülür.

⁷⁰ YETİK Zübeyir, Demokrat Türkiye, 21.07.1960

Urfa'nın mavi geceleri ise bambaşka bir güzelliكتedir. Bu bambaşka güzellik, mahzun bulutlarla kaplı mat-mavi semayı dolduran "Hoyrat" seslerindedir. Urfalı, bu hoyratları çağırırken, ağlar mı? Bilmem... Dinlerken ağlar mıyım? Gene bilmem...

Bir bildiğim varsa, yıldızların, bu sesle her an biraz daha ateşe yanan mum gibi eriyip sönüklediği yahut ışıldadığıdır.

O kadar ki, muma inen pervane gibi, bu sese inmek ister yıldızlar. Lâkin ışığını saçıp inerken, yaklaştığı sese dayanamaz, mahvolur kaybolur..

Bu yıldızları dahi cezbeden, eriten, mahveden seslerle neler söyler Urfalı? Neler söylemez ki... İşte söylediklerinden birkaçı:

*Sen buradan gideli
Gel benim halıma bak*

Der, sevgiliye hasretini ifade eder. Tek cümleyle acılarını, dertlerini, duygularını; hâsılı, her hâlini anlatır. Hâli pek perişan, vücudu hicran ateşiyle duman-duman yanmakta. Sanki can havlıyla:

*Ölüm Allah'ın emri
Ayrılık olmayaydı*

Diye haykırır. Yardan ayrılmamak bahasına ölüme rızasını belirtir. Zira ölüm, Allah'ın emridir. Ya kendini ateş gibi yakan ayrılık?...

Kimin emri olacak; der Urfalı; cenandan gayrı?... Yar, istese, peşinden sürüklediği gönlü ile beraber vücudunu da götüremez miydi? Ah keşke böyle yapsaydı. Bu ve bunun gibi hisler Urfalıyı gene söyletir:

*Bu dağın arkasından
Yandım yar sevdasından
Beni de çağırırsaydı
Gitseydim arkasından⁷¹*

⁷¹ YETİK Zübeyir, Demokrat Türkiye, 21.07.1960

Sevdasıyla yandıran yârin arkasından gidememişse ne çıkar? Vazgeçecek değil ya...

Ben senden vazgeçmezem

Nice ki ömrüm sağdır

Der, bu vazgeçmemeği mısralarla, adeta yeminleştirir.

Başka neler söyler Urfalı?

Ben derdimi söylersem

Gök ağlar bulut ağlar

Der, muazzam bir şiiriyet ve tarz içinde derdini ifade eder. Bu, derdin ifadesinden sonra da, Urfalı susmaz; gene söyler:

Bende olan muhabbet

Sende yoktur yalandır

Söyler:

İsterem yanan gelem

Elimde fermanım yok

Söyler:

Ben bir derde düşmüşüm

Bilmezem çaresi ne

Ve sevdıyla, hicranla yanan gönlünden doğan daha birçok şeyleri söyler... Bu söyleyişler, ta sabaha kadar sürer. Tan yerinin ağarmasıyla beraber, Urfalının gönlünde bir hicran düğümü, elinde bir hüznün yumağı kalır.⁷²

⁷² YETİK Zübeyir, Demokrat Türkiye, 21.07.1960

Bunları da haykırmak ister, haykıramaz zira hem kendisini, hem yârini gören yıldızlar kaybolmuştur. Tam bu sırada; Urfalının ruhunu elem, gam, hasret sardığı anda İlahi bir ses,

Allahuekber

Allahuekber

Nidasıyla semayı doldurur, Urfalım, hemen davete icabet etmiştir.

Az sonra, güneşin ilk ışıklarıyla beraber, Urfalının yüzünü bir tebessüm kaplar, gözlerinde hayat ve sevinç ışıldar. Bu değişiklik, ışıltısıyla hayat saçan, zulmeti yıkayan güneşin tesiriyle mi oldu dersiniz?⁷³

5.5.2.Sıra Gecesi Sıradan Bir Gece Değildir

Sıra Gecesi", atalarımızdan bizlere geçen ve halen de yaşayarak sürdürdüğümüz çok güzel bir geleneğimizdir. Bu gelenek son yıllarda Televizyonların çoğalmasıyla medyanın ilgi odağı olmuş, Urfa'ya gelen hemen her programcı "Sıra gecesi" çekimi yapmış, Züğürt ağa, Eşkiya filmleri gibi birçok sinema filminde "Sıra Gecesi" sahneleri kullanılmıştır. Yine Urfa'yı ziyarete gelen guruplara "Sıra gecesi" adı altında geceler tertiplenmektedir.

"Sıra gecesi" Urfa'ya gelen yabancılara Şanlıurfa kültürünün tanıtımına bir araç olmaktadır. Yine Urfa dışında düzenlenen "Sıra Gecesi" programları ve televizyondaki "Sıra Gecesi" programlarıyla birçok kişi Urfa kültürüyle tanışmakta iç içe olmaktadır. Sıra gecesi programları, işin bu yönüyle güzel bir tanıtım aracıdır.

Bazı televizyonlarda ve sinema filmlerinde "Sıra Gecesinin" , sadece müzik icra edilen, çiğköfte yenen bir toplantı olarak tanıtıldığına icra edildiğine, hazırlanan köftenin tavana, oraya buraya atıldığına tanık olmaktadır. Hatta bazı programlarda "Sıra gecesi" içkilerin içildiği bir müzik eğlence gecesi şeklinde sunulmaktadır. Sıra gecesinin, vur patlasın çal oynasın tarzda yapılan kafaların demlendiği "oturak alemleri" gibi geceler olduğu imajı yaratılmaktadır. Bu yanlıştır. Kültürel değerlerimizi yozlaştırmaktır.⁷⁴

⁷³ Zübeyir YETİK, Demokrat Türkiye, 21.07.1960

⁷⁴ Akbıyık Abuzer, " Şanlıurfa Sıra Gecesi ", Kişisel Yayınlar, Ş.Urfa, Mart 2006, s. 153-154

Şanlıurfa'da sadece eğlenmek ve içki içmek üzere bir araya gelinen gecelere "Sıra gecesi " değil, "Asbap Gecesi" denir.

Düğünden bir gece önce damadın arkadaşları ve çalan söyleyenler bir araya gelir ve hem müzik yaparlar hem de içki içerler. İçki içilmeyen sadece eğlenmek için yapılan Asbap Geceleri de vardır.

Sıra geceleri, Asbap Gecesinden tamamen farklıdır. Sıra gecelerinde içki içilmez. Müzik belli bir makam geleneğine göre yapılır.

Arkadaş gurupları haftada birinin evinde sıra ile olmak üzere bir araya geldikleri için bu gecelere "Sıra gecesi " denilmiştir.

Şanlıurfa'da "Sıra gecesi", "sıradan bir gece" değildir. Sohbetin kültürün edebiyatın müziğin harmanlandığı nezih ortamlardır. Sıra gecelerinde müzik icra edilir, çiğköfte yenir ama müzik ve yemek sıra gecesinin tamamı değil, bir bölümüdür, Amaç; sosyal, kültürel ve dini konularda sohbetir, muhabbettir, dayanışma ve yardımlaşmadır, geleneklerin yaşatılmasıdır.⁷⁵

5.5.3.Babamızın Sıra Geceleri

Babamızın sohbetle geçen sıra gecelerini büyük bir heyecan ve sabırsızlıkla beklerdik. Sıra bizde olduğu akşam, tatlı bir heyecan başlar, annem komşuların yardımı ile ikram edilecek yemekleri hazırlardı. Bizler sofraya oturmaz, hizmet ederdik. Sıra geceleri edep erkan öğrendiğimiz okul gibiydi. (Bkz. Ek-3, A.14)

Lise yıllarında itibaren biz de arkadaşlarımızla sıra gezmelerine başlamıştık. Bizim sıra gecelerimiz müzikli idi. O yıllarda yeni çıkmış olan teyplere kayıt yapmak moda olduğu için sıra gecemizde icra ettiğimiz müziği teybe kaydetmekten büyük zevk alırdık. Kayıt işi o kadar ciddiye alınırdı ki, geçilecek parçaları kağıtlara yazarak arkadaşlara dağıtır hep birlikte bu kağıtlara bakarak şaşırmadan şarkı ve türküleri okurduk. Ortaokulda bu şekilde doldurduğumuz bir teybi ünlü sanatçılarımızdan Hafız Mahmut'a dinletmiş, onun 'bu bant Urfa işi değil radyoda doldurulmuşa benziyor' demesi üzerine gururlanmış idik.⁷⁶

Gece gezmeleri:

⁷⁵ Akbıyık Abuzer, " Şanlıurfa Sıra Gecesi ", Kişisel Yayınlar, Ş.Urfa, Mart 2006, s. 153-154

⁷⁶ KÜRKCÜOĞLU Yard. Doç Dr. A. Cihat, Seyir Dergisi, Ş. Urfa 2005

Gece gezmeleri uzun kış gecelerini kısaltırdı. Komşular ve akrabalar arasındaki sevgi bağı kış gecelerindeki misafirliklerle daha bir perçinlenirdi.

Yakın akrabalar arasındaki akraba gezmeleri maile komşular arasındaki gezmeler kadın kadına çocuklarla olurdu. Kapı karşı komşumuz Kayısılardan Osman Amca'nın hanımı Hadice Dayze'nin haketlerini çok sevdiğimizden hep onlara gitmek isterdik. 'Tandır Kürsüsü'nün üzerine geniş tandır yorganını dizimize kadar çekerek kürsünün çevresine sıralanır, 'çıra kürsüsü' üzerindeki gaz lambasının titrek ışığı altında odanın 'cüngünde' bağdaş kurarak oturan Hadice Dayze'nin hak etlerini heyecanla dinlerdik.

Bilmeceler sorar, el el üstünde, el kemerin üstünde, kimin eli en üstte oyununu oynardık. Bizleri uyku basmadan gecenin sonlarına doğru ikram edilen 'şire'yi ya da 'küncülüakıt'ı daha sonra bastırsın diye mangal atası üzerinde pat pat eleği ile yapılan 'patpatı' 'şorlak' 'kavurga'yı yedikten sonra 'zuvahlar' karanlık olduğu için fanus ışığı ile evlerimize dönerdik.

Fanustan önce aydınlanma daha az ışığı olan idare ve fenerle olurmuş. Ancak, ben bunlara yetişemedim. Fanus Urfa'ya geldiğinde daha aydınlatıcı ışığı nedeniyle kadınların yüzleri daha iyi görünür olmuş. Bu nedenle, halk arasında 'çıtık fanus kalmadı ar namus sözü söylenerek fanusun ahlak bozucu bir aydınlatma aracı olduğu vurgulanmak istenmiş.⁷⁷

5.5.4.Sıra Sıra Gidiyor Sıra Gecemiz

Çocukluğumuzda oynadığımız bir oyundaki tekerleme misali 'tavşan kaç, tazi tut' hesabı bir bir öz değerlerimiz yozlaşıp gitmekte.

Her ne kadar tarihçeler Urfa'nın yaşını 11 bin sene olarak koysada, Urfa'nın tarihinin daha eskilere gittiğine inanıyorum.

Belki de, Urfa'yı diğer Anadolu şehirlerinden ayıran en önemli özelliklerinden birisi de tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği etmiş olmasıdır. Ancak, Urfa'yı yine Urfa yapan diğer bir önemli etken ise kendi içerisinde var ettiği kendine öz sosyokültürel değişimlerini her çağda olduğu gibi koruyabilmesidir.⁷⁸

⁷⁷ KÜRKÇÜOĞLU Yard. Doç Dr. A. Cihat, Seyir Dergisi, Ş. Urfa 2005

⁷⁸ Güneş Ahin, a.g.e., s.174-175

Bir değişmeyen kültür içerisinde en bariz olanı ise bilinen ismi ile Sıra Gecesi'dir. Her ne kadar var olan Sıra Gecesinin ülke tarafından varlığı özel TV kanallarında müzik ve çiğköfteli, içkili eğlence gecesiymiş gibi tanıtılarak gündeme getirilmişse bile, işin aslı hiç öyle değil.

Nedir Sıra Gecesi?

Rahmetli dedem söylerdi, (1986 yılında vefat ettiğinde 94 yaşındaydı) bizim zamanımızda sıra gecesi bir ilim irfan, halkın nabzını tutan, olayların irdelendiği düzenli bir toplanmaydı. Sonra işe çiğ köfte ve müzik kattılar. Tıpkı kadayıf yanında ayran ikram etmek gibi, demişti. (Bkz. Ek-3, A.15)

Özellikle son dönemde, baktığımızda, Urfa Sıra Geceleri isminin gazelhan Kazancı Bedih Usta'nın, İbrahim Tatlıses'in İbo Show Programında, Sıra Gecesi mizansenini içerisinde kendine has yorumu ve buğulu sesiyle okuduğu gazelle duyurdu. Sonrasında sıra gecesi, özellikle Şener Şen'in başrol aldığı Eşkıya filmi ile doruğu çıktı.

Daha önce Urfa'lı olmayanların bilmediği bu Urfa'ya has yöresel kültür işin içine turizm amaçlı rantın girmesiyle yozlaştıkça yozlaştı...

Gerçek Sıra Gecesinin özelliğinden geriye sadece adı kaldı.

Gerçek sıra gecesinde arkadaş gruplarınca ağırlıklı olarak kış aylarında haftada bir sıra ile gruptaki arkadaşların birinin evinde toplanılır. Gündem belirlenir, ekonomide, siyasete kadar, o günlerin gündemini oluşturan konular konuşulur. Gelmeyen, derdi sorunu olan arkadaş varsa, ona yardım yolları araştırılır, bir takım çözümler üretilirdi.

Bu oturmalar, yani sıra gecesi genellikle akşam saatlerinde başlar, gecenin ilerleyen vakitlerine sarkardı, ramazan aylarında, sahura kadar oturulurdu. Doğal olarak gecenin sonuna doğru misafirlere ikram olarak günün şartlarına uygun çiğ köfte ve kadayıf (Urfa usülü künefe), şıllık (Urfa usülü krep) sunulurdu. En sonunda ise, işi şimdikiilerdeki dozda (abuk sabuk) ve (ortama uymayan) boyutta olmayan (örnek olarak Eşkıya filmindeki mizansene uygun) müzik icra edilirdi.⁷⁹

⁷⁹ Güneş Ahin, a.g.e., s.174-175

Şimdi ise, her köşe başında ciğerci tezgahları gibi, Urfa Sıra Gecesi müzik grubu türedi. Sıra gecesi, sıra gecesi olmaktan çıktı. Daha fazla rant, daha fazla televolelik tarza büründü. Eski sıra gecesinde saz, kanun, cümbüş ve ritim dışımda yer almayan müzik aletleri gitar, org, hatta dansözler yer almaya başladı.

Bu sıra gecesi yozlaşması, özellikle Urfa'lı siyasetçilerin kendi üstlerine yağ çekmek, iş bağlamak adına yozlaştırıldıkça, yozlaştırıldı. İçersine, oynama şıkıdım şıkıdım kültürü monte edilerek, düğün, kına ve sünnet törenlerinde en ucuz şekilde kullanıldı.

Sonuç: bir şehrin on bir bin yılda yetişen kültür mirası, kendini bilmez miras yediler sayesinde var olan paha biçilemez yöresel değer, ucuz ve banal bir rant kapısı haline getirildi. Şimdilerde bir anket düzenlense, 'size göre Urfa Sıra Gecesi nedir?' diye, ben inanıyorum ki, yüzde 99'u müzikli eğlence diyecektir...

Evet, önce fıstığımız elden gitti. Sonra isodumuz, ardından Sıra Gecemiz. Derken, yüzyıllık Urfa evlerimiz, şimdilerde ise, güzelim Harran Toprakları gidiyor.

Durun bakalım daha neleri göreceğiz bu yürekler. Yetmedi mi Urfa! Uyan artık uyan! Gün bugündür. Namus günüdür. Kültürüne sahip çık.

Hayatı, doğruları ve Urfa'yı seven herkese saygılarımla.⁸⁰

5.5.5.Sıra Gecelerimiz ve Açık Halk Konservatuvarımız

Geçtiğimiz sayıda Urfa'luların sesinin neden diğer yöre insanına göre, daha güzel olduğu konusunda bilgiler vermiş ve bunu bilimsel örnekleriyle açıklamıştım.

Urfa yöresi Türk Halk Müziğinde diğer yörelere oranla daha zengin potansiyele sahip bulunmaktadır. Bu konuda, benim fikrim, Urfa'nın yetiştirmiş olduğu bugünün sanatçılarının kendilerinden önceki ustalarından ilham almaları ve bu konuda, ustaların, üstatların yaptıkları yardım ve öğrettikleri bilgiler ışığında başarıya ulaşmış olmalarıdır. Bu ilham kaynağı şöyle gelişmiştir:⁸¹

⁸⁰ Güneş Ahin, a.g.e., s.174-175

⁷⁷ Sesigüzel Nuri, a.g.e., s.145-146

Urfa'da yüzyıllardan beri süre gelen folklorik değeri olan sıra gecelerimiz vardır. Sıra gecelerimizin de manası şudur: insanlar arasında bir nevi kültürel ve sosyal yardımlaşma ve dayanışma.

Geçmişte ve gelecekteki insanların ihtiyaçlar, çalışma düzeni, evlenme töreni, adap ve muaşeret, sıra gecesi dediğimiz, odalarda konuşulur ve tartışılır. Meşhur çiğköfteler yenir, künefeler yapılır, ayranlar içilir. Bazı gruplarda ise sıra geceleri içkili olmaktadır. Yenip içme faslından sonra musikiye ve meşke sıra gelir. Burada çalınan enstrümanlar içinde bağlama azınlıktadır. Sıra gecelerinde, Urfa Divan Geleneğine göre kanun, keman, klarnet, ud, cümbüş ve benzeri çalgılar bulunur.⁸²

⁸² Sesigüzel Nuri, a.g.e., s.145-146

SONUÇ

Şanlıurfa Sıra Geceleri Geleneği isimli bu çalışmada, halkımızın tanıdığı sevdiği sanatçılar, öğretim üyeleri ve ismi ulusal anlamda bilinmeyen ancak bu geleneğe hizmet etmiş Urfalı üstatlar ile yapılan söyleşiler ile yazılı kitap ve makaleler kaynak alınarak aşağıdaki sonuca varılmıştır.

Şanlıurfa Sıra Gecelerinin, topluma gerçek anlamı ve felsefesi ile yansıtılmadığı görülmektedir. Bu çalışmada sıra gecelerinin sadece müzikli bir toplantı olmadığı, aslında müzik ve eğlencenin katkısı ile dostluk, sevgi ve doğru davranış biçimlerinin yaşanarak öğretildiği geceler olduğu sonucuna varılmıştır.

Urfalıların Sıra başkanlarının kurallarına uyararak yaşattıkları Sıra Gecelerinin, müzik anlamında adeta bir açık konservatuar, sosyal anlamda ise edebin, büyüğüne saygının ve beraberce yaşam kurallarına uymanın, tam anlamı ile öğretildiği bir halk mektebi olduğu vurgulanmak istenmiştir.

Urfalıların müzik bilgilerinin gelişimini, küçük yaşlardan beri katıldığı sıra gecelerinde, işitsel anlamda kulaklarını doldurarak elde ettiği, makam ve icra anlamında daha sağlam temeller kurmasını da yine bu güzel gecelerin öğretici yanının zenginliğinden gelen bir unsur olduğu ortaya konmak istenmiştir.

Eski yıllarda yapılan Sıra Gecelerinin, geleneksel olarak ilk çıkış zamanlarında, uyulması gereken kurallarına dikkat edilirken günümüzde ve özellikle kentlerde yapılan sıra gecelerinin, kurallardan uzak, amaç dışı ve eğlenceyi ilk temel olarak kabul ettikleri anlara dönüştürdükleri ortaya konmuştur.

Başlangıçta belirlenen, hedef konuyu açılımları ile incelemek şansını yakalarken, konu hakkındaki kaynak eksiklikleri göze çarpmıştır. Bu konu ya da benzer yapıdaki konu başlıklarını seçen kişilere, yararlanılabilecek bir çalışma niteliğindedir.

KAYNAKLAR

ÇAYCI, Abdurrahman; **Milli Bağımsızlık Çağdaşlaşma Önderi Hayatı ve Eseri.** Ankara, 2002.

MARAŞ, M. A. Peygamberler Şehri, **Şanlıurfa Belediyesi Kültür Hizmetleri Serisi.** Ankara, 1999.

KÜRKÇÜOĞLU, Sabri, S; GÜLER, E, Selahaddin., AKALIN, Müslüm. ve KÜRKÇÜOĞLU, A, Cihat; “**Ş.Urfa Uygarlığın Doğduğu Şehir**”. Şurkav Yayınları, Ş.Urfa, 2002.

KÜRKÇÜOĞLU, Sabri, S; Sıra Geceleri ve Müzik Kültürü, **Şanlıurfa Sembol Gazetesi.** 2007.

CENGİZ Cengiz, Şanlıurfa Unesco Yolunda, **Şanlıurfa Sembol Gazetesi,** 2009.

Türkçe Sözlük **Türk Dil Kurumu Yay,** Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1988.

”Sıra Gecesi Geleneği” **T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları,** Eylül 2009.

YOLCU Mücahit, “Sıra Gecesi Kuralları” **T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları,** Eylül 2009

AKBIYIK, Abuzer; “Şanlıurfa Sıra Gecesi”. **Kişisel Yayınlar,** Ş.Urfa, Mart, 2006.

BEYDİLLİ, Süleyman; “Sıra Gecemizi de Yoz Kültüre Kaptırdık”. **Genç Yaklaşım Dergisi,** 2008.

YETİK, Zübeyir; Urfa Geceleri. **Demokrat Türkiye.** 21 Temmuz 1960

KÜRKÇÜOĞLU, A, Cihat; “Babamızın Sıra Geceleri”. **Seyir Dergisi,** Ş. Urfa, 2005.

GÜNEŞ, Ahin; “ Sıra Sıra Gidiyor Sıra Gecemiz” **Şanlıurfa Sıra Gecesi.** Kişisel Yayınlar, Ş.Urfa, Mart, 2006.

SESİGÜZEL, Nuri; “Sıra Gecelerimiz ve Açık Halk Konservatuarımız” **Şanlıurfa Sıra Gecesi.** Kişisel Yayınlar, Ş.Urfa, Mart, 2006.

<http://www.turkish-madia.com>

<http://www.tumgazeteler.com>

<http://www.marasliyiz.biz>

<http://ozdiyarbakirgazete.com>

<http://www.forumalev.net>

EKLER

EK-1: Abdullah BALAK, Hasan Fehmi HAYIRLI Hayatları ve Söyleşileri

Abdullah BALAK, Hayatı:

Şubat 1938 yılında Şanlıurfa'nın Hüseyin paşa Mahallesinde doğdu. Babası Urfa'nın tanınmış eşrafından Osman Vehbi'dir. İlk orta ve lise öğrenimini Şanlıurfa'da tamamladı. 1968 yılında Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik öğretmenliğine başladı. 1975 yılında Şanlıurfa Milli Eğitim Müdür muavinliğine getirildi. 1976 yılında tekrar öğretmenliğe döndü, uzun yıllar öğretmenlik yaptıktan sonra 1994 yılında Harran Üniversitesi'ne geçti. Halen Harran Üniversitesi'nde Rektörlük okutmanı olarak kültür sanat topluluklarının akademik danışmanlığını yürütmektedir.

Abdullah Balak okuldan önce olduğu gibi okul yıllarında da korolara girerek müzikte iç içe oldu. Daha sonra Urfa'da kurulan musiki derneğinde ünlü ustalarla birlikte çalışmalar yaptı. Öğretmenlik yıllarında okul korolarını kurarak çoğu zaman bağlamasıyla onlara eşlik etdi.

Üniversite yıllarında musiki topluluklarında çalıştı 11 Nisan Kurtuluş gecelerinde Ankara Radyosunda Şanlıurfa Kültür Derneği korolarını yönetti. Şanlıurfa'ya geldikten sonra da müzikle iç içe yaşadı. 1971 yılından başlamak üzere "Sıra Gecesi", "Halk oyunları" "Nezifin Ağıtı", "Türkülerin Doğuşu" gibi birçok Televizyon ve Radyo programlarına icracı ve danışman olarak katıldı. Yaptığı çalışmalarla Şanlıurfa'da birçok müzik gruplarının yetişmesini sağladı.

1969 yılında Tenekeci Mahmut Güzelgöz'le ilgili bir Jübile gecesi hazırladı. Gece çok ilgi gördü ve beğenildi. 1976 yılında Kültür Bakanlığı uzmanı Yaşar Doduk tarafından yapılan Şanlıurfa Türküleri derleme çalışmalarında kendisinden kaynak kişi olarak yararlanıldı. Bir çok Urfa Türküsünün repertuarımızda kazandırılmasında emeği geçti.

Müzik çalışmalarına bu gün için de Harran Üniversitesi Halk Müziği Korosunu yöneterek ve diğer Kültür topluluklarının akademik danışmanlığını yaparak devam etmektedir.

Her iki hocamız ile yapmış olduğum bu söyleşide sorularımı yönelttiğim anda açıkça ortaya çıkan sonuç; statülerini, birçok öğrenciyi yetiştirmiş olma özelliklerini, bu kültüre ve geleneğe hizmet etmiş olmalarını büyüklere anlatmak yerine, yetişmiş oldukları sıra gecelerinde çocuk yaşlarda edindikleri saygı, ahlak, edep ve sevgiyi her anlamı ile bana hissettirmeleri oldu.

Hasan Fehmi HAYIRLI, Hayatı:

1949 Şanlıurfa doğumlu olan Hasan Fehmi HAYIRLI ilk orta ve lise eğitimini Şanlıurfa'da tamamladı. Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi'nden 1971 yılında mezun olarak 1974 yılında Maliye teşkilatında vergi memuru olarak göreve başladı. Bu tarihten 6 ay sonra Emlak Servisi Şefi olan HAYIRLI, 1 yıl sonra girdiği sınavda başarı göstererek Vergi Dairesi Müdür Yardımcılığına yükseltildi. Daha sonra Şehitlik Vergi Dairesi'ni kurdu ve 3 yıl vekâleten müdürlük görevini sürdürdü. 1985 yılında Maliye teşkilatından ayrılarak Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası Genel Sekreterliği'ne atandı. Şanlıurfa'da ÇUKOBİRLİK Şubesi'nin kuruluşunda kurucu ortak ve ilk Yönetim Kurulu Başkanı olarak görev aldı. Başta Şanlıurfa spor olmak üzere çeşitli dernek ve sosyal faaliyetler içerisinde görev alan HAYIRLI evli ve 3 çocuk babasıdır.

HAYIRLI; Türk Patent Enstitüsünde yaptığı çalışmalar neticesinde Çiğköftenin Şanlıurfa'ya ait olduğunu kanıtlayarak Urfa adına tescil edilmesini sağlamıştır.

Urfa'da düzenlenen halk oyunları yarışmalarında, ses yarışmalarında, yemek yarışmalarında, çiğköfte-isot yarışmalarında jüri üyeliği pozisyonunda yer almıştır.

Ustası Abdullah Balak ile birlikte Urfa'da Halk oyunları, Urfa'da musiki ve Makam geleneği, Urfa'da Halk oyunlarında kullanılan giysiler, Urfa musikisinde çalınan sazlar ve icra edenler, Urfa musikisinde geçmişten günümüze ünlü sesler konularında birçok makale ve araştırmaları yayınlanmıştır.

Urfa ile ilgili yerel ve ulusal medyada çeşitli programlara katılmış ve danışmanlık yapmıştır. Urfa Halk Bilimi alanında çalışmaları halen devam etmekte

olan Hasan Fehmi HAYIRLI'nın kendisine ait cinaslı manileri bulunmaktadır. Bu manilerin bir bölümü aşağıda belirtilmiştir:

Yarıyam

Humar Gözün yarıyam

Saz çalıp yırlamazsam

Ben ne işe yarıyam

Yâda beni

Bırakma yâda beni

Aklımı baştan alır

Gamzesi yâda beni

Babay duysa öldürür

Ya seni ya da beni

Soru: Sıra Gecelerini sizin ağzınızdan dinleyebilir miyiz?

Cevap: (**A. BALAK**) 7-8 yaşlarından beri sıra gecelerinin içerisindeyim. Rahmetli abim sıra gecelerine giderken beni de yanında götürürdü. Sıra gecesini nasıl yapılır, adap nasıldır, saygı nedir, uyulması gerekenler nelerdir hepsini orada büyüklerimizden öğrendik. 61-62 sendir ben sıra gecelerini biliyorum, ancak geçmiş daha eskidir. Bu geleneğimiz halen yaşamaktadır. Gruplar vardır bunlar birbirlerini seven kafa dengi arkadaşlardır, bir akşam belirleyerek sıra yapma kararı alırlar. Mesela bu hafta bende bir sonraki hafta “hemen yanında oturan hocamızı göstererek” Hasan Fehmi HAYIRLI’ da 3. hafta nerede denildiğinde “hoca burada esprili kişiliğini yansıtan güzel bir yaklaşımla ve gülerken” tabî ki Mete CAN’ da olacak denilir. Yani bu şekilde belirli bir sıraya koyularak tayin edilir. Eskiden evlerimiz avlulu idi genişti ve birçok zaman evlerde yapılırdı şimdi ise apartmanlarda yaşanılması neticesinde sıra gecelerini evlerimizde yapmak zorlaştı. Bu sebeple çoğunlukla sıralarımızı konuk evlerinde ve dağdaki mağaralarda yapıyoruz.

Cevap: (**H.F.HAYIRLI**) Abdullah Hocamla aynı dönemlerde Ankara’da bulundum. Fevzi kendisinden aldım ve deyimini yerinde ise onun öğrencisi ve asistanıyım diyebilirim. Sıra gecelerine gelirse bazı bölümleri ile ilgili kısa bir özet yapmak istiyorum. Sıra geceleri Urfalı için bir hayat tarzı yani olmaz ise olmaz. Şu

anda diyebilirim ki Urfa'da 100e yakın grup sıra geziyordur. Cumartesi akşamı olduğu vakit çarşıda pazarda kimseyi bulamazsınız. Herkesin bir ekibi bir grubu vardır. Sıralar Hocanın dediği gibi konuk evlerinde veya bizim oda dediğimiz insanların kiralayarak tuttıkları, içini dayayıp döşedikleri müstakil bir Urfa evinde olur. Sıra gecelerini kimler yapar tabii ki sosyolojik yapısı vardır aynı esnaf grupları, aynı mahalle gençleri, aynı spor kulübünde oynayan futbolcular, aynı liseye giden öğrenciler kısacası aynı kafa yapısında birbirine denk gelen kişiler arasında yapılır. Buradaki amaç ortak dengeyi bulabilmektir. Aynı yapıda olan insanlardan oluşan grupta anlaşmak ve eğlence daha kolaydır. Sıra gecelerinde sohbet konusu sadece müzik olmadığı gibi sohbet edenler de sadece müzikle uğraşan kişiler değildir. Kimileri siyaset kimileri dini konular konuşur. Mesela ben öyle gruplar tanıyorum ki; keklik besleyicileri, tazı besleyicileri, at besleyicileri gibi... Örnek vermek gerekirse keklikleri kafeslerde kürklerinin altına koyarak getirirler. Onları yuvarlak dizler önlerinde bir çubukla kafes kapaklarını açarlar, erkeklerini bir araya getirirler. Tazıcılar nasıl av yaptıklarını, en son nasıl tavşan yakaladıklarını, yani meslek alanlarının değişimiyle buna göre şekillenen sohbet biçimleri görmek mümkün.

Soru: Sıra nasıl başlar?

Cevap: (A. BALAK) Sıra Gecesi kurulumunda bir başkan ve yardımcısı vardır. Birde sıra gecesinin önde gelenleri vardır, bilgili kişilerdir onlar kural koyarlar. Mesela biz üç kişiyiz ve maddi durumumuz iyi ama bizim tam tersimize durumu kötü olan arkadaşlarımız var ne yapılacak sırada diyoruz onların ne yapabileceğini düşünüyoruz. ve sadece çiğ köfte ve meyve olacak diyoruz. Fazla bir şey yaparsanız ceza yersiniz diyoruz ama ona hissettirmiyoruz. Kesinlikle ona hissettirmeden gururunu kırmadan olmalı bütün bunlar. Sıra yapmak isteyen ancak müzisyen olmayan diğer meslek grubundaki arkadaşlarda bu akşam “keyf edak” derler 5 - 6 müzisyen getirilerek onları ağırlarlar ve meşk ederler. Evin küçük çocuğu her şeye hazırlanır. Sıra sahibi hanımına derki evini yık yüzünü ağart beni mahcup etme. Etini çok iyi dövecek içindeki “çındırları” yani sinirleri ayıracak, çok ayıptır temizlenmemesi. Köftenin malzemeleri temiz olacak. Hışır dediğimiz soğan, maydanoz, nane, kardel, marul bunlar en iyi şekilde yıkanacak. Birde ev ekmeği sulanacak. Evin gençleri kapıda beklerler kapı çalınır ve gelen misafir salona kadar getirilir. İçeri girince misafir sıra sahibi kalkar ve ağırlar hoş geldiniz der. Misafirler oturunca sarılı veya paket sigaralardan ikram edilir. Sonra acı kahve yani “mırır”

ikram edilir. Bu kahvenin yapımı da zordur yapan kişinin 2 ya da 3 saati gider. Kavrulması, dövülmesi hatta dövülmesi esnasında belirli bir ritmik düzen ortaya çıkar. O da ayrı bir alemdir. Kahve dövmekte ayrı bir ustalıktır herkes beceremez. Kavrulduktan sonra dövülür, dövüldükten sonra güm güm dediğimiz büyük kazanlarda kaynatılır şerbet yapılır. Şerbetten sonra küçük bir kaba konarak yine kahve ilave edilir orta bir kahve olur. 3 – 4 aşama geçtikten sonra artık özü çıkar biz buna acı kahve diyoruz. Fincanda verilir kendisine ikram edilen kişi o fincanı yere koymaz ayıptır. Koyarsa da içini altın ile doldurur.

(**H.F.HAYIRLI**) Bir ağaya ziyarete gidilir. Ağanın yanında da azap dediğimiz hizmetlisi var durumuda iyi değil ve evlenmek niyetinde, acı kahveyi getirip kendisine ikram eder. Ağada fincanı yere koyar yanındakiler ya ağam ne yaptın sen şimdi, bu adamda evlenecek, sen fincana altın doldur ki biz bu çocuğu evlendirelim derler. Ağada “eğlen ve seğlen” yani başım üstüne der ve içini altınla doldurur. Oradaki maksat o gencin grurunu kırmadan ona evlenmesi için gerekli maddiyatı sağlamaktır. İşte yıllarca sıralarda alınan eğitimin, adabın, sevginin ve alçak gönüllülüğün örneğidir bu olay. (**A. BALAK**) Devamında sırada konuşulur ne var ne yok hal hatır sorulur. Mahallede kimin bir derdi var yada fakir olan kimdir belirlemeler yapılır. Şurada birisi yaşıyor kendine kışlık yakacak alamamış, ekmek yapacak unu yok ne yapalım bu kişi için denilir. Durumu iyi olanlar arasında para toplanır ve gecedен sonra o kişinin kapısı çalınır ve ağa bunu sana gönderdiler. Kim gönderdi vallahi bilmiyorum deyip toplanan parayı bırakarak oradan giderler. Sıraya gelmeyen arkadaş olursa neden gelmedi diye merak ederler. Çocuk gönderirler hasta ise ziyarete giderler. Eğer kasten gelmeyi haberde vermemiş ise ceza veririler.

Soru: İlk katıldığımız sıra gecesini hatırlıyorsunuzuz?

Cevap: (**H.F.HAYIRLI**) Bizim evde yapılan bir sıra gecesiydi. 6 -7 yaşlarındaydım. Babamda çalıp söyleyen birisi olduğu için Allah rahmet eylesin Hac Alloş HASAN, Ali UFAK, Değirmenci Kadir Emmi o zamanın usta söyleyicileri bize gelirlerdi. Babamızın kürkü vardı ve biz babamızın kucağında otururduk. Amcamın oğlu benden daha büyüktü 14 yaşlarında idi yardıma o gelmişti. Onlar ikramları yapmışlardı bizde seyrederek katılmış olduk. Tabi ufak olduğumuz için gelen ustalar bizi severlerdi. Yani katıldığım ilk sıra gecesini evimizde ve babamın düzenlediği bir sıra gecesiydi.

Soru: Sıra Gecelerinde belirli bir giyim kuşam varmıdır?

Cevap: (**A. BALAK**) Herkes en rahat edeceği ve temiz giyisilerini giyer. Yani televizyonlarda yapılan sıra gecelerinde giyilen yöresel kostümler giyilmez bunlar aynen davul ve zurnanın sonradan sıra gecelerine girmesi gibi girmiştir. Tabii ben bunlara sıra gecesini zenginleştiren unsurlar diye bakıyorum. Kendi içerisinde geliştirilmeye ihtiyacı yok sıra gecelerinin ancak televizyonda yayınlanan bir sıra gecesini için bu kostümlerin kullanılması görsel bir ahenk oluşturuyor. (**H.F.HAYIRLI**) Urfa'da sıra geceleri şu anda ticari bir sektör haline geldi. Batıdan bir turist grubu geliyor görülmeye değer tarihi yerlerimizi gezip gördükten sonra kendilerine anlatılan sıra gecelerine katılmak istiyorlar. 60 veya 70 kişilik herhangi bir konuk evinde düzenlenen sıra gecelerine katılıyorlar, sıra gecesini yapan iştirakçilerin yöresel kostüm giymelerinin yanı sıra davul zurna eklemeleri insanların eğlenerek oynamalarına sebep oluyor. Bizim geleneklerimize göre kendi içimizde düzenlediğimiz sıra gecelerinde hocamında dediği gibi katılımcılar rahat ve temiz kıyafetlerini giyerler ve davul zurna olmaz, dolayısı ile turiste düzenlenen sıra geceleri tabii ki bizim geleneksel olarak içimizde yaptığımız sıra geceleri gibi olmuyor. (**A. BALAK**) Gruplar geldiği zaman böyle bir sıra gecesine çok ihtiyaç duyuyorlar. Örneğin siz dün akşam Urfa'da bir mağara içerisinde yapılan bir sıra gecesine katıldınız giyisileri nasıldı? Şalvar ya da zıbın var mıydı? Televizyonda görülen gibi kostümde yoktu gördüğünüz kadarı ile. Fakat gelen gruplar sıra gecelerinin büyüğü içerisinde hemen kalkıp onamak istiyorlar. Kıyafetlere özenerek hemen ertesi gün çarşıdan “puşi” ve “şalvar” almak istiyorlar.

Soru: Sıra Gecelerinin olmazsa olmazı nedir?

Cevap: (**H.F.HAYIRLI**) Sıra Gecelerimizin olmaz ise olmazı “çiğ köfte”dir. Çiğ köfte

Urfa'ya ait bir yiyecektir ve artık tescillenmiştir. Kimse bize aittir diyemez. Peki neden bizimdir? Çünkü H.z. İbrahim Peygamber ateşe atılacağı zaman bütün Urfa'daki ağaçlar toplanarak arkamızdaki alanda büyük bir ateş yakıldı. Bu arkamızdaki iki gölün birisi “**Aynizeliha**” gölü diğer göle “**İbrahim Halil- halil-ür rahman**” gölü diyoruz. Şimdi bir avcı yemek yapmak için 3 gün dağda gezdi ve ceylan vurdu getirdi. Dedi ki hanımına ben yorgunum uyumak istiyorum sende bu ceylanı pişir. Kadın ceylanı pişirecek ama nemrut bütün ağaçları ve odunları İbrahim

Peygamberi ateşe atabilmek için toplatmış. Ne yaptı budunun içinden biraz kara et çıkardı, taşla ezdi, baharatlarla tatlandırarak yeşillik kattı sonra bulgurla ovarak bu gün beğenerek yediğimiz çiğ köfteyi yaptı. Bu yapılan ilk çiğ köftedir. Hangi memlekette H.z. İbrahim ateşe atılmış ise çiğ köftede oraya aittir.

Soru: Eski ve yeni Sıra Gecelerinin arasında bir fark var mıdır?

Cevap: (A. BALAK) Bizim kendi aramızda yaptığımız sıra gecelerinde bir fark yok diyebilirim. Ancak televizyon ve misafirler için yapılan sıra geceleri eğlence amaçlı yapıldığı için değişikliklere uğramıştır. Bu değişiklik Urfa'da 2000-3000 kişinin kazanç kapısı haline gelmiştir. Bu sadece Urfa halkı için böyle İstanbul ve diğer şehirlerde yapılan sıra geceleride diğer insanlar için maddi bir getiri sağlamıştır. Tabii ki bu getirileri sağlamak için Sıra Gecelerinin bütünlüğünün bozulmasına karşıyım, geleneğin içerisindeki kurallara dikkat edilmeli.

Soru: Sıra Gecelerinde oynanan oyunlar nelerdir ve nasıl oynanır?

Cevap:(H.F.HAYIRLI) Gençlerin Sıra Gecelerinde büyüklerin düzenlediklerinden farklı olarak oyunlar oynanır. Bu oyunlar “**tolaka**” ve “**fincan**” dediğimiz oyunlardır. Fincan oyununu büyüklerde oynar. **Tolaka oyunu:** En az 5-6 kişi ile oynanan bir oyundur. Bu oyunun oynanabilmesi için iki araç gereklidir. Birincisi, avuç içine sığacak kadar büyüklükte bozuk para veya yüzük; ikincisi ise, oyunda ceza alan oyuncunun eline vurmaya üzere bükülmüş boyun bağı (atki), havlu veya kemer, İşte bu ceza aletine “**tolaka**” denir.

Oturan oyuncular iki elini birleştirerek ileri uzatır. Ebe, avuç içine saklanacak şeyi eline, ceza aleti tolakayı da koltuğunun altına alarak ayağa kalkar. Bu sırada diğer oyuncular ellerini birleştirmiş ve ileriye doğru da uzatmış olarak ebeyi beklemektedirler. Ebe, her oyuncunun önünde durarak, elini oyuncuların birbirine yapışık ellerinin içinden geçirir. Elindeki bozuk parayı oyuncuların ellerine bırakır gibi yaparak tüm oyuncuları dolaşır. Ebe, bu işi birkaç defa tekrarlar.

Ebe tüm oyuncuları birkaç defa dolaşırken, saklanacak olan bozuk parayı kimseye belli etmeden herhangi bir oyuncunun eline bırakır.

Bozuk para eline bırakılan oyuncu hiç sesini çıkarmaz, renk vermez. Ebenin sorduğu herhangi bir oyuncu saklanan paranın kimde olduğunu bilirse, ebenin eline ceza aleti ile bir tane vurur ve kendisi ebe olur. Yeni ebe de oyundaki yerini alınca oyuna devam edilir. Ebenin sorduğu oyuncu, paranın kimde olduğunu bilmezse, bu

defa ebe onun eline ceza olarak (paranın saklı olduğu oyuncunun söylediği kadar) vurur. Oyuna da yine aynı ebe devam eder. **Yüzük Fincan Oyunu:** Bu oyun için en az 5, en çok 10 kulpsuz fincan (acı kahve fincanı) ve bir yüzük gerekmektedir. Bu oyun için sıra elemanları iki gruba ayrılır. Bir grup tepsiyi ve fincanları alarak gizliden yüzüğü tepside ters dizili fincanlardan birinin altına saklar. Karşı grubun tepside ters dizili fincanların altından yüzüğü bulması oyunun temel özelliğidir.

Oyuna başlayan taraftan biri tepsiyi görünmeyen bir köşeye götürür ve fincanlardan herhangi birinin altına yüzüğü saklar. Tepsiyi yavaşça karşı tarafın önün bırakır.

Karşı taraf oyuncuları aralarında tartışarak, yüzüğün hangi fincanın altında bulunduğunu bulmaya çalışır. Fincanları kaldırmak, karşı tarafın temsilcisi tarafından yapılır. Temsilci, ellerini fincanların üzerinde şöyle bir gezdirirken, karşı taraf oyuncuları fincanı saklayanların yüzlerine bakar ve heyecanlanıp heyecanlanmadıklarını anlamaya çalışır. Dolu fincan üzerindeyken herhangi

birinin yüzü değişirse, o fincanı kaldırması gerektiği konusunda temsilcilerini uyarırlar.

Temsilci, fincanı kaldırmadan fincanın “boş” veya “dolu” olduğunu söyler. Temsilci birinci fincanı kaldırırken “dolu” der ve yüzüğü bulursa takımına 10 sayı kazandırır ve aynı zamanda tepsiyi hazırlama kendi takımına geçer. Ama “boş” dediği fincanları tek tek kaldırırken yüzüğü bulursa, fincan adedi kadar sayı alabilirler. Diğer tarafta kaldırılmayan fincanların sayısı kadar sayı verilir. Yüzüğü ilk saklayan taraf yüzüğü saklamaya devam eder. Oyun bu şekilde önceden kararlaştırılan sayı bulununcaya kadar devam eder.

Soru: Sıra Gecelerinde içki kullanılır mı?

Cevap: (**A. BALAK**) Urfa Sıra Gecelerinde içki kullanılmaz. Sıra gecesi denince içki akla gelmez. O “**asbap**” gecelerdir. Birisi evlendiği zaman müzikli gece yapılır o gecede içenler içer içmeyenler içmezler. Herkes serbesttir o gece. Damadın evleneceği gece erkekler tarafından eğlenmek amaçlı düzenlenen gecedir.

Soru: Şanlıurfa Halk Müziğinin teması nedir?

Cevap: (**H.F.HAYIRLI**) Sevda, sevgili, hasret, ayrılık, sıla özlemi, anne ve babaya özlem, asker yolu, cephedeki asker, Şanlıurfa Halk Müziğinin teması olmuştur. (**A. BALAK**) Urfalıların sesi niye güzel, neden böyle sevdalı, neden bu kadar gamlı, neden türküleri dertli ve aşk üzerine... H.z. İbrahim ateşe atılıyor ona aşık olan Nemrut'un kızı Zeliha ise aşkı için kendini ateşe atıyor. Böylesi bir aşk var

mı sizce dünyada. Oradaki odunlar balık olduğu zaman onların aşkı da ilahi bir seveda olarak tüm Urfalıların kalplerine ve ruhlarına yayılıyor. Onun için Urfalılar doğuştan aşık doğuştan yaralı ve müzisyen. Ben bütün bunları burada yaşayan Peygamberlerin bu toprakta yaşayan insanlara manevi bir miras bırakması neticesinde olduğuna inanıyorum. Eskiye dayanan bir türkünün oluşma şeklini anlatayım. Osmanlı döneminde burada Hamidiye alayları vardı. Burada Viranşehir de İbrahim paşa ve hamidiye askerleri var Rus harbine gidilecekse emir gelir ve Rus harbine gidilir. Bir Rus harbine gitme esnasında Urfalı bir erin gördükleri ve yaşadıklarını türkületirmişler. Oradaki harp ortamını ve çektikleri vatan ve ana hasretini anlatan mükemmel bir hicaz türkü. Bu türküyü her okuduğumda gözlerim yaşarır. Bir askerın en içten duyguları. Muş'a giderken Bitlis'e varmışlar ve Bitlis te kar yağıyormuş herkes aç perişan dükkanların darabaları tahta tabiki onları kırıp yakıyorlarmış donmasınlar diye...

Ordumuz gitti Muş'a dayandı
Daşı toprağı kana boyandı
Bitlis'i gördüm yüreğim yandı
Ağlama aney belki gelirem
Ölüm olmazsa seni görürem
Ağlama aney belki gelirem
(Rûz-ı mahşerde seni görürem
Oradan Hasan Kalesine geliyorlar.
Hasan Kalesi yüce bir kale
Etrafı aney dağı kerbela
Binbaşı gitti dönmedi hala
Ağlama aney belki gelirem
Ölüm olmazsa seni görürem
Ağlama aney belki gelirem
(Rûz-ı mahşerde seni görürem

Estere bindim oldum süvari
Bir anam vardı başı belalı
Bir çavuş düşmüş mavzer yaralı
Ağlama aney belki gelirem

Ölüm olmazsa seni görürem

Ağlama aney belki gelirem

(Rûz-ı mahşerde seni görürem

Soru: Sıra Geceleri Müziğine hangi makam ile başlanılır ve hangi geçişlerle devam edilir.

Cevap: (**A. BALAK**) Urfalı olarak müzik faslına **Rast** makamı ile başlarız. Güzel çalan birisi bu makamda bir peşrev yapar sonra kalasik türk müziği bir eser mesela “nihansın dideden” okunur. Ağır Urfa türküleri okunur “Güvercin vurdum kalkmaz”, “Meclisinde mail oldum ben bir kaşı karaya”, “Bu dere yonca”, “Urfa’mızın dört etrafı bahçalar” rast makamının birinci ve ikinci katları okunur. İçlerinde sesi güzel olan varsa gazel okur. Mahur yapılır kılıçlı denen mahur makamında bir maya okunur sonra ve sesi yeten varsa nikriz yapılır biz ona kesik kerem diyoruz. Nikriz okunduktan sonra nikriz türkülerle devam eder “Nazlı yar geliyor pınar başından”, “ Kırmızı gül goncasını bağlarlar deste” nikriz bittikten sonra tekrar rasta geçilir. (**H.F.HAYIRLI**) Kılıçlının da bir hikayesi vardır. Dördüncü Murat Bağdat seferine giderken Urfa’dan geçmiş. Burada da Kuloğlu Mustafa denen meşhur bir şair ve ozan varmış. Demişler ki kim buranın güzel okuyanı onlarda Kuloğlu Mustafa yanıtını vermişler. Haber göndermişler gelmemiş oda kendi kendinden razı bir adammış. Sonra onu kılıç zoru ile getirmişler ve adı kılıçlı olarak kalmış. (**A. BALAK**) Demişler ki Padişah 4. Murat seni istiyor ne yapıyorsun. Padişah yine padişah bende evimin padişahıyım demiş. Zorla getirmişler, geldikten sonrada maya okumuş, adı da kılıçlı olarak kalmış. Dediğim gibi kılıçlıdan sonra yine mahur türküler okunur sonra nikriz yapılır arkasından tekrar rasta geçiş yapılır. Rastın içinde saba makamında gazel okunur ve yine rasta geçilir. Urfa’da en çok okunan makamlardan biriside “**uşşak**” makamıdır. Birinci ikinci katı okunur ve sonra ibrahimi okuyan varsa yani ince “do” muhayyer o okunur. Sonra hoyrat okunur ibrahimi den 1 ses daha tizdir “re” sesine basar. Tekrar uşşaka geçilerek teslim edilir. Uşşak makamının içinde acem aşiran makamı da yapılır. Hicazda ise yine 1. ve 2. katları okunur bu arada yine sesi iyi olan İsfahan hoyratı okur okuyan kişi kerem gibi alır ama teslim ederken ustalıkla hicaza geçiş yapar. Bu şekilde devam eder.

Soru: Sıra Gecelerinde kullanılan enstrumanlar nelerdir?

Cevap: (A. BALAK) Eskiden üç telli bağlama kullanırlarmış. Sonra daha modern sazlara geçilmiş sırası ile bağlama, çümbüş, keman, kanun, ud, ney, darbuka, bendir kullanılır.

Soru: Sıra geceleri ile alakalı anlattıklarınızdan sonra şimdi halkın içerisine işlemiş eserlerinizden bahsedermisiniz.

Cevap: (A. BALAK) Evlatlarım dediğim eserlerim var. Birçoğunun söz ve müziği aynı anda bana gelmiştir. Halkın dilinde olanlar dersenez:

“Feleksen ne feleksen”, “Urfalıdır benim yarım”, “Başında yazması var”, “Fadile kız fadile”,”Seherde uyanasan”

Soru: Son olarak tez çalışmamda değerli bilgilerinizden yararlanarak hazırladığım bu söyleşiyi ilgilenerok okuyacak olan sanatın herhangi bir dalı ile uğraşan emek veren ve beklide sanatın herhangi bir dalı ile uğraşmayıp sadece araştırmacı ruhla incelemek isteyecek olan okuyuculara söylemek istediğiniz bir şeyler var mı?

Cevap:(A. BALAK) Ustalarını çok dinlesinler, vefakar olsunlar büyüklerine ve hocalarına saygı göstersonler. Temel müzik eğitimlerini mutlaka alsınlar. (**H.F.HAYIRLI**) Bence müzik eğitiminin en doğrusunu almak için çabalasınlar. Geniş bir bakış açısı ile olaylara yaklaşılması gerektiğinin doğru olacağına inansınlar. Dar kalıplara sıkışarak yaptıkları işleri sınırlamasınlar.

EK-2: Şeref USLUSOY Hayatı ve Söyleşisi

1948 Şanlıurfa doğdu. İlk ve Orta okulu Şanlıurfa'da bitirdi. 1968 yılında Mersin İlk öğretmen Okulunu bitirdikten sonra Şanlıurfa'da 6 yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. 1977 yılında İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü ve İstanbul Küçükçekmece Liselerinde toplam 28 yıl öğretmenlikten sonra 1996 yılında emekliye ayrılarak İstek Vakfı ailesine katıldı. Çeşitli dergilerde Şanlıurfa türküleri ile ilgili makaleleri yayınlanan R.Şeref Uslusoy, İstek Vakfı Florya Bilge Kağan Lisesi'nde müzik öğretmeni olarak görevini sürdürmektedir.

R.Şeref Uslusoy ile yaptığımız söyleşide değerli fikir ve görüşlerinden yararlanma imkanı yakaladık. Aynı sohbet içerisinde bizleri bilgilendirirken, ilk okulum dediği sıra gecelerinin etkisini halen hisseder gibi olması gözlerimizden kaçmayan bir ayrıntı oldu. Değerli Hocamıza sorduğumuz sorular;

Soru: Hocam sizi tanıyabiliyormiyiz?

Cevap: Ben Şeref USLUSOY, 38 yıl müzik öğretmenliği yaptıktan sonra emekliye ayrıldım. Her yerde de söylerim, Eğitim Fakültesi Müzik Bölümünü okudum ama benim asıl okulum, Urfa Sıra Gecesidir. Açık konservatuar dediğimiz Sıra gecelerinde, usta çırak ilişkisi ile yetiştik dolayısı ile temelimiz sıra geceleridir.

Soru: Sıra Gecelerini sizin ağzınızdan dinleyebilirizmiyiz?

Cevap: Sıra gecesini Urfalı olmayanlar sıra değilde sıra gecesini gibi anlıyor ve anlatıyorlar. Aslı tabiki Sıra'dır. Bu hafta sıra benim evimde, önümüzdeki hafta sıra senin evinde, bir başka hafta sıra diğer birisinin evinde yani sırayla herkesin evinde toplanılması anlamına geliyor. Tabi sıra gecesinin geçmişi ve temeli ahiliğe dayanır. Her meslek gurubu, kendi aralarında, kış başlangıcında konuşarak sıraya başlama kararı alırlar. Aralarındaki en yaşlı ve saygı duyulan birisi, bu hafta benim evimdesiniz diyerek sırayı başlatır. Bu kimsenin müzik anlamında da birikimli olması gerekir. O kişiye çok saygı duyulur ve asla sözünden çıkılmaz.

Soru: Sıra Gecesinde kurallar nelerdir?

Cevap: İlk toplanıldığı zaman kurallar belirlenir. Neler yapılacak?, Neler yapılmıyacak? Kurallar madde madde hazırlanır. Sıraya geç gelmek maddi yada manevi cezalandırılır. Cezasıda bir daha sıra yapması ya da para cezası olur. Sıraya

gelmesi gereken zamandan 5 dakika bile geç gelinirse, hemen 5,10 lira ceza uygulanır. Bu paralar ne olur dersiniz, sosyal yönü olduğunu söylediğimiz Sıra gecelerinin yardımlaşmayı da ön plana çıkardığı bir gerçektir. Toplanan paralar etrafımızdan duyduğumuz fakir ailelere, hasta olan arkadaşlarımıza yani ihtiyacı olan kişilere verilir. Ama sezon sonu geldi ve toplanan paraların bir kısmı yardım ettiğimiz halde halen elimizde ise, dağ yatisına gidilir, piknik yapılır. Sonuç olarak sırada verilen ceza gerçek anlamı ile bir ceza değildir.

Soru: Katılımcılara neler ikram edilir?

Cevap: Çiğ köfte olmazsa olmazdır. Bunun dışında meyve veya tatlı, herkes kendi durumuna göre hazırlar sofrasını. Çok aşırıya kaçmakta kişiye ceza getirebilir. Maddi durumu yerindedir ve aşırı yemekler yapmıştır. Sen neden en başta konuştuğumuz gibi yapmadın tekrar bir sıra daha yapacaksın cezası gelebilir. Bunun sebebi ise; maddi durumu yerinde olmayan diğer katılımcılar sıra kendilerine geldiğinde bu şekilde bir masa hazırlayamayabilir ve kendilerini kötü hissedebilirler düşüncesidir. Orijinal tatlılarımız vardır. Mesela “şıllık tatlısı” hafif bir tatlı olduğu için ismi budur. Bunun yanında Urfa'nın meşhur kadayıfı olan “künefe” , baklava, katmer, şire, (üzüm suyundan yapılan bir kış yiyeceğidir) sunulur. Mırrası ve diğer yemişleri ile sonlanır. Ancak başta da söylediğimiz gibi olmazsa olmazı çiğ köftedir.

Soru: Sırada müzik nasıl olur?

Cevap: Sıra gecesinde sürekli müzik yapılacak diye bir durum yoktur. Dini ve siyasi sohbetler yapılabildiği gibi bir kitap hakkında yorumlarda yapılabilir. Müziğin, bilen insanlar yönetiminde yapılması uygun görülür. Urfa Sıra Gecesinde makam geleneği çok önemlidir. Diyelim ki rast makamında müziğe başlandı, bu makamın arasında katılımcılardan birisi hicaz makamında bir eser okursa hemen ters ya da ayıplar gözle bakarlar. Bir makama ait şarkı, türkü, hoyrat, gazel ve en son kırık havaları okunup bitirildikten sonra bir diğer makama geçilir. Arada başka bir makama geçiş dediğim gibi hoş karşılanmaz. Urfa' da gazelciler ayrıdır ve kişiler okudukları gazellerle anılır. İşte şu kişi araban gazelini çok iyi okur denilir ve Sırada araban gazele gelindiği vakit o kişi bunu okur. Urfa'nın kendine has makamları vardır. Kılıçlı ve Navruz makamı gibi. Navruz makamının Türk Müziğindeki karşılığı Karcıgar makamıdır. Ama Urfa' da daha değişik icra edildiği için Navruz denilmiştir. Hoyrat denilince akla gelen isimler vardır. Mesela, Mehmet Merik hoyrat

okur belirli hoyratlar vardır, sırası gelince icra eder. Türküler genellikle solo okunmaz koro halinde olunur. Hoyrat ve gazel sırası gelince herkes anıldığı duruma göre icrasını yapar. Gecenin sonuna doğru gelindiğinde bağlamayla “ yıkıl get” havası çalınır. Urfa'nın kendi türküsüdür ve Sıra Gecesinin bittiğini vurgulamak için çalınır.

Soru: Kitap yorumları yapılır dediniz. Yorumu başkan mı katılımcılar mı yapar? Bunu açıklarmısınız?

Cevap: Kitap konusunda, en deneyimli ve aralarında daha çok kitap okumuş olan birisi varsa bu konu ona bırakılır, müzikte en usta olan kişi başkanlığında müziğe başlanır. Sıra başkanı burada sıra başkanı benim ancak müzik konusunda sen daha deneyimli birisin, müzik başlayacağı zaman herkes senin sözlerini dinleyecekler. Herkes başkan tarafından bilgisi oranında görevlendirilir.

Soru: Sıra Gecelerine yalnızca erkekler mi katılır?

Cevap: Erkeklerin yapmış oldukları sıralara kadınlar katılamaz. Ancak kadınlar başka bir evde kendi aralarında toplanıp aynı Sıra Gecesini yaşarlar. Erkeklerin yaptıkları Sıralara erkek çocuklar katılabilirler. Bir köşede sessizce oturarak dinlerler. Ben çocukken babamın beni götürdüğü Sıralarda kanun, keman, çünbüş, ud çalarlardı, o kadar doyulmaz bir şevk alırdım ki, keşke bende çalabilsem derdim. İşte oradaki müziklerle kulağımız doldu bizim. Tabi öğrenilen sadece müzik değil oturmasını kalkmasını, edebi, terbiyeyi de öğreniyorsunuz o gecelerde. Mesela ayağınızı uzatarak oturduğunuzda hemen bir büyük ayağını toparla diyerek doğru oturması gerektiğini belirtir. Çocukta olsanız yemek yenileceği zaman sıra başkanı Bismillahirrahmanirrahim deyip elini yemeğe uzatmadan kesinlikle başlanılmaz. Dedim ya başlı başına bir okul. Bunların yanında şarkıları öğrendik. Ben çok şarkıyı ve türküyü sıra gecelerinde öğrendim.

Soru: Hocam Urfalıların sesi neden güzeldir?

Cevap: Sesi kötü olan insan yoktur ama sesini güzel kullanamayan insan vardır. Bu ise kişinin gerektiği kadar eğitim almaması ve ses egzersizleri yapmaması gibi sebeplere dayalıdır. Urfalının sesi denildiği gibi isot ya da biber yemekten değil, çocuk yaşlarda katılmış oldukları Sıra Gecesi ve benzeri toplantılarda, kulaklarını müzikle doldurmak sonucunda, belirli bir anlamda şekil kazanıyor.

Soru: Urfa müziğinin temeli nedir?

Cevap: Sıra Gecelerindeki müziğin temeli Klasik Türk Müziği'dir. Fasilla açılır ve şarkılar okunur. Bunun da nedeni Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde İstanbul'da, Saraylarda bulunan müzisyenlerin yaptıkları hatalı davranışlar neticesinde, ceza olarak sürgün edildikleri, sürgün edilen yer olarak Urfa'ya gönderilmeleridir. Gelen müzisyenler Urfa' da kendi müziklerini insanlarla paylaşmışlar ve böylelikle Klasik Türk Müziğinin temelleri de atılmıştır. Dikkat ederseniz Çalınan sazlarda Türk Müziği sazlarıdır. Bağlama ise aralarına en son katılmıştır. Günümüzde ise Sıra Gecesi denince akla ilk olarak Türküler geliyor.

Soru: Örnek aldığınız üstatlar var mıdır? Varsa kimlerdir?

Cevap: Halil Hafız, Ahmet Hafız (Ahmet Uzungöl), Bedih Amca, Tenekeci Mahmut Güzelgöz. Mesela ben bir türküyü rahmetli Mahmut Güzelgöz'den aldım ve 1980 yılında derledim. "Yaz Demedim Kış Demedim Eğlendim" notaya aldım ve bu türkü tutmaz dedim. Sonra İbrahim Tatlıses yorumladı ve türkü herkesin tanıdığı bir türkü olarak yerini aldı. Tabi Urfa'nın mozartı denen Mukim Tahir'i unutmayalım. Tahir Oturan, Mukim zaten anlam olarak oturan demektir. Müthiş besteleri vardır. Anında, irticalen beste yapabilme yeteneğine sahiptir.

Mukim Tahir bir gün program yapmak üzere Ankara Radyosu'na davet edilir. Gabardin şalvar, kırkdüğme yelek gibi mahalli kıyafetler giymiştir. Tahir'in kaytan bıyıkları da dikkat çekicidir. Elinde sazı ile Ankara Radyoevi'ne girerken, orada görevli modern giyimli bir bayan Mukim Tahir'in şalvarına ve kaytan bıyıklarına bakarak alaylı bir şekilde gülümser. Bu davranış Mukim Tahir'in canını sıkar. Stüdyoya girerken bayandan adını sorar. Bayan, adının "Emine" olduğunu söyleyince Mukim Tahir;

Kırmızı kurdele

Kör olasin Emine

Endim derelerine
Bilmem nerelerine
Kaytan bıyıklarımı
Sürem nerelerine

türküsünü hemen orada irticalen söyler.

Türkü bitince kendisi ile alay eden bayan, hatasını anlar ve üstadın elini öperek, özür diler. Mukim Tahir bu olay karşısında irticalen bestelediği “Kırmızı kurdele“ türküsünü daha sonra plağa okur. Bunun gibi “Hayrettin Ağa” ve “Kapıyı Çalan Kimdir” ve en ünlüsünde “Ayağında Kundura” dır. Mesela Kanuni Ayıbo vardır. Bu kişi okuma yazma bilmez ve Türkçede konuşamaz ama notayı çok güzel okur. Kamyon farlarını kullanarak enstruman yapan bir kişi. Bir gün iddaya giriyorlar ferah feza saz semaisini ezbere çalmak konusunda. Hemen yarın çalmaları konusunda anlaşıyorlar. Diğer enstruman çalan hiç kimse çalamazken bu uzun eseri Kanuni Ayıbo eksiksiz çalarak iddayı kazanıyor. Müzik hafızası çok gelişkin birisi. Çok güzel gazaleleri okuyan Hacı Nuri Hafız ve ismini sayamadığım bir çok usta vardır. Bizler onları örnek aldık.

Soru: Sizce eski ve yeni Sıra Geceleri arasında bir fark var mıdır?

Cevap: Evet fark var. Eski Geceler geleneğe daha uygun ve düzgün şimdiki ise deforme olmuş diyebilirim. Bizler İstanbul’da bu Sıraları yaşatmaya çalışıyoruz. Aslında özel bir kıyafeti de yoktur TV’lerde gösterilen tam anlamı ile bu. Urfa’da ise katılımcılar en temiz kıyafetlerini giyerek iştirak ederler.

Ek-3: A.1. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları

<http://img384.imageshack.us>

EK-3: A.2. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları

Şanlıurfa Belediyesi Tanıtım Cd' si

EK-3: A.3. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları

Şanlıurfa Belediyesi Tanıtım Cd' si

EK-3: A.4. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları

Şanlıurfa Belediyesi Tanıtım Cd' si

EK-3: A.5. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları

Şanlıurfa Belediyesi Tanıtım Cd' si

EK-3: A.6. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları

Şanlıurfa Belediyesi Tanıtım Cd' si

EK-3: A.7. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları

Şanlıurfa Belediyesi Tanıtım Cd' si

EK-3: A.8. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları

Şanlıurfa Belediyesi Tanıtım Cd' si

EK-3: A.9. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları

Şanlıurfa Belediyesi Tanıtım Cd' si

EK-3: A.10. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları

Şanlıurfa Belediyesi Tanıtım Cd' si

EK-3: A.11. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğraflar

Şanlıurfa Belediyesi Tanıtım Cd' si

EK-3: A.12. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları

Şanlıurfa Belediyesi Tanıtım Cd' si

EK-3: A.13. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları

Şanlıurfa Belediyesi Tanıtım Cd' si

EK-3: A.14. Şanlıurfa Sıra Gecesi Fotoğrafları

<http://images.google.com.tr>

EK-4: A.1. Merkez İlçesi

<http://www.sanliurfa.gov.tr>

EK-4: A.2. Akçakale İlçesi

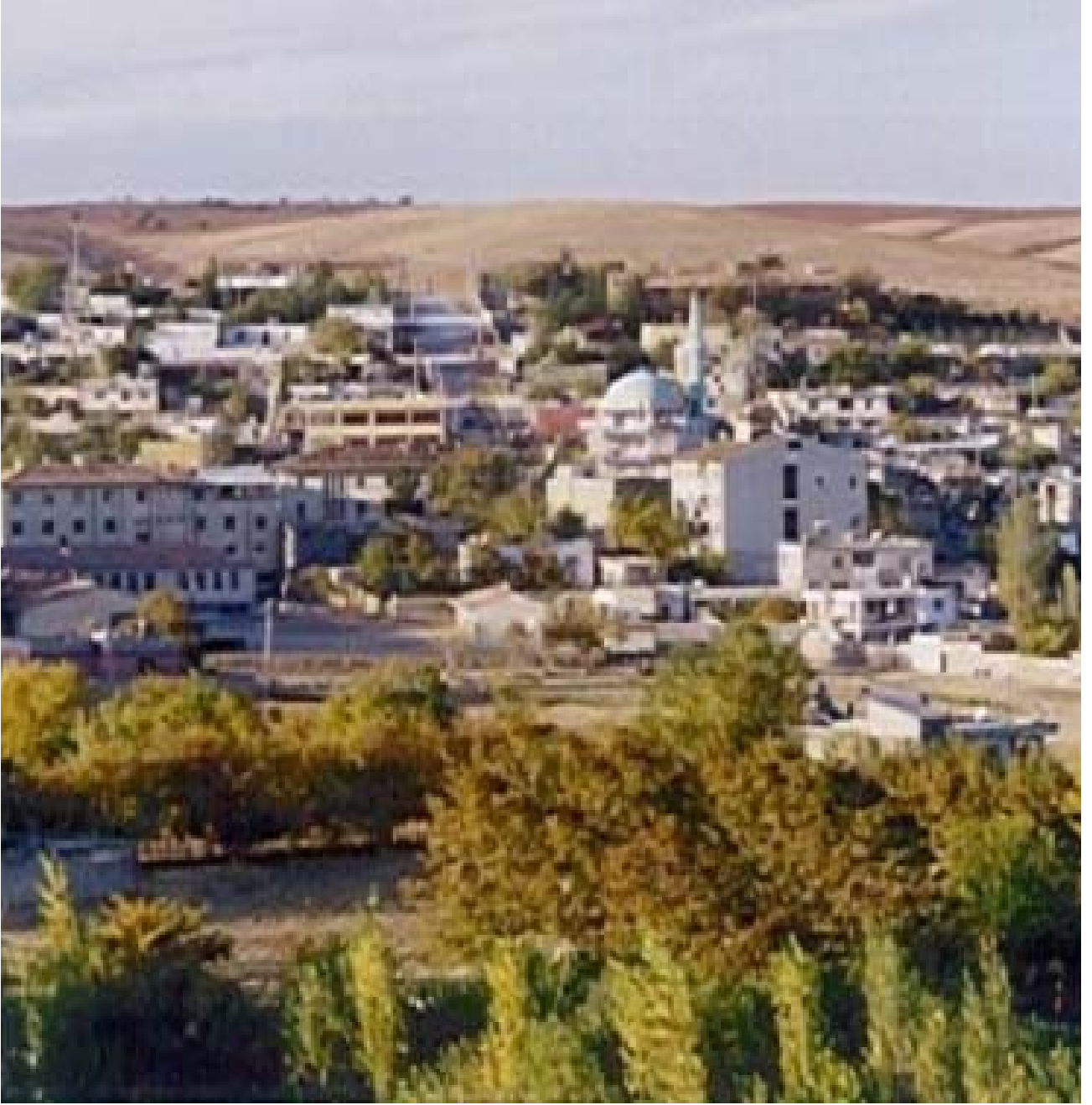
<http://www.sanliurfa.gov.tr>

EK-4: A.3. Birecik Kalesi

<http://www.sanliurfa.gov.tr>

EK-4: A.4. Bozova İlçesi

<http://emekforum.net>,

EK-4: A.5. Ceylanpınar İlçesi

<http://www.ceylanpınar.bel.tr>

EK-4: A.6. Halfeti İlçesi

<http://www.urfaninesi.net>

EK-4: A.7. Harran İlçesi

<http://www.mustafahekimoglu.com>

EK-4: A.8. Hilvan İlçesi

<http://www.sanliurfa.gov.tr>

EK-4: A.9. Siverek İlçesi

<http://www.seyhbizin.com>

EK-4: A.10. Suruç İlçesi

<http://www.resimland.com>

EK-4: A.11.Viranşehir İlçesi

<http://www.sihirlitur.com>

,

ÖZGEÇMİŞ

1979 yılında İstanbul'da doğdu. İlköğrenimini Gülsuyu İlkokulunda, ortaöğrenimini Haznedar Ortaokulunda, Lise öğrenimini de Kemal Hasoğlu Lisesinde tamamladı.

2000 yılında Haliç Üniversitesi Türk Müziği Konservatuarına girdi. 2004 yılında Şan bölümünden mezun oldu. 2005 yılında Haliç Üniversitesinin Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Müziği Ana Sanat Dalı, Yüksek Lisans programına katıldı.

Halen burada öğrenimine devam etmektedir.